

Erdély népmozgalma vallásfelekezetek szerint az 1921—27. években.

Le mouvement de la population de la Transylvanie en 1921—1927, suivant les confessions.

Résumé. Dans les statistiques dressées par les Etats successeurs sur le mouvement de la population des territoires hongrois y transférés, on chercherait en vain ces chiffres détaillés qu'offrait pour ces territoires, avant le traité de Trianon, la statistique hongroise, très perfectionnée à cet égard. Dans la plupart de ces Etats, c'est en partie le peu d'intérêt manifesté pour la statistique, en partie le désir de changer à tout prix l'ordre ancien, qui ont fait tomber la statistique du mouvement de la population du niveau élevé et vivement apprécié où elle était sous le régime hongrois. Seule la Tchéco-Slovaquie a adopté le système hongrois consistant à recueillir par mois, par l'Office central de statistique, pour chaque cas de mouvement de la population, un bulletin individuel, et elle s'efforçait de maintenir, pour le dépouillement et la publication des chiffres, le cadre établi par la statistique de la Hongrie, basée sur les registres de l'état civil. Le système des bulletins individuels subsisterait également sur le territoire annexé au Royaume des Serbes, Croates et Slovènes, mais on n'y a rien publié depuis la guerre sur les relevés fondés sur ces bulletins ni sur le mouvement de la population.

La Roumanie, quoiqu'elle ait adopté le système des registres de l'état civil, supprima les bulletins individuels qui pourtant avaient fait leurs preuves, et se borne à recueillir sur une liste primitive, par mois, les données statistiques. Il paraît cependant que les chiffres du mouvement de la population n'y sont dépouillés que par an; au moins on ne trouve à cet égard, dans les publications statistiques de Roumanie, aucun chiffre mensuel ni même trimestriel, et l'Annuaire statistique roumain ne donne que les chiffres généraux détaillés par confession et les données brutes des comitats.

D'après les chiffres bruts du mouvement de la population sur le territoire transféré de la Hongrie à la Roumanie (tableau 1), les naissances, comme dans la plupart de l'Europe, y diminuent graduellement depuis la guerre, tandis que le nombre des décès est presque stationnaire. En examinant

les 7 années envisagées (tableau 2), on constate que, comparativement à la population, le nombre des naissances dans les territoires hongrois annexés à la Roumanie est également bien inférieur à celui d'avant-guerre et que la proportion de l'accroissement naturel a aussi diminué, le taux de la natalité ayant plus diminué que celui de la mortalité. Au cours des sept dernières années, le nombre des naissances vivantes (tableau 4), qui est particulièrement tombé chez les catholiques romains et encore plus chez les protestants, a, par rapport aux autres confessions, le moins baissé chez les habitants appartenant aux deux confessions en majorité roumaine, la gréco-orientale et la catholique grecque; quant aux israélites, ils sont au milieu à cet égard. Pendant les sept années en question, la mortalité des confessions a à peine changé (tableau 5). Comme c'est chez les protestants et chez les catholiques romains que le nombre des naissances a le plus baissé, c'est dans ces deux confessions que l'accroissement naturel (tableau 6) présentait le plus de diminution.

La confession ayant en Transylvanie d'étroits rapports avec la nationalité (tableau 7), l'accroissement naturel approximatif des Hongrois peut être assez facilement établi. Cependant, d'après les statistiques hongroises d'avant-guerre, l'accroissement des nationalités diffère dans une même confession aussi, et tant parmi les catholiques romains que parmi les protestants et même chez les catholiques grecs, la proportion de l'accroissement des gens dont la langue maternelle est le hongrois dépasse celle des autres nationalités. Par contre, les israélites de langue maternelle hongroise sont moins prolifiques en Transylvanie que les israélites parlant un jargon allemand. En tenant compte de tout cela, l'accroissement naturel des Hongrois est pour les sept années envisagées de 32.8% (tableau 10); et cette proportion, dépassant celle qu'ils avaient dans la population transylvaine au recensement de 1910, est une éclatante preuve de la vitalité de l'élément hongrois de là-bas. Mais si l'on examine les chiffres de l'accroissement, on

voit avec regret que celui-ci diminue bien plus vite chez les Hongrois que chez les Roumains. Il paraît que l'oppression culturelle et économique des Hongrois de Transylvanie se fait sentir, déjà, même dans le mouvement de la population.

★

Mióta Magyarországot a trianoni békében megcsönkítették, az ú. n. utódállamokhoz csatolt területek népmozgalmáról olyan részletes statisztikai adatokat, mint amilyeneket a magyar statisztika produkál, nem találunk. Tudvalevő, hogy az állami anyakönyveken alapuló magyar népmozgalmi statisztika az állami anyakönyvek életbe lépte óta (1895 okt. 1.) egészen az 1918. év végéig mondhatni a lehető legtökéletesebb népmozgalmi statisztikát szolgáltatotta Magyarországon egész területéről. Ez az elismerten magas fokon álló népmozgalmi statisztika az elszakított területeken részint az utódállamok többségének a statisztika iránt való érzéketlensége, részint a mindenképpen való változtatási törekvések miatt teljesen lezüllött arról a magas fokról, amelyre a magyar tudás és akarat felvitte. Tudomásunk szerint az állami anyakönyveket az elszakított területeken mindenütt ugyanúgy vagy hasonló módon vezetik tovább, mint ahogy azt a magyar rendszer megalkotta. Az állami anyakönyvekhez kapcsolódó statisztikai adatszolgáltatást azonban alaposan megreformálták, de természetesen nem mindenütt a javítás irányában.

A magyar népmozgalmi statisztika az egyéni laprendszeren alapszik, vagyis minden házasságkötésről, születésről és halálzásról külön statisztikai lapot kell kiállítani és havonként minden hó 8-án a Központi Statisztikai Hivatalhoz beküldeni. Az ú. n. utódállamok közül, csupán Cseh-Szlovákia vette át ezt a rendszert, amely — tisztelet magas fokon álló statisztikájának — feldolgozásában és közlésében is igyekezett a magyar statisztika által megállapított kereteket fenntartani. A Szerb-Horvát-Szlovén államhoz csatolt területen, tudomásunk szerint, szintén megmaradt az egyéni laprendszer, eddig azonban még semmiféle közlést nem láttunk annak alapján, sőt *déli szomszédunk úgyszólván az egyetlen állam Európában, amelynek népmozgalmáról a világháború óta semmiféle adat nincs.* Hát-rább áll tehát e tekintetben akárhány tengerentúli egzotikus államnál is.

Románia, habár az állami anyakönyvek rendszerét átvette, a statisztikában szá-

kított a bevált egyéni laprendszerrel s csupán egy kezdetleges lajstromon gyűjti be havonként a statisztikai adatokat a házasságkötésekről, születésekről és a halálozásokról. Annak dacára, hogy ezek az adatok havonként érkeznek be, úgy látszik, hogy azokat csak évenként dolgozzák fel, legalább a román statisztikai hivatal közleményeiben sehol sem találtam havonként, vagy legalább negyedévenként részletezett népmozgalmi adatokat. Maga a román Statisztikai Évkönyv, csupán az országos számokat közli és az egyes vármegyék nyers adatait adja, az utóbbiakat minden további részletezés nélkül. S hogy ezek a részletes adatok, amelyek a modern népmozgalmi statisztikából nem hiányozhatnak, tényleg nincsenek meg, azt bizonyítja az is, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet által kiadott évkönyvekben, amelyekhez az adatokat az egyes államok statisztikai hivatalai szolgáltatják, a legtöbb táblán hiába keressük Románia adatait.

Bennünket természetesen elsősorban a Magyarországtól Romániához csatolt területek népmozgalmi adatai érdekelhetnek, s ezekből is azok az adatok, amelyekből kitűnik, hogy az egyes vallásfelekezetek és nemzetiségek milyen mértékben vesznek részt a népmozgalomban. Minthogy az állami anyakönyvek Magyarországon sem tartalmazzak rovatot a nemzetiségről vagy anyanyelvről, — ezt csak a statisztika kérdezte külön — a románok e kérdést teljesen kihagyták az ő statisztikájukból és csupán vallásfelekezetek szerint osztályozták és dolgozzák fel a népmozgalmi adatokat. A születéseknek és halálozásoknak vallásfelekezetek szerint való megoszlását rendszeresen közlik is az ország négy fő tartománya szerint a „Bulletin Statistique de la Roumanie“ c. folyóiratban, még pedig külön *városok és községek* szerint. Alább bemutatjuk ezeket az adatokat az utolsó 7 évről, mert ezekből elég határozottsággal lehet következtetni az egyes nemzetiségek szaporodóképességére is annál a szoros viszonynál fogva, amely Erdélyben a vallásfelekezetek és nemzetiségek között fennáll.

Vessünk először egy pillantást Erdély¹⁾ általános népmozgalmára a szóbanforgó években. Az élveszületések, halálozások és a születési többlet ezekben az években így alakult:

¹⁾ Erdély alatt itt és a következőkben mindenképpen a Romániához csatolt egész területet értjük.

1. A népmozgalom főeredményei Erdélyben 1921—1927.

Principaux résultats du mouvement de la population de la Transylvanie, 1921—1927.

É v A n n é e	Élveszü- tések Naissances vivantés	Halálozá- sok Décès	Természetes szaporodás Accroisse- ment naturel
1921	175.216	117.552	57.664
1922	174.195	118.577	55.618
1923	163.625	112.997	50.628
1924	166.651	119.427	47.224
1925	158.172	114.799	43.373
1926	158.878	118.865	40.013
1927	153.330	118.149	35.181
Összesen <i>Total ..</i>	1,150.067	820.366	329.701

Az első, ami e kimutatáson feltűnik, az az általános, Európaszerte megnyilvánuló jelenség, hogy a születések száma fokozatosan csökken, s minthogy a halálozások száma alig változik, a természetes szaporodás is fokozatosan kisebb és kisebb lesz. Minthogy a természetes szaporodás számának csökkenése abszolút számban ugyanannyi, mint az elveszületések csökkenése, a természetes szaporodásnál ez sokkal erősebben érezteti hatását, mint az elveszületéseknél. Az elveszületések száma ugyanis csak 12,5%-kal csökkent e hat év alatt, a természetes szaporodás azonban 39,0%-kal s ami még megdöbbentőbb, a természetes szaporodás számainál egy évben sem mutatkozik javulás, az szinte gyorsuló tendenciával megy lefelé.

Érdekes lenne a természetes népmozgalom számait évenként a lakossághoz viszonyítani, de éppen mert Nagy-Romániában még nem volt rendszeres népszámlálás, a népességet az egyes évekre kiszámítani nehéz vállalkozás; mégis megkíséréljük ezt az 1927. évi áprilisi népösszeírás alapján. Ez a népösszeírás Erdélyben 5,312.358 lelket talált az 1927. április 24-i állapot szerint.¹⁾ Ha most az év végéig 23.000 főnyi szaporodást számítunk, 1927. év végén 5,335.000-re tehetjük Erdély lakosságát. A hét év alatt elért kereken 330.000 szaporodást levonva az 1927. évi lélekszámából, 5,005.000 lelket kapunk 1920 végére. Ez a szám jóval alacsonyabb annál a számnál, amit a román statisztikusok 1920. év végére megállapítottak. A Dictionarul Transilvaniei c. munka u. i. 1920

¹⁾ L. Bul. Stat. de la Roumanie 1928. évi 2. sz. 25. lap.

végére 5,140.176 lélekre teszi Erdély lakosságát. Tudjuk azonban, hogy ez a munka milyen módon készült s így inkább hajlandók vagyunk az 1927. év népösszeírás eredményét és az annak alapján visszaszámított lélekszámot fogadni el hitelesebbnek. Tekintettel mégis arra, hogy a természetes népszaporodás az utolsó hét év alatt nem érvényesülhetett teljes egészében a kivándorlás miatt, továbbá figyelemmel arra, hogy, úgy látszik, az 1927. évi népösszeírás eredménye sem végleges,¹⁾ az 1921—1927. évek közép népessége gyanánt kereken 5,200.000 lelket veszünk s ennek az alapján számítjuk ki a 7 év átlagában az ezer lélekre eső arányszámokat. E számítás szerint ezer lélekre esett 31,6 elveszületés, 22,5 halálozás és 9,1 természetes szaporodás. Összehasonlítva ezeket az arányszámokat a háború előtti adatokkal, a következő képet kapjuk:

2. A természetes népmozgalom arányszámai a Romániához csatolt területen a háború előtt és után.

Nombres proportionnels, avant et après la guerre, du mouvement naturel de la population sur le territoire annexé à la Roumanie.

É v A n n é e	Ezer lélekre esett Proportion pour 1000 habitants		
	élveszületés naissances vivantés	halálozás décès	természetes szaporodás accroissement naturel
1909—12.. ..	35,9	25,3	10,6
1921—27.. ..	31,6	22,5	9,1
Csökkenés — <i>Diminution</i>	4,3	2,8	1,5

A csökkenés e szerint jóval nagyobb volt a születéseknél, mint a halálozásoknál, úgy hogy végeredményben a természetes szaporodás arányszáma 10,6-ról 9,1-re esett.

Hogy értékelhessük ezeket az adatokat, összehasonlításként közöljük a megmaradt Magyarországnak ugyanezen évekre vonatkozó megfelelő adatait. (L. 3. sz. tábla.)

Látjuk, hogy a megmaradt Magyarországon még nagyobb mértékben csökkentek az arányszámok s maga a természetes szaporodás is, de még így is magasabb valamivel a természetes szaporodás, mint a Romániához csatolt területen. Ha azonban

¹⁾ Ezt bizonyítja az, hogy a Transilvania, Banatul etc. c. munka I. kötet 668. lapján és a Generatia Unirii 1929 április 10-i 1. szám 6—9. lapjain már 5,383.925 lélek szerepel mint az 1927. évi népszámlálás eredménye.

3. A természetes népmozgalom arányszámai a megmaradt Magyarországon a háború előtt és után.

Nombres proportionnels, avant et après la guerre, du mouvement naturel de la population sur le territoire actuel de la Hongrie.

É v A n n é e	Ezer lélekre esett Proportion pour 1000 habitants		
	élveszületés naissances vivantes	halálozás décès	természetes szaporodás accroissement naturel
1909—12... ..	35·2	23·3	11·9
1921—27... ..	28·6	19·1	9·5
Csökkenés — Diminution	6·6	4·2	2·4

az utóbbi területen az egyes évek adatait nézzük (l. 1. sz. tábla), megdöbbentő az a fokozatos és gyorsütemű csökkenés, amely a természetes szaporodás számaiban mutatkozik. Az utolsó évben, 1927-ben már csak 35.181 főnyi szaporodást látunk, ami kb. csak 6·6 szaporodásnak felel meg 1000 lélekre, holott ugyanakkor a mai Magyarország szaporodási arányszáma 8·0 volt s 1928-ban ismét 9 fölé emelkedett. Magyarországon tehát a természetes szaporodás

arányszáma a háború utáni években nem mutat lényeges változást, ezzel szemben Erdélyben e hét év alatt 11·4 ezrelékről fokozatos csökkenéssel 6·6-re esett a természetes szaporodás. A gazdaságilag leromlott, életfeltételeitől megfosztott Magyarországon tehát majdnem meg tudta tartani a természetes szaporodásának mértékét, míg a „felszabadított” Erdély népesedés szempontjából is a fokozatos lezülles képét mutatja.

Lássuk már most, hogy a természetes népmozgalom tényezői hogyan oszlanak meg az egyes vallásfelekezetek szerint. A román hivatalos közlések — sajnos — nem adnak erről egészen tiszta képet, mert a protestánsok nincsenek elkülönítve az egyes felekezetek szerint, sőt 1921-ben és 1922-ben az unitáriusok az adatokból egészen kivehetőleg az egyéb vallásúak között szerepelnek, 1923-tól kezdve pedig a másik két protestáns felekezettel egybefoglalva. Minthogy az utóbbi évek adataiból eléggé megközelítő pontossággal meg lehetett állapítani azt, hogy a két első évben a közölt számokból mennyi eshetik az unitárius felekezetre, az alább következő adatokat már ezzel a kiigazítással közöljük.

4. Az élveszületések megoszlása vallásfelekezetek szerint Erdélyben.

Répartition, par confession, des naissances vivantes en Transylvanie.

É v A n n é e	Élveszületés összesen Naissances vivantes, total	E b b ö l — D o n t					
		gör. kel. gréco- orientaux	gör. kat. catholiques grecs	róm. kat. catholiques romains	prot. protestants	zsidó israélites	egyéb autres
1921	175.216	58.352	48.409	29.636	33.567	4.902	350
1922	174.195	58.283	49.319	28.851	32.304	5.088	350
1923	163.625	54.585	46.308	26.669	30.876	4.849	338
1924	166.651	56.891	47.496	26.509	30.129	5.304	322
1925	158.172	53.149	46.649	25.353	28.121	4.460	440
1926	158.878	55.383	45.714	24.924	28.108	4.431	318
1927	153.330	52.737	44.836	24.107	26.990	4.258	402
Összesen — Total	1,150.067	389.380	328.731	186.049	210.095	33.292	2.520
Csökkenés 1921— 1927-ig — Diminution de 1921 à 1927	21.886	5.615	3.573	5.529	6.577	644	¹⁾ 52
%-ban — %	12·5	9·6	7·4	18·7	19·6	13·1	¹⁾ 14·9

¹⁾ Növekedés. — *Accroissement.*

A születések csökkenése, amint látjuk, minden felekezetenél bekövetkezett, de nem egyenlő mértékben. Legnagyobb a csökkenés, nemcsak abszolút számban, de relative is, a protestáns felekezeteknél, azután a római katolikusoknál. Legkisebb viszont a két túlnyomóan oláh felekezetenél, a gör. keletiekénél és a gör. katolikusoknál. A zsidók ebben a tekintetben a középben állanak.

A magyar felekezetek szempontjából még kedvezőtlenebb a jelenség, hogy a római katolikusok és protestánsok között a születések csökkenése megszakítás nélkül következett be, míg a többi felekezeteknél néha egy-egy kis javulás mutatkozik.

A halálozások viszont a felekezetek szerint így oszlottak meg:

5. A halálozások megoszlása felekezetek szerint Erdélyben.

Répartition des décès en Transylvanie, suivant les confessions.

Év — Année	Halálozás összesen <i>Total des décès</i>	E b b ö l — D o n t					
		gör. kel. <i>gréco-orient.</i>	gör. kat. <i>cath. gr.</i>	róm. kat. <i>cath. rom.</i>	prot. <i>protestans</i>	zsidó <i>israélites</i>	egyéb <i>autres</i>
1921	117.552	42.991	31.251	19.372	20.852	2.686	400
1922	118.577	42.959	30.932	20.693	21.013	2.580	400
1923	112.997	41.440	29.752	18.868	20.083	2.527	327
1924	119.427	44.053	31.001	20.109	21.301	2.566	397
1925	114.799	42.209	30.632	18.973	20.101	2.433	451
1926	118.865	45.460	30.442	19.594	20.452	2.519	398
1927	118.149	44.207	31.471	18.774	20.707	2.637	353
Összesen — Total	820.366	303.319	215.481	136.383	144.509	17.948	2.726

A halálozások száma, amint látjuk, az egyes felekezeteknél sem mutat lényeges változást a tárgyalt hét év alatt, mégis annyit lehet konstatálni, hogy a két oláh felekezet valamivel több, a magyar többségű felekezetek pedig valamivel kevesebb halálozást mutatnak 1927-ben, mint 1921-ben. Hogy mennyi része van ebben az egyes

felekezetek különböző közegészségügyi viszonyainak, vagy lélekszámváltozásainak, azt pontos felekezeti statisztika hiányában nehéz megállapítani.

Ami most már a természetes szaporodást illeti, az a felekezeteknek fenti hat csoportja szerint a következőkép alakult:

6. Természetes szaporodás Erdélyben felekezetek szerint.

Accroissement naturel en Transylvanie, suivant les confessions.

Év Année	Természetes szaporodás összesen <i>Accroissement naturel, total</i>	E b b ö l a (z) — D o n t					
		gör. kel. <i>gréco-orient.</i>	gör. kath. <i>cath. gr.</i>	róm. kat. <i>cath. rom.</i>	prot. <i>protestants</i>	zsidó <i>israélites</i>	egyéb <i>autres</i>
v a l l á s ú a k r a e s e t t							
1921	57.664	15.361	17.158	10.264	12.715	2.216	— 50
1922	55.618	15.324	18.387	8.158	11.291	2.508	— 50
1923	50.628	13.145	16.556	7.801	10.793	2.322	11
1924	47.224	12.838	16.495	6.400	8.828	2.738	— 75
1925	43.373	10.940	16.017	6.380	8.020	2.027	— 11
1926	40.013	9.923	15.272	5.330	7.656	1.912	— 80
1927	35.181	8.530	13.365	5.333	6.283	1.621	49
Összesen — Total	329.701	86.061	113.250	49.666	65.586	15.344	— 206
A szaporodás csökkenése 1921–1927 — <i>Diminution de l'accroissement de 1921 à 1927</i>	22.483	6.831	3.793	4.931	6.432	595	¹⁾ 99
%-ban — %	39.0	44.5	22.1	48.0	50.6	26.9	¹⁾ 198

¹⁾ A szaporodás itt nem csökkenést, hanem emelkedést mutat. — *Ici l'accroissement accuse une augmentation et non une diminution.*

A születési többlet csökkenésénél már sokkal nagyobb különbségeket látunk az egyes felekezetek között. Az első és utolsó év adatát összehasonlítva, legnagyobb fokú a szaporodási viszonyok romlása a protestánsoknál, akiknél több mint 50%-kal csökkent a születési többlet hat év alatt. A római katolikusoknál majdnem eléri a csökkenés az 50%-ot, a gör. keletiekénél szintén elég nagy arányú a romlás, viszonylag legkevésbé, csökkent a propagatív ereje a

zsidóknak és a gör. katolikusoknak. A *magyarság szempontjából* mindenesetre *megdöbbentők ezek az adatok*, mert hiszen éppen a keresztény magyar felekezeteknél rosszabbodott legnagyobb mértékben a helyzet. A magyar kisebbség elnyomásának, amely gazdasági téren is mindig fokozottabb mértékben érezhető, a népszaporodásban is mutatkozik már a hatása.

A felekezeti adatok alapján megkíséreljük megállapítani azt, hogy a hetévi termé-

szetes szaporodásból a főbb nemzetiségekre mennyi eshetett. A Romániához csatolt területen az egyes felekezetekhez tartozók száma s ezek közül a magyar anyanyelvűek száma és aránya 1910-ben a következőképp alakult:

7. A Romániához csatolt terület lakossága felekezetek szerint, a magyar anyanyelvűek feltüntetésével az 1910. évi magyar népszámlálás alapján.

Répartition par confession de la population du territoire annexé à la Roumanie avec indication des personnes dont la langue maternelle est le hongrois, d'après le recensement hongrois de 1910.

Vallásfelekezet <i>Confessions</i>	Összes lélekszám <i>Population</i>	Ebből magyar <i>Dont Hongrois</i>	
		szám szerint <i>nombre</i>	%
Róm. kat. — <i>Cath. rom.</i>	990.398	632.599	63·9
Gör. kat. — <i>Cath. gr.</i>	1,225.692	83.698	6·8
Ref. — <i>Calviniste</i> ..	696.888	686.014	98·4
Ág.h.ev. — <i>Luthérienne</i>	263.002	36.133	13·7
Gör. keleti — <i>Gréco-orient.</i>	1,808.877	24.121	1·3
Unitárius — <i>Unitaire</i>	68.752	67.922	98·9
Izraelita — <i>Israélite</i>	178.000	130.762	73·5
Egyéb — <i>Autres</i> .. .	4.696	1.872	39·8
Összesen — <i>Total</i>	5,236.305	1,663.121	31·7
Ebből protestáns — <i>Dont protestants</i> ..	1,028.642	790.069	76·8

Minthogy a román statisztika a három protestáns felekezetet összefoglalja, a fenti táblán a magyarok arányát az összes protestánsokra is kiszámítottuk.

Ha most már az 1921—27. évi természetes szaporodásból felekezetenként annyi százalékot számítunk a magyarságra, ahány százalékban a magyarság helyet foglal az illető felekezetben, úgy a magyarság szaporodásának minimális számát kapjuk meg. E számítást nem befolyásolja az a körülmény, hogy 1910 óta a felekezeteknek száma esetleg különbözőképp változott, mert hiszen a szaporodás számainál ez már kifejezésre jut és a nem oláh felekezeteknél nincs okunk feltételezni azt, hogy a magyarság aránya megváltozott. Megtéve így a számítást, a következő eredményeket kapjuk. (L. 8. sz. tábla.)

Ha tehát a szaporodásból a magyarságra eső hányadot a nyers arányszámok alapján számítjuk, akkor is a 329.701 főnyi természetes szaporodásból 102.121, vagyis 31·0% jut a magyarságra, ami alig marad el a népességi arány (31·7%) mögött. Fentebb azonban már említettük, hogy ez a számítás a minimális nagyságát adja a ma-

8. Természetes szaporodás Erdélyben felekezetenként s ebből a magyarságra eső hányad.

Accroissement naturel en Transylvanie, suivant les confessions, avec indication de la proportion des Hongrois.

Felekezet <i>Confessions</i>	Természetes szaporodás <i>Accroissement naturel</i> 1921—27	Ebből a magyarokra esett <i>Dont Hongrois</i>	
		szám szerint <i>nombre</i>	%
Róm. kat. — <i>Cath. rom.</i>	49.666	31.736	63·9
Protestáns — <i>Protestants</i>	65.586	50.370	76·8
Zsidó — <i>Israélites</i>	15.344	11.278	73·5
Gör. kat. — <i>Cath. gr.</i>	113.250	7.701	6·8
Gör. kel. — <i>Gréco-orient</i>	86.061	1.118	1·3
Egyéb — <i>Autres</i>	—206	—82	39·8
Összesen — <i>Total</i>	329.701	102.121	31·0

gyarok természetes szaporodásának, mert a háború előtti adatok tanúsága szerint a magyarság ezen a területen feltétlenül nagyobb propagatív képességgel bír, mint akár a németek, akár a többségben lévő oláhság. Erre nézve a következő bizonyító adatokat hozzuk fel: Azokban a törvényhatóságokban, amelyek teljes egészükben jutottak Romániához, tehát az erdélyi 17 törvényhatóságban, továbbá Szilágy és Krassó-Szörény vármegyében, a magyar és német többségű felekezetek száma és természetes szaporodása a következőképp alakult. (L. 9. sz. tábla.)

Látjuk tehát, hogy az izraelitákon kívül a legmagyarabb két felekezet, a református és az unitárius, a legszaporább, és az ágostai, amelynek többsége német, legkevésbé szapora. De mutatja a különbséget maga a szaporodásnak nemzetiségek szerint való alakulása is. A szóbanforgó területen a magyarok természetes szaporodása 1000 lélekre 13·0, a németeké meg 9·6. Ugyancsak az említett területen az 1910. évi népszámlálás szerint 1,948.190 volt az oláh lakosság, a természetes szaporodásból pedig az 1909—12. évek átlagában az oláhokra esett 19.522, ami 1000 lélekre számítva kereken 10-et jelent. A görög katolikus és görög keleti oláhok között a természetes szaporodás tekintetében fennálló nagy különbség akkor is megvolt, amennyiben az említett területen a gör. katolikusok természetes szaporodása 1909—12. években 1000 lélekre 12·2 volt, míg a görög keletieké csak 8·1.

Mindezeknél fogva nem járunk messze a valóságtól, hogyha a róm. katolikusok-

9. A magyar- és német többségű felekezetek természetes szaporodása abban a 17 törvényhatóságban, amelyek teljes egészükben csatoltattak Romániához.

Accroissement naturel des confessions à majorité hongroise et allemande dans les 17 comitats annexés entièrement à la Roumanie.

Megnevezés — Désignation	Róm. kat. Cath. rom.	Református Calv.	Ág. h. ev. Luth.	Unit. Unit.	Izraelita Isr.	Magyar Hongrois	Német Allemands
Lélekszám 1910-ben — Population en 1910	481.373	470.650	232.689	67.968	78.718	1,039.316	290.784
Természetes szaporodás 1909—12. átlagában — Accroissement naturel, moyenne de 1909—12	5.603	5.945	2.276	803	1.526	13.523	2.806
1000 lélekre esik — Proportion pour 1000 habitants	11·6	12·7	9·8	11·8	19·4	13·0	9·6

nál és protestánsoknál a természetes szaporodásból a magyarságra eső százalékot felemeljük, még pedig a róm. katolikusoknál nagyobb, a protestánsoknál pedig kisebb mértékben, tekintettel arra, hogy a protestánsokból aránylag csekélyebb rész esik a szaporátlanabb ág. evangélikusokra, míg a róm. katolikus németek még szaporátlanabbaknak mondhatók, különösen a nagytömegű bánágiak, mint a luteránus szászok. Hogy a Bánságban a német katolikusok mennyivel szaporátlanabbak, mint a magyarok, mutatja az, hogy pl. Temes megyében a 47.518 főnyi magyarság az 1909—12. évek átlagában 749 fővel szaporodott természetes úton, míg a 120.683 főnyi németiség ugyanakkor csak 1.070 fővel.

Fel kell még emelnünk a magyarság részesedését a gör. katolikusok szaporodásában is, mert bár a román statisztika tagadja, de a gör. katolikusok között mégis számos eredeti származására nézve is tiszta magyar található és hozzá még ezek a magyar anyanyelvű gör. katolikusok szaporábbak is, mint az oláh nyelvűek. Bizonyítja ezt az is, hogy a mai Magyarországnak most is legszaporább vallásfelekezete a gör. katolikus, amely majdnem kizárólag magyar anyanyelvű és amely magyar gör. katolikuság közvetlenül kapcsolatban van a szatmár-, bihar- és ugozsamegyei magyar görög katolikusokkal, akik Romániához csatoltattak. A magyar területen maradt görög katolikusok 1921—1927. évek átlagában 1.000 lélekre 17·7-del szaporodtak; a román területre került magyar gör. katolikusoknál tehát nyugodtan számíthatunk legalább is 15 ezrelékes szaporodást, ami jóval magasabb, mint az egész erdélyi gör. katolikuság szaporodási aránya.

A teljesen objektív igazság kedvéért azonban a zsidóknál le kell szállítanunk a

szaporodásból a magyarságra eső százalékot, minthogy a zsidóságnak Máramarosban és ahhoz közeli vidékeken lakó legszaporább része túlnyomóan nem magyar anyanyelvű.

Mindezeknek figyelembevételével a természetes szaporodásból a magyarságra eső részt a következőképp állapíthatjuk meg:

10. A természetes szaporodásból a magyarságra eső rész Erdélyben a kiigazított arányszámok szerint.

Proportion des Hongrois dans l'accroissement naturel de la Transylvanie, nombres proportionnels corrigés.

Felekezet Confessions	Természetes szaporodás 1921—27-ben Accroissement naturel en 1921—27	Ebből a magyarokra esett Dont Hongrois	
		szám szerint nombre	a javított %o szerint d'après les %o corrigés
Róm. kat. — Cath. rom. . .	49.666	34.800	70·0
Protestáns — Protestants . .	65.586	52.500	80·0
Zsidó — Israélites . . .	15.344	10.700	70·0
Gör. kat. — Cath. gr.	113.250	9.100	8·0
Gör. keleti — Gréco-orient.	86.061	1.100	1·3
Egyéb — Autres	—206	—100	—
Összesen - Total	329.701	108.100	32·8

Azon a területen, amely Magyarországtól Romániához csatoltatott, az 1910. évi népszámlálás szerint 31·7% volt a lakosságból magyar anyanyelvű és most a világháború után és a Romániához való csatolás után, amikor a magyarság száma már a megmaradt területre való menekülés következtében is feltétlenül megfogyatkozott, mégis a természetes szaporodásból 32·8% esik a magyarságra. A háború előtt az 1909—12. évek átlagában ez a százalék

még 39·0 volt, tehát még magasabb, mint a mostani. Hogy azonban jelenleg a megfogyatkozott magyarság dacára is még mindig nagyobb a százalék, mint amennyi az 1910. évi népszámlálás szerint a magyarságra esnék, ez az ottani magyarság propagatív erejének meggyőző bizonyítéka.

A magyarság szaporodási fölénye tehát az erdélyi részeken, ha a háború utáni éveket összefoglaljuk, még mindenesetre megvan, a felekezetek szaporodásának évenkénti alakulása azonban már gondolkodóba kell, hogy ejtsen bennünket. Amint a 6. sz. táblán látjuk, 1921-től 1927-ig éppen a magyar többségű felekezetek, a katolikusok és protestánsok szaporodási száma csökkent a legnagyobb mértékben, úgy hogy az utolsó évben a magyarság szaporodásban már a 30%-ot sem éri el.

A román statisztika a városok természetes népmozgalmát rendszeresen különválasztva közli a községektől s a kimutatásból kitűnik az, hogy a természetes szaporodás a városokban, tehát éppen ott, ahol a magyarság és a németség a legerősebben van képviselve, csökkent a legnagyobb mértékben. A szóbanforgó évek folyamán 3.938-ról 975-re csökkent a városok természetes szaporodása. E mellett a városok eloláhosítási folyamatát mutatja, hogy az élveszületések általános számának csökkenése mellett a gör. keleti és gör. katolikus születések megszorodtak a városokban, az összes többi felekezetek születései pedig megfogyatkoztak. Mindazonáltal a városok népmozgalmi adataira nem akarunk részletesen kiterjeszkedni, mert a román kormány újabb időben az erdélyi városok számát 40-ről 49-re emelte, a népmozgalmi adatokból pedig nem tűnik ki, hogy azok csak a régi 40 városra, vagy pedig részben a városokká emelt községekre is vonatkoznak-e.

Ha az egyes felekezetek népmozgalmá-

nak folyamatát tekintjük, úgy a jövőre nézve nem nagyon vigasztaló képet látunk. A magyar többségű felekezetek népmozgalmának eredményei rohamosabban rosszabbodnak, mint az oláh többségű felekezetekéi. Még ha a magyarság meg is tudná tartani azt a szaporodási fölényt, amely több év összefoglalásában még ma is mutatkozik, akkor is ott van a pozícióját fenyegető másik nagy veszedelem, az Erdélyen kívüli románság nagy szaporodása. Románia — az egész országot véve — egyike Európa leggyorsabban szaporodó népességű országainak. Természetes szaporodása évenként átlag 230—240.000.¹⁾ ami ezer lélekre 13—14 főnyi természetes szaporodásnak felel meg. Bármennyire kitűnnék tehát az erdélyi részeken a magyarság nagyobb szaporodóképességével, azt a Regát és a többi részek román lakosságának nagyobb szaporodása feltétlenül ellensúlyozza, úgy hogy a magyarság nagyobb természetes szaporodása Románia egészét véve semmi esetre sem érvényesülhet; a mellett az Erdélyen kívüli részek nagyobb természetes szaporodása révén megvan a román kormánynak a módja és lehetősége, hogy a magyarság kedvező természetes szaporodását a Regátból való betelepítésekkel ellensúlyozza, amint ez már kisebb mértékben eddig is történt. A magyar kisebbség fennmaradása és eddigi helyzetének fenntartása érdekében mindenesetre kívánatos hogy legalább az a természetes szaporodási fölény, ami eddig a magyarságnál mutatkozott a románokkal szemben és amit a románok is kénytelenek elismerni,²⁾ ezután is megmaradjon.

Kovács Alajos dr.

¹⁾ L. „Magyar Statisztikai Szemle“ 1929. évi 77. lap.

²⁾ L. „Bulletin Statistique de la Roumanie“ 1925. évi 1. szám 115. lap.

A magyar földbirtokok jelzálogilag bekebelezett terhei az 1928. év végén és az 1929. év közepén.

Les hypothèques grevant les propriétés foncières de Hongrie à la fin de 1928 et au milieu de 1929.

Résumé. Ayant déjà parlé dans cette Revue (année VI, N° 11, année VII, N° 5) des données provisoires des hypothèques grevant les propriétés foncières de Hongrie, nous présentons maintenant les chiffres définitifs relatifs à la fin de 1928, ainsi que les données provisoires concernant les hypothèques inscrites jusqu'au 30 juin 1929.

En examinant les chiffres définitifs se rapportant à la fin de 1928, et lesquels, comme les données provisoires, indiquent, au lieu de l'effectif réel des charges, le montant total des hypothèques inscrites sans en déduire les amortissements effectués depuis l'inscription hypothécaire, nous constatons les faits caractéristiques suivants :

A la fin de 1928, les propriétés foncières de Hongrie étaient chargées de 7 742 044 hypothèques.

D'après les tableaux 1 et 2, présentant la répartition des charges, c'est parmi les petites propriétés qu'on trouve, tant pour le nombre que pour la superficie, le moins de propriétés hypothéquées, et c'est le contraire pour les grandes propriétés. On ne pourrait point dire que la plupart des propriétés rurales soient endettées, parce qu'environ $\frac{1}{4}$ en est seulement hypothéqué et que la superficie grevée de dettes hypothécaires n'y fait qu'à peu près un tiers de la superficie totale.

Les inscriptions d'hypothèques représentaient à la fin de 1928 1,160,5 millions de pengős.

La date des inscriptions montre que c'est en 1926 que les propriétés foncières ont commencé à s'endetter. Et tandis que les hypothèques inscrites avant 1926 ne faisaient en général que 10% de toutes les charges, elles allaient en augmentant depuis, s'élevant de 23,1% en 1926, de 32,0% en 1927 et de 34,2% en 1928.

D'après la répartition des dettes hypothécaires par catégorie de contenance, la plupart (63,1%) en grevaient

les petites propriétés et surtout celles de moins de 50 arpents cadastraux (58,4%). Cette proportion dépasse de près de 30% le rapport de la superficie des petites propriétés à la superficie du pays (tableau 3, graphique I).

Si l'on calcule la charge moyenne par arpent cadastral, on voit également que plus les propriétés sont grandes, plus petite est leur charge moyenne. Aux petites propriétés de moins de 50 arpents, elle est près du double de celle des grandes propriétés; donc ce sont les petites propriétés de moins de 50 arp. cad. qui ont le plus de charge non seulement au point de vue du montant de leurs dettes, mais aussi comparativement aux autres propriétés.

De la répartition des charges suivant les régions agricoles (tableau 4), on ne peut établir de régularité par comitats; par contre, elle montre qu'en général, ce sont les propriétés de l'Alföld qui ont le plus de dettes hypothécaires (carte II). Les cartes III et IV, qui présentent la situation par comitat, montrent clairement que les petites propriétés de moins de 50 arp. cad. sont plus endettées que les autres.

On voit par le tableau 5, relatif à la mesure des charges, que plus les propriétés hypothéquées sont petites, plus grande est la charge par arpent cadastral. En évaluant celle-ci, sur la base des autres chiffres disponibles, pour les petites propriétés hypothéquées de moins de 50 arp. cad., nous voyons que tandis qu'il revient en général plus de 200 pengős de charge à 1 arp. cad. de propriété hypothéquée, cette proportion s'élève à près de 400 pengős aux petites propriétés de moins de 50 arp. cad.; par conséquent, c'est l'endettement de celles-ci qui est le plus grave.

En ce qui concerne le caractère des propriétés, celles à mutation libre sont plus lourdement chargées que

les propriétés à mutation limitée (tabl. 6 et 7). Parmi ces dernières, les plus chargées sont les propriétés de l'Eglise catholique, des fidéicommiss, des communes et des sociétés anonymes (tableaux 8 et 9).

Selon le tableau 10, qui présente les dettes hypothécaires suivant le titre, la plupart en sont des emprunts non amortissables (51·4%) et amortissables (21·2%); les garanties d'intérêts et de frais ne représentent que 9·7% des charges; les autres charges ne font chacune que 3% tout au plus. Les grandes propriétés sont grevées surtout d'emprunts amortissables; les petites propriétés, d'emprunts non amortissables. Aux petites propriétés de moins de 50 arp. cad., ceux-ci font 36·6% de toute la charge; cette proportion montre assez la situation grave de ces propriétés.

Les données des intérêts à payer annuellement confirment ce que nous venons de dire (tableau 10). Les petites propriétés payent les intérêts les plus onéreux; cela apparaît encore mieux si l'on établit par arpent cadastral, suivant les catégories de contenance, le montant annuel des intérêts. L'amortissement des emprunts amortissables, ainsi que les intérêts de toutes les charges, peuvent être évalués, par arpent cadastral hypothéqué, à 30·0 pengős pour les petites propriétés de moins de 50 arp. cad.; à 21·7 p. pour celles de 50 à 100 arp. cad.; à 17·9 p. pour les moyennes propriétés; à 10·1 p. pour les grandes propriétés; donc, c'est aux petites propriétés de moins de 50 arp. cad. que ces charges, calculées par arpent cadastral, sont le plus élevées. 3 fois celles des grandes propriétés. Et si l'on confronte ces chiffres avec les autres charges grevant par arpent cadastral, excepté les emprunts amortissables, les propriétés hypothéquées, et lesquelles peuvent être évaluées par arpent cadastral à 360 pengős aux propriétés de moins de 50 arp. cad., à 223 p. à celles de 50 à 100 arp. cad., à 159 p. aux moyennes propriétés et à 75 p. aux grandes propriétés, on constate que seules les petites propriétés et surtout celles de moins de 50 arp. cad. sont dans une situation extrêmement grave.

Donc, d'après les données, en moyenne 25% des propriétés sont seulement hypothéquées, et la plupart ne sont pas endettées. Mais la situation des propriétés grevées d'hypothèques

semble en général difficile, et l'endettement des petites propriétés de moins de 50 arp. cad. extrêmement grave.

Selon les statistiques les plus récentes, les charges ont continué à augmenter, s'accroissant de 173·1 millions de pengős dans la première moitié de 1929 contre 156·4 millions dans la deuxième moitié de l'année précédente et présentant une augmentation de 16·7 millions sur cette période de 1928.

Selon le tableau 11 et la carte V, présentant la situation suivant les régions agricoles et les comitats, en général les dettes hypothécaires augmentaient partout. L'accroissement a été le plus grand dans la Transdanubie, et surtout dans le nord de cette région où les propriétés étaient auparavant le moins endettées.

En récapitulant ce qui a été dit plus haut, l'accroissement des dettes hypothécaires chargeant les propriétés foncières n'a fait qu'augmenter l'ampleur de celles-là; ce sont toujours les petites propriétés et particulièrement celles de moins de 50 arp. cad. qui sont le plus endettées, dans une mesure à tous points de vue grave.

★

A magyar földbirtokok jelzálogilag bekebelezett terheire vonatkozó adatokat a földbirtokteher-statisztikai adatgyűjtés megindítása óta (1928 február 29) a Szemle már két ízben ismertette. Az 1928. évi november havi számban (VI. évfolyam 11. szám) az 1928. évi június hó 30-ig, az 1929. évi május havi számban (VII. évfolyam 5. szám) az 1928. évi december hó 31-ig bekebelezett terhekre vonatkozó ideiglenes adatok tétettek közzé.

Ma már a bekebelezések 1928. év végén fennállott állományának végleges adatai is rendelkezésre állanak és ismeretesek az 1929. évi június hó 30-ig bekebelezett terhekre vonatkozó ideiglenes adatok is.

A végleges adatok — amelyeket összevont alakban az 1928. évről szóló Statisztikai Évkönyv is közöl — az 1928. évi december hó 31-ig bekebelezett terhekről nemcsak összecszerűség, hanem minden fontos szempont tekintetében részletes tájékoztatást nyújtanak. Épp ezért a földbirtokok eladósodottságának helyes megítélésére céljából ez alkalommal az eddigi gyakorlattól eltérően, nemcsak a megterhelés

összecszerülésére vonatkozó legújabb adatok tételnek közzé, hanem Szemlének az 1929. év közepére vonatkozó legújabb összecszerű adatokkal egyidejűleg az 1928. évvégi teherállományra vonatkozó legjellegzetesebb részletes adatokat is ismerteti.

A bekebelezésekre vonatkozó végleges adatok, amelyek éppúgy, mint az ideiglenesek, a terhek tényleges álladéka helyett a *bekebelezések teljes összegét tüntetik fel, a nélkül, hogy abból a bekebelezés időpontjától számított időközi törlesztések levonattak volna*, nemesak az összes bekebelezett terheket (törlesztéses és nem törlesztéses kölcsönöket, vételár-hátralékokat, áruhitelket, kincstári adó-és illetékhátralékokat, végrehajtási zálogjogokat, végrehajtási perköltségeket, örökösödési terheket, járadékokat, óvadékokat stb.), hanem a *teljesség kedvéért az összes előjegyzéseket és az összes bekebelezett jelzálogokat is magukban foglalják*. Felölelik tehát a felsorolt bekebelezett tényleges terheken kívül a bekebelezés előtt álló telek-

könyvileg előjegyzett terheket, valamint a jelzálogilag bekebelezett biztosítékokat is. Az előjegyzett terheknek számbavételét indokolja, hogy azok túlnyomórészt bekebelezett teherré válnak. A bekebelezett biztosítékok pedig azért számítottak teher gyanánt, mert azoknak kisebb-nagyobb hányada mindenesetre tényleges teherré alakul át, s így, tekintettel arra, hogy e biztosítékoknak tényleges teherré átalakuló összege adatgyűjtés által egyáltalán nem állapítható meg, a valóság megközelítése céljából helyesebbnek látszott azoknak teljes összegét inkább tényleges tehernek minősíteni, mint mellőzni. Ennek az eljárásnak helyességét megerősíti ma már az a körülmény is, hogy legújabban a biztosítékok többnyire nem elkülönítve, hanem a tőkéhez csatolva, azzal együttesen bekebelezetnek be, s így az ily együttesen bekebelezett és a kölcsöntőkétől el nem különíthető biztosítékok máris minden esetben tényleges teherként számoltatnak el.

A végleges adatok az ideiglenesekkel

1. Az 50 kat. holdnál nagyobb tehermentes és jelzálogilag megterhelt földbirtokok száma birtoknagyságcsoport szerint.

Nombre, suivant les catégories de contenance, des propriétés foncières de plus de 50 arpents cadastraux libres de charge et grevées d'hypothèque.

(1928 XII. 31.)

Birtoknagyságcsoport <i>Catégories de contenance</i>	<i>Propriétés foncières</i>								
	Szabadforgalmú <i>à mutation libre</i>			Korlátolt forgalmú <i>à mutation limitée</i>			Szabad- és korlátolt forgalmú <i>à mutation libre et limitée</i>		
	tehermentes <i>libres de charge</i>	megterhelt <i>grevées d'hypothèque</i>	összes <i>au total</i>	tehermentes <i>libres de charge</i>	megterhelt <i>grevées d'hypothèque</i>	összes <i>au total</i>	tehermentes <i>libres de charge</i>	megterhelt <i>grevées d'hypothèque</i>	összes <i>au total</i>
f ö l d b i r t o k o k									
a) Szám — Nombre									
Nagyobb kisbirtok (50–100 kat. hold) — <i>Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.</i>	7.924	3.236	11.160	1.545	74	1.619	9.469	3.310	12.779
Középbirtok — <i>Moyennes propriétés (100–1000 kat. hold — arp. cad.)</i>	4.456	2.817	7.273	3.206	187	3.393	7.662	3.004	10.666
Nagybirtok — <i>Grandes propriétés (plus de — 1000 kat. holdon felüli — arp. cad.)</i>	460	363	823	343	81	424	803	444	1.247
Általában — En général .	12.840	6.416	19.256	5.094	342	5.436	17.934	6.758	24.692
b) Százalék — %									
Nagyobb kisbirtok — <i>Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.</i>	71.0	29.0	100.0	95.4	4.6	100.0	74.1	25.9	100.0
Középbirtok — <i>Moyennes propriétés</i>	61.3	38.7	100.0	94.5	5.5	100.0	71.8	28.2	100.0
Nagybirtok — <i>Grandes propriétés</i>	55.9	44.1	100.0	80.9	19.1	100.0	64.4	35.6	100.0
Általában — En général .	66.7	33.3	100.0	93.7	6.3	100.0	72.6	27.4	100.0

2. Az 50 kat. holdnál nagyobb tehermentes és jelzálogilag megterhelt földbirtokok területe birtoknagyságcsoporthoz szerint.

Superficie, suivant les catégories de contenance, des propriétés foncières de plus de 50 arp. cad. libres de charge et grevées d'hypothèque.

(1928. XII. 31.)

Birtoknagyságcsoporthoz <i>Catégories de contenance</i>	<i>Propriétés foncières</i>								
	Szabad forgalmú <i>à mutation libre</i>			Korlátolt forgalmú <i>à mutation limitée</i>			Szabad és korlátolt forgalmú <i>à mutation libre et limitée</i>		
	tehermentes <i>libres de charge</i>	megterhelt <i>grevées d'hypothèque</i>	összes <i>au total</i>	tehermentes <i>libres de charge</i>	megterhelt <i>grevées d'hypothèque</i>	összes <i>au total</i>	tehermentes <i>libres de charge</i>	megterhelt <i>grevées d'hypothèque</i>	összes <i>au total</i>
f ö l d b i r t o k o k									
a) Kat. hold a) Arp. cad. Nagyobb kisbirtok (50—100 kat. hold) — <i>Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.</i>	522.083	211.377	733.460	109.514	5.276	114.790	631.597	216.653	848.250
Középbirtok (100—1000 kat. hold) — <i>Moyennes propriétés de 100 à 1000 arp. cad.</i>	1,154.078	812.180	1,966.258	894.477	59.382	953.859	2,048.555	871.562	2,920.117
Nagybirtok (1000 kat. holdon felül) — <i>Grandes propriétés plus de 1000 arp. cad.</i>	1,240.174	963.321	2,203.495	1,934.614	823.765	2,758.379	3,174.788	1,787.086	4,961.874
Általában — <i>En générale</i>	2,916.335	1,986.878	4,903.213	2,938.605	888.423	3,827.028	5,854.940	2,875.301	8,730.241
b) Százalék — %									
Nagyobb kisbirtok (50—100 kat. hold) — <i>Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.</i>	71.2	28.8	100.0	95.4	4.6	100.0	74.5	25.5	100.0
Középbirtok (100—1000 kat. hold) — <i>Moyennes propriétés de 100 à 1000 arp. cad.</i>	58.7	41.3	100.0	93.8	6.2	100.0	70.2	29.8	100.0
Nagybirtok (1000 kat. holdon felül) — <i>Grandes propriétés plus de 1000 arp. cad.</i>	56.3	43.7	100.0	70.1	29.9	100.0	64.0	36.0	100.0
Általában — <i>En général</i>	59.5	40.5	100.0	76.8	23.2	100.0	67.1	32.9	100.0

szemben a földbirtokok bekebelezett terheit nemcsak törvényhatóságok, hanem birtoknagyságcsoporthoz és jogcímek szerint is részletezik, s e részletezések, amelyek a terhek keletkezési időpontjára és kamatozására is kiterjeszkednek, az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok bekebelezett terheiről a legmesszemenőbb módon tájékoztatnak. Az 1928. év tavaszán megindított adatgyűjtés ugyanis az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokokra bekebelezett terheket földbirtokonként tartja nyilván, s egy összegben csupán az 50 kat.

holdnál kisebb földbirtokok eladósodottságát állapítja meg. Az 50 kat. holdnál kisebb földbirtokokra eső terheknek földbirtokonként való megállapítása már nem lehetséges, mert a terhek nyilvántartása és azok feldolgozása a mintegy 1.2 millió kisbirtokra való tekintettel nagyon költséges lenne. A rendelkezésre álló adatokból azonban még az 50 kat. holdnál kisebb kisbirtokok eladósodottsági viszonyaira vonatkozólag is messzemenő következtetések vonhatók.

E rendelkezésre álló 1928. évvégi vég-

leges adatok alapján a magyar földbirtokok bekebelezett terheire vonatkozólag a következő *jellegetes megállapítások* tehetők:

A magyar földbirtokokra az 1928. év végén 774.204 *teher* volt bekebelezve.

A *terhek megoszlását* tekintve, az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokokra vonatkozó adatok azt mutatják, hogy a legkevesebb megterhelt földbirtok úgy szám, mint terület szerint a nagyobb (50—100 kat. holdas) kisbirtokok, a legtöbb pedig a nagybirtokok sorában található. (L.: 1. és 2. sz. kimutatást).

Hasonló adatok az 50 kat. holdnál kisebb kisbirtokokról már nincsenek. A rendelkezésre álló különböző adatok alapján azonban csakis arra lehet következtetni, hogy ezeknél a megterhelés gyakorisága még kisebb, mint a nagyobb kisbirtokoknál.

Ezt a becslésszerű megállapítást is figyelembevéve, általában az mondható, hogy számszerint a szabadforgalmú birtokoknak közel $\frac{1}{3}$ -a, terület szerint $\frac{2}{5}$ -e, a korlátolt forgalmú birtokoknak mintegy $\frac{1}{16}$ -a, illetőleg $\frac{1}{4}$ -e, s a magyar földbirtokoknak általában számszerint mintegy $\frac{1}{4}$, terület szerint körülbelül $\frac{1}{3}$ része van megterhelve. Az adatok szerint tehát a magyar földbirtokoknak általános eladósodottságáról beszélni még egyáltalában nem lehet.

A bekebelezések végösszege az 1928. év végén 1.160·5 millió pengőt tett. Ez az összeg csupán 31·8 millió pengővel nagyobb, mint a terheknek ideiglenes adatok alapján megállapított 1.128·7 millió pengőt tevő összege. E csekély különbség azt jelenti, hogy az ideiglenes adatok — amelyek a részletes, s így hosszantartó feldolgozást igénylő végleges eredményeknél legalább félévvel korábban közölhetők — a földbirtokokra bekebelezett teherösszeg nagyságáról éppúgy tájékoztatnak, mint a végleges adatok.

A terhek *keletkezési időpontjáról* az alábbi arányszámok tájékoztatnak részletesen:

	1926 előtt	1926-ban	1927-ben	1928-ban
	bekebelezett terhek az 1928. évvégi terhek %-ában			
Kisebb kisbirtok	10·7	18·7	34·2	36·4
Nagyobb kisbirtok	10·8	20·9	30·3	38·0
Középbirtok	11·1	27·4	27·7	33·8
Nagybirtok	10·1	32·7	29·7	27·5
Általában:	10·7	23·1	32·0	34·2

A magyar földbirtokok eladósodása tehát 1926-ban kezdődött. S míg az 1926. év előtt bekebelezett terhek az összes terhek-

nek általában csupán 10%-át alkották, addig a következő évek folyamán a *nagybirtokok terheinek kivételével a terhek folytonosan növekvő arányban gyarapodtak*. A nagybirtokok terhei pedig a többi birtoknagyságcsoporthal ellentétben 1927-től évről-évre *kisebb összeggel szaporodtak*.

Birtoknagyságcsoporthoz szerint a bekebelezett terheknek megoszlása azt mutatja, hogy azoknak legnagyobb hányada a kisbirtokokra (63·2%), s azok sorából is elsősorban a kisebb kisbirtokokra esik (58·4%). A bekebelezett terheknek kisbirtokokra eső hányada (63·2%) mintegy 20%-kal nagyobb, mint a kisbirtokok területének az országos területhez viszonyított arányszáma (51·2%). Sőt a kisebb kisbirtokoknál e különbség közel 30%-ra emelkedik. (L. a 3. sz. kimutatást és I. sz. grafikont.).

3. A földbirtokok összes és átlagos terhe birtoknagyságcsoporthoz szerint.

Charge totale et moyenne des propriétés foncières, suivant les catégories de contenance.

(1928. XII. 31.)

Birtoknagyság-csoport Catégories de contenance	Terület kat. hold Superficie, arp. cad.	Teher pengő Charge, pengős	Egy kat. holdra eső teher P.-ben Charge par arp. cad., pengős
Kisebb kisbirtok (50 k. holdon aluli) — <i>Petites propriétés de moins de 50 arp. cad.</i>	7,431.533	677,190.399	91·1
Nagyobb kisbirtok (50—100 k. hold) <i>Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.</i>	848.250	56,029.725	66·0
Középbirtok (100—1000 k. hold) <i>Moyennes propriétés de 100 à 1000 arp. cad.</i>	2,920.117	188,833.774	64·7
Nagybirtok (1000 k. holdon felüli) <i>Grandes propriétés plus de 1000 arp. cad.</i>	4,961.874	238,481.632	48·0
Általában — En général	16,161.774	1.160,535.530	71·8

A földbirtokok egy kat. holdjára eső átlagos teherre vonatkozó adatok is azt mutatják, hogy minél nagyobb a földbirtok, annál kevesebb az átlagos teher, s hogy az összes kisebb kisbirtokokra eső átlagos teher közel kétszerese az összes nagybirtokok átlagos terhének.

(1928 XII. 31.)

4. A földbirtokok összes és átlagos terhe
Charge totale et moyenne des propriétés foncières,

Gazdasági fővidék, vármegye	Kisebb kisbirtok <i>Petites propriétés de moins de 50 arp. cad.</i>			Nagyobb kisbirtok <i>Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.</i>			Középbirtok <i>Moyennes propriétés</i>		
	Területkat. hold <i>Superficie, arp. cad.</i>	Teher pengő <i>Charge, pengős</i>	Egy kat. holdra eső teher P-ben <i>Charge par arp. cad., pengős</i>	Területkat. hold <i>Superficie, arp. cad.</i>	Teher pengő <i>Charge, pengős</i>	Egy kat. holdra eső teher P-ben <i>Charge par arp. cad., pengős</i>	Területkat. hold <i>Superficie, arp. cad.</i>	Teher pengő <i>Charge, pengős</i>	Egy kat. holdra eső teher P-ben <i>Charge par arp. cad., pengős</i>
a) Dunántúli dombos- vidék:									
Baranya	395.118	30,252.870	76·6	20.130	866.280	43·0	95.158	3,049.276	32·0
Fejér	263.757	19,599.987	74·3	16.847	1,698.058	100·8	96.464	8,990.026	93·2
Győr, Moson és Pozsony	194.144	12,565.168	64·8	30.736	1,031.198	33·5	73.530	3,781.889	51·4
Komárom és Eszter- gom	142.474	11,228.557	78·8	11.865	322.098	27·1	42.232	1,129.728	26·8
Somogy	458.631	26,371.131	57·5	18.695	825.872	44·2	155.714	7,907.584	50·8
Sopron	167.766	11,647.943	69·4	9.873	609.549	61·7	31.653	1,421.364	44·9
Tolna	344.496	22,059.178	64·0	22.500	1,243.631	55·3	74.545	2,810.758	37·7
Vás	323.491	32,223.270	99·6	22.293	1,147.115	51·5	79.822	9,640.832	120·8
Veszprém	292.815	11,874.735	40·6	25.783	485.601	18·8	100.651	4,177.042	41·5
Zala	386.271	36,142.109	93·5	20.578	994.104	48·3	152.288	6,922.912	45·4
a) Összesen ..	2,968.963	213,964.948	72·0	199.300	9,223.506	46·3	902.057	49,831.411	55·2
b) Alföld:									
Bács-Bodrog	182.964	11,982.983	65·5	19.185	1,080.996	56·3	34.371	2,586.428	75·2
Békés	338.654	54,401.734	160·6	42.809	5,342.037	124·8	89.014	8,991.042	100·1
Bihar	216.958	17,626.436	81·2	27.432	2,100.723	76·6	95.735	4,409.256	46·1
Csanád, Arad és Toron- tál	186.434	31,067.789	166·7	24.176	2,890.366	119·5	68.106	3,987.169	58·5
Csongrád	317.804	29,923.636	94·1	46.832	2,604.183	55·6	61.428	6,565.464	106·7
Hajdu	214.638	23,843.690	111·1	47.722	3,763.232	78·8	91.154	8,489.828	93·0
Jász-N.-Szolnok	456.538	41,191.623	90·2	83.825	8,101.215	96·6	214.783	19,165.965	89·2
Pest-P.-S.-Kiskun	1,090.109	128,447.392	117·9	190.499	11,122.030	58·4	474.349	27,092.620	57·1
Szabolcs és Ung	307.176	34,969.397	113·8	37.782	2,777.518	73·5	207.053	20,110.833	97·1
Szatmár, Ugocea és Bereg	155.783	8,023.829	51·5	26.384	655.771	24·9	101.094	5,439.298	53·8
b) Összesen ..	3,467.058	381,478.509	110·0	546.646	40,438.071	74·0	1,437.087	106,837.903	74·3
c) Északi dombos- vidék:									
Abaúj-Torna	131.797	4,518.057	34·3	12.583	329.458	26·2	70.120	3,643.098	52·0
Borsod, Gömör és Kis- hont	297.379	14,989.649	50·4	33.637	874.360	26·0	157.881	7,212.099	45·7
Heves	271.418	30,722.331	113·2	30.404	3,354.926	110·3	151.434	9,073.225	59·9
Nógrád és Hont	169.064	16,203.892	95·8	15.962	917.495	57·5	139.100	9,699.705	69·7
Zemplén	125.854	15,313.013	121·6	9.718	891.909	91·8	62.438	2,536.333	40·6
c) Összesen ..	995.512	81,746.942	82·1	102.304	6,368.148	62·2	580.973	32,164.460	55·4
Magyarország összesen ..	7,431.533	677,190.399	91·1	848.250	56,029.725	66·0	2,920.117	188,833.774	64·7

Ezek az adatok tehát a megterhelt földbirtokok birtoknagyságcsoporthoz szerint megkülönböztetett számával ellentétesen általában arra utalnak, hogy a kisebb kisbirtokokra nemcsak összegszerűen, hanem viszonylagosan is a legtöbb teher esik.

Gazdasági fővidékenként vizsgálva a terhek megoszlását (l. a 4. sz. kimutatást), ál-

talában az Alföld földbirtokai vannak legnagyobb mértékben megterhelve. A birtoknagyságcsoporthoz vonatkozó adatok a nagybirtokokra vonatkozó kivételével szintén ezt mutatják. A kisbirtokok terhei az Alföld után az északi dombosvidéken a legsúlyosabbak, a közép- és nagybirtokok megterhelése a dunántúli és északi dombos-

gazdasági fővidékek és vármegyék szerint.
suivant les régions agricoles et les comitats.

(1928 XII. 31.)

Nagybirtok <i>Grandes propriétés</i>			Összes földbirtok <i>Total des propriétés</i>			Régions agricoles, comitats
Területkat. hold <i>Superficie, arp. cad.</i>	Teher pengő <i>Charge, pengős</i>	Egy kat. holdra eső teher P-ben <i>Charge par arp. cad., pengős</i>	Területkat. hold <i>Superficie, arp. cad.</i>	Teher pengő <i>Charge, pengős</i>	Egy kat. holdra eső teher P-ben <i>Charge par arp. cad., pengős</i>	
a) Transdanubie :						
187.703	11,819.232	63·0	698.109	45,987.658	65·9	Baranya
340.295	32,429.536	95·3	717.363	62,717.607	87·4	Fejér
119.276	10,053.686	84·2	417.686	27,431.941	65·7	Győr, Moson és Pozsony
147.632	6,152.468	41·7	344.203	18,832.851	54·7	Komárom és Esztergom
529.927	8,512.437	16·1	1,162.967	43,617.024	37·5	Somogy
124.022	4,594.767	37·0	333.314	18,273.623	54·8	Sopron
174.749	13,284.551	76·0	616.290	39,398.118	63·9	Tolna
149.049	12,269.613	82·3	574.655	55,280.830	96·2	Vas
269.367	10,440.539	38·8	688.616	26,977.917	39·2	Veszprém
284.923	9,475.139	33·3	844.060	53,534.264	63·4	Zala
2,326.943	119,031.968	51·1	6,397.263	392,051.833	61·3	Total
b) Grande plaine :						
76.173	750.192	9·8	312.693	16,400.599	52·4	Bács-Bodrog
169.180	12,317.057	72·8	639.657	81,051.870	126·7	Békés
141.366	8,199.669	58·0	481.491	32,336.084	67·2	Bihar
69.339	1,038.116	15·0	348.055	38,983.440	111·7	Csanád, Arad és Torontál
175.539	3,579.835	20·4	601.603	42,673.118	70·9	Csongrád
227.395	3,601.991	15·8	580.909	39,698.741	68·3	Hajdu
158.730	6,465.029	40·7	913.876	74,923.832	82·0	Jász.-N.-Szolnok
532.375	27,961.815	52·5	2,287.332	194,623.857	85·1	Pest-P.-S.-Kiskun
256.111	16,020.338	62·6	808.122	73,878.086	91·4	Szabolcs és Ung
78.299	955.802	12·2	361.560	15,074.700	41·7	Szatmár Ugocea és Bereg
1,884.507	80,889.844	42·9	7,335.298	609,644.327	83·1	Total
c) Nord :						
74.790	15,018.765	200·8	289.290	23,509.378	81·3	Abauj-Torna
197.348	4,970.717	25·2	686.245	28,046.825	40·9	Borsod, Gömör és Kishont
198.874	5,078.552	25·5	652.130	48,229.034	74·0	Heves
170.641	6,251.960	36·6	494.767	33,073.052	66·8	Nógrád és Hont
108.771	7,239.826	66·5	306.781	25,981.081	84·7	Zemplén
750.424	38,559.820	51·4	2,429.213	158,839.370	65·4	Total
4,961.874	238,481.632	48·0	16,161.774	1.160,535.530	71·8	Hongrie entière

vidéken majdnem azonos, a megterhelés legkisebb arányszáma pedig az alföldi nagybirtokokra esik.

Az egyes vármegyékre vonatkozó adatokat tekintve, szabályszerűséget már nem lehet megállapítani. (L. a II. sz. térképet.)

A vármegyei adatok alapján azonban ismét jellegzetesen kimutatható a kisebb

kisbirtokoknak nagyobb fokú eladósodottsága, s egyúttal az is, hogy azok eladósodottságához képest a nagyobb földbirtokok eladósodottsága fokozatosan kisebb. Összeállítva azt, hogy az egyes birtoknagyságcsoportokban hány vármegyének földbirtokai vannak hasonló kat. holdankinti teherrel megterhelve, a következőket találjuk:

1 kath. holdra eső teher nagysága	A kisebb kisbirtok	A nagyobb kisbirtok	A közép-birtok	A nagy-birtok
	hány vármegyében van az oldalt feltüntetett kat. holdankinti teherrel megterhelve			
25 P-nél kevesebb	—	2	—	6
25— 50 P	2	7	9	8
50— 75 P	8	8	8	6
75—100 P	8	4	5	4
100 P-nél több ..	7	4	3	1

E csoportosítás jellegzetesen mutatja, hogy a kisebb kisbirtokok nagyobb fokú eladósodottsága még vármegyék szerint is megállapítható, s hogy a kisebb kisbirtokok és a nagybirtokok eladósodottsága között, a kisebb kisbirtokok rovására mekkora elentét mutatkozik. (L. a III. és IV. sz. térképet.)

A megterhelés mértékére nézve az adatgyűjtés adatai tájékoztatnak (l.: 5. sz. kimutatást), hogy a jelzálogilag megterhelt földbirtokoknál az egy kat. holdra eső teher annál nagyobb, minél kisebb a földbirtok, s a rendelkezésre álló adatok alapján végzett becslés szerint, a kisebb kisbirtokokra eső teher kat. holdankint már a 400 P-t is nagyon megközelíti, úgyhogy nagy általánosságban a megterhelt földbirtokok minden kat. holdjára több mint 200 P teher esik, s ez a teher a földbirtokok mai átlagos értékének legalább 30%-a. Földbirtoknagyságcsoporthoz szerint azonban a megterhelés mértéke már nagyon különböző, mert a megterhelt nagybirtokok kat. holdankinti terhe az átlagos értéknek csupán mintegy 20%-ára, a kisebb kisbirtokoknál ellenben az átlagos értéknek körülbelül 40 százaléka becsülhető.

Ezek az adatok arról beszélnek, hogy a megterhelt kisbirtokok, különösen kisebb kisbirtokok eladósodottsága a legsúlyosabb.

A megterhelt szabad és korlátolt forgalmú földbirtokok terheit egymástól elkülönítetten vizsgálva (l. a 6. és 7. sz. kimutatást), általában a szabadforgalmú birtokok megterhelése súlyosabb.

Legsúlyosabb pedig a korlátolt forgalmú nagyobb kisbirtokok megterhelése (kat. holdankint 353·7 pengő). Tekintettel azonban arra, hogy ebben a csoportban csupán 5.276 kat. hold van megterhelve, a következtetéseknel ez az adat kikapcsolható.

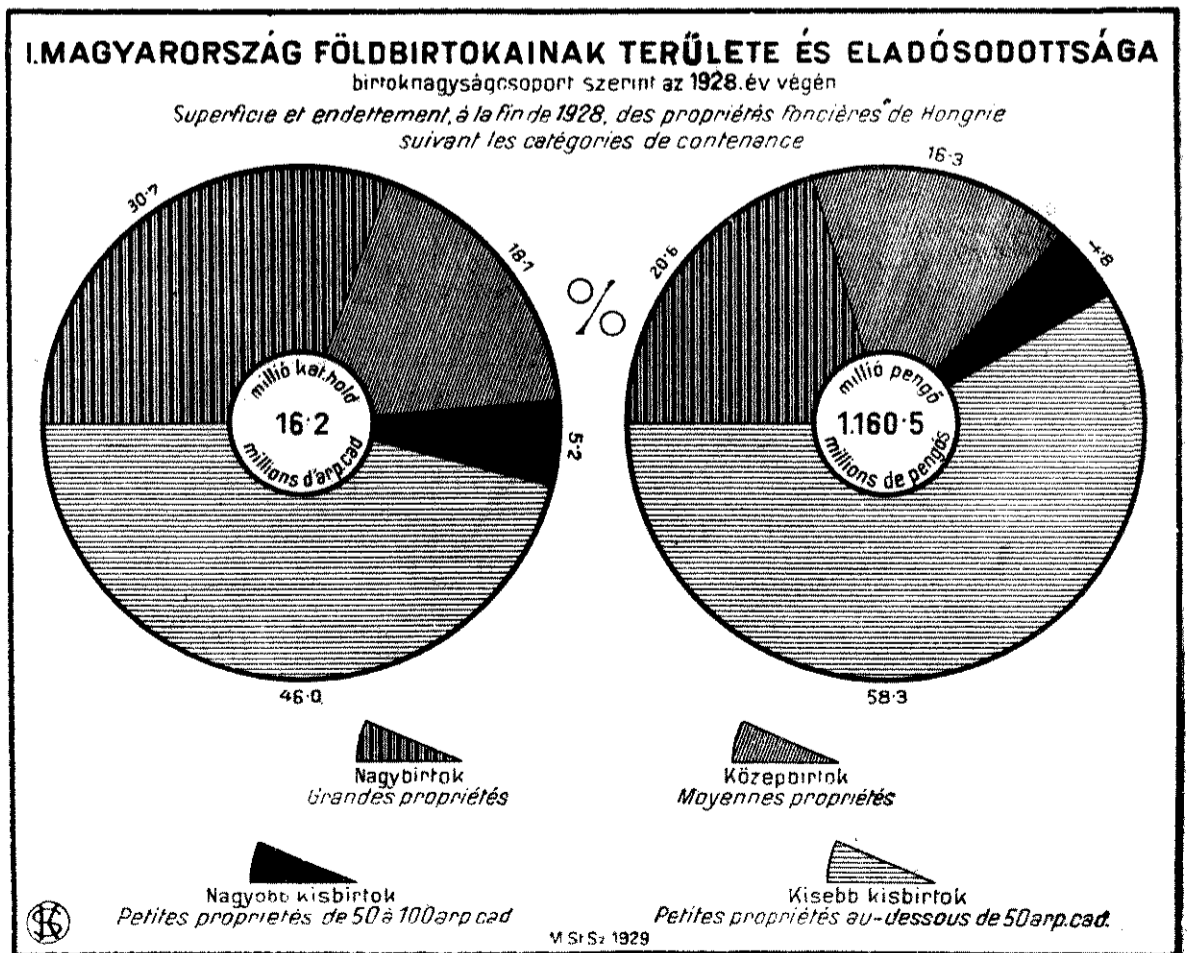
Ami a korlátolt forgalmú földbirtokok megterhelését illeti (l. a 8. és 9. kimutatást), legtöbb teher a róm. kath. egyházi, a hit-

5. Az 50 kat. holdnál nagyobb jelzálogilag megterhelt földbirtokok összes és átlagos terhe birtoknagyságcsoporthoz szerint.

Charge totale et moyenne, suivant les catégories de contenance, des propriétés foncières de plus de 50 arp. cad. grevées d'hypothèques.

(1928 XII. 31.)

Birtoknagyság-csoport Catégories de contenance	Terület kat. hold Superficie, arp. cad.	Teher pengő Charge, pengős	Egy kat. holdra eső teher pengő Charge par arp. cad., pengős
Nagyobb kisbirtok Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.	216.653	56,029.725	258·5
Középbirtok Moyennes propriétés... ..	871.562	188,833.774	216·6
Nagybirtok Grandes propr. ..	1,787.086	238,481.632	133·5
Általában En général	2,875.301	483,345.131	168·1

6. Az 50 kat. holdnál nagyobb, jelzálogilag megterhelt szabadforgalmú földbirtokok összes és átlagos terhe birtoknagyságcsoporthoz szerint.

Charge totale et moyenne, suivant les catégories de contenance, des propriétés foncières de plus de 50 arp. cad. à mutation libre grevées d'hypothèque.

(1928. XII. 31.)

Birtoknagyság-csoport Catégories de contenance	Terület kat. hold Superficie, arp. cad.	Teher pengő Charge, pengős	Egy kat. holdra eső teher P-ben Charge par arp. cad., pengős
Nagyobb kisbirtok Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.	211.377	54,163.919	256·2
Középbirtok — Moyennes propriétés	812.180	179,413.391	220·9
Nagybirtok — Grandes propriétés	963.321	176,471.129	183·2
Általában En général	1,986.878	410,048.439	206·4

7. Az 50 kat. holdnál nagyobb jelzálogilag megterhelt korlátolt forgalmú földbirtokok összes és átlagos terhe birtoknagyságcsoporthoz szerint.

Charge totale et moyenne, suivant les catégories de contenance, des propriétés foncières de plus de 50 arp. cad. à mutation limitée grevées d'hypothèque.

(1928. XII. 31.)

Birtoknagyság-csoport Catégories de contenance	Terület kat. hold Superficie, arp. cad.	Teher pengő Charge, pengős	Egy kat. holdra eső teher P-ben Charge par arp. cad., pengős
Nagyobb kisbirtok Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.	5.276	1,865.806	353·7
Középbirtok — Moyennes propriétés	59.382	9,420.383	158·6
Nagybirtok Grandes propriétés	823.765	62,010.503	75·3
Általában En général	888.423	73,296.692	82·5

8. Az 50 kat. holdnál nagyobb korlátolt forgalmú földbirtokok összes és átlagos terhe e birtokok jellege szerint.

Charge totale et moyenne des propriétés de plus de 50 arp. cad. à mutation limitée, suivant le caractère des propriétés.

(1928. XII. 31.)

Jelleg — Caractère	Terület kat. hold Superficie, arp. cad.	Teher pengő Charge, pengős	Egy kat. holdra eső teher P-ben Charge par arp. cad., pengős
Róm. kath. egyházi birtok — Propriétés d'Eglise catholique r.	848.378	25,923.149	30·5
Hitbizományi birtok — Propriétés de fidéicomis	916.836	21,330.177	23·3
Községi birtok — Propriétés communales	717.852	9,918.344	13·8
Részvénytársasági birtok — Propriétés de sociétés anonymes	130.780	8,623.951	65·9
Egyéb birtok — Autres propriétés	1,213.182	7,501.071	6·2
Általában — En général	3,827.028	73,296.692	19·1

9. Az 50 kat. holdnál nagyobb jelzálogilag megterhelt korlátolt forgalmú földbirtokok összes és átlagos terhe e birtokok jellege szerint.

Charge totale et moyenne des propriétés de plus de 50 arp. cad. à mutation limitée et grevées d'hypothèque, suivant le caractère des propriétés.

(1928 XII. 31.)

Jelleg Caractère	Terület kat. hold Superficie, arp. cad.	Teher pengő Charge, pengős	Egy kat. holdra eső teher P-ben Charge par arp. cad., pengős
Róm. kath. egyházi birtok — Propriétés d'Eglise catholique r.	262.306	25,923.149	98·8
Hitbizományi birtok — Propriétés de fidéicomis	330.099	21,330.177	64·6
Községi birtok — Propriétés communales	176.655	9,918.344	56·1
Részvénytársasági birtok — Propriétés de sociétés anonymes	25.686	8,623.951	335·7
Egyéb birtok — Autres propriétés	93.677	7,501.071	80·1
Általában — En général	888.423	73,296.692	82·5

bizományi, a községi és a részvénytársasági birtokokra van bekebelezve. E birtokok sorából legsúlyosabb a részvénytársasági földbirtokok bekebelezett terhe (kat. holdankint 335·7 pengő).

A terheket jogcímek szerint tekintve (l. a 10. sz. kimutatást), általában véve a terheknek legnagyobb hányada nem törlesztéses kölcsön (51·4%) és törlesztéses köl-

csön (21·2%), a kamat és költségbiztosíték a terheknek már csak 9·7% -a, míg a többi teher egyenkint legfeljebb csak a 3% -ot éri el. Ezek szerint tehát kiváló fontossága tulajdonképpen csak a felsorolt — az összes tehernek 72·6% -át alkotó — kölcsönöknek van.

Különösen érdekes e kétféle kölcsönnek egymáshoz való viszonya. Ezt a vi-

szonyt birtoknagyságcsopontonként jellegzetesen szemléltetik a következő arányszámok:

	Kisebb kisbirtok	Nagyobb kisbirtok %	Közép-birtok	Nagy-birtok
Törlesztéses kölcsön	6.7	22.1	34.7	51.4
Nem törlesztéses kölcsön	62.7	52.3	41.6	26.9

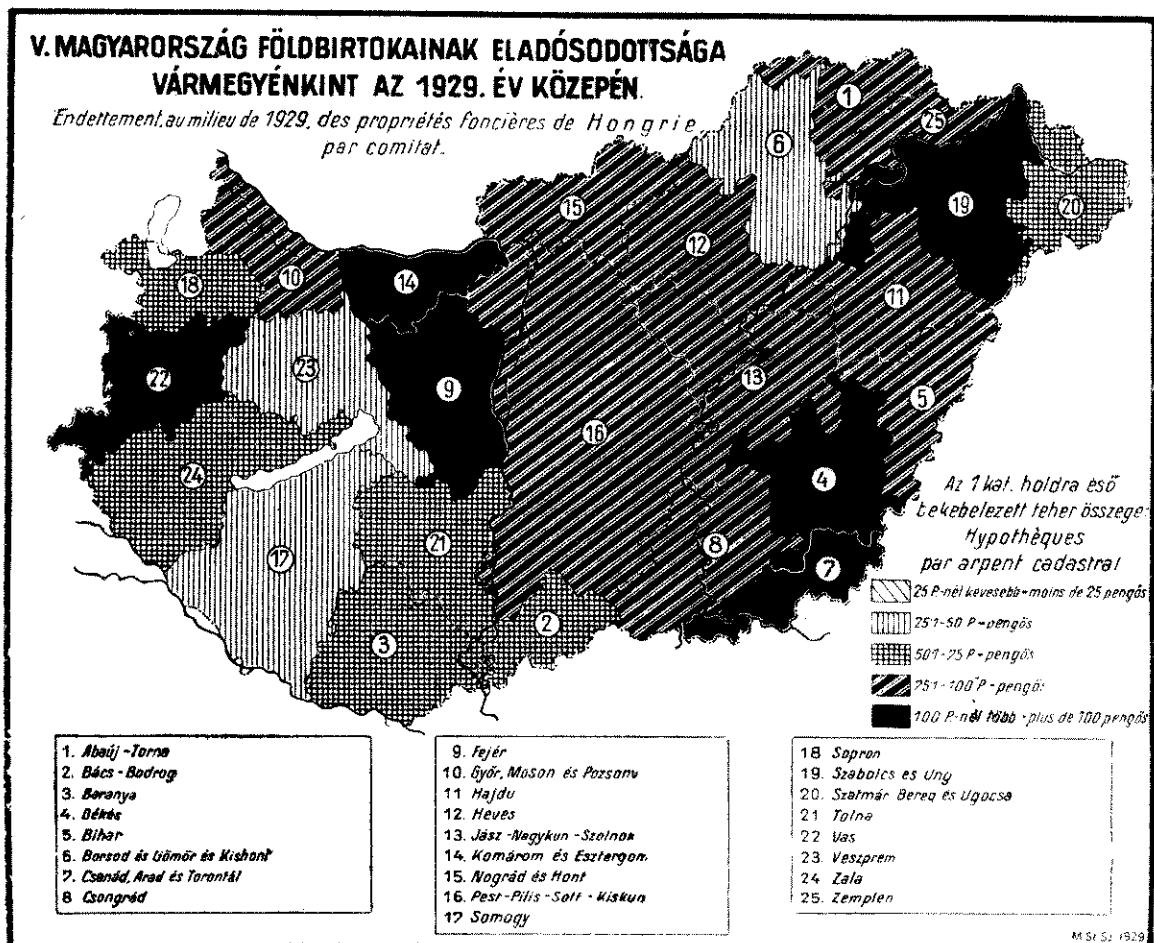
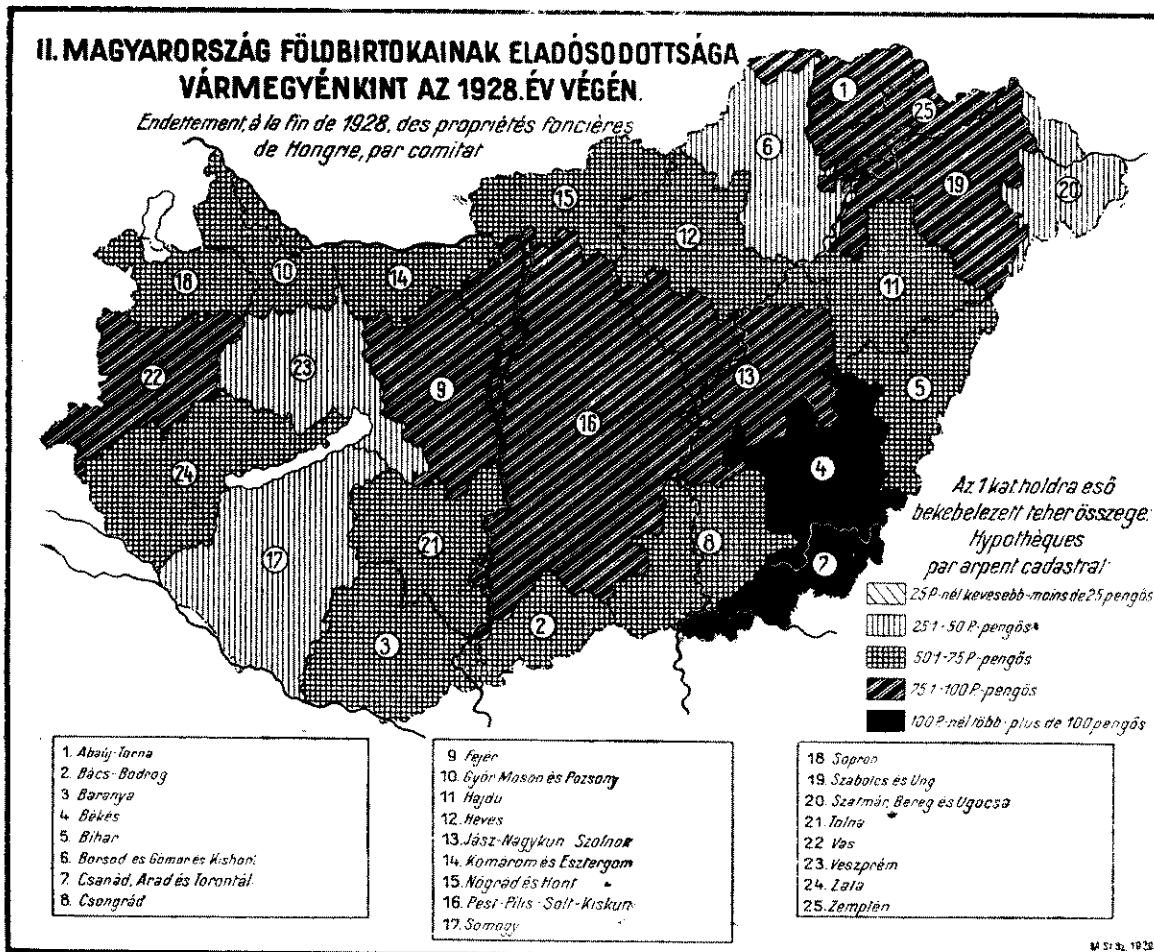
Ezek az arányszámok arról tanuskodnak, hogy a nagyobb földbirtokok több törlesztéses kölcsönrel, a kisebbek pedig több nem törlesztéses kölcsönrel vannak

terhelve. Ez ismét annyit jelent, hogy a kisebb földbirtokok, elsősorban a kisebb kisbirtokok terhei a legsúlyosabbak. Az összes 1.160.5 millió pengő tehernek 36.6% -a kisebb kisbirtokra nehezedő nem törlesztéses kölcsön. Ez az arányszám egymagában teljes egészében megvilágítja a kisebb kisbirtokok súlyos helyzetét. S ha ehhez még hozzászámítjuk azt, hogy a törlesztéses kölcsönök, örökösödési terhek, hitelbiztosítékok és óvadékok kivételével, valamennyi teherfélése-

nek legalább 60% -a a kisebb kisbirtokokra esik, a megterhelt kisbirtokoknak helyzete nagyon is súlyosnak mondható.

Ezeket a megállapításokat megerősítik azok az adatok is, amelyek az évenként fizetendő kamatra vonatkoznak (l. a 10. sz. kimutatást).

Az átlagos kamatra vonatkozó adatok szerint a nagybirtokok terhei a legkisebb kamatozásúak (7.6 százalék), míg a többi földbirtok körülbelül azonos kamattal van terhelve (8.3—8.4%). A törlesztéses kölcsönöknél az évi tőketörlesztést is magában foglaló amortizáció (ennél a jogcímnél a kimutatásban feltüntetett kamat a tőketörlesztés és kamat együttes összegét jelenti) a kisbirtoknál 9.8—9.9, a középbirtoknál 9.4, a nagybirtoknál 9.2%. A nem törlesztéses kölcsönök kamata a kis- és középbirtoknál 9.6—9.8%, a nagybirtoknál 8.5%. Az előjegyzett terheknek kamata hasonlóképpen alakul. A többi viszonylagosan kisebb jelentőségű teher átlagos kamatozása pedig már nagyon különböző, mert egy részük kamatmentes, vagy legalább is nagyon alacsony kamatozású teher. De még ezek sorából is csupán egy jog-

címnél fordul ellentétes irányú kamatozás elő, nevezetesen az áruhitelnél, amelynek kamata a kisbirtoknál 8·4—8·5, a közép- és nagybirtoknál 8·9—9·1%.

A kamatoknak ez a különböző nagysága is arra mutat, hogy a *kisebb birtokok terhei súlyosabbak*.

A terheknek súlyossága még inkább kitűnik, ha a kamatok évi összege birtoknagyságkategóriák szerint 1 kat. holdra vonatkoztatva állapítatik meg. (L. a mellékelt összeállítást.)

Már ezekből az adatokból is kitűnik, hogy 1 kat. holdra vonatkoztatva a törlesztéses kölcsönre fizetett törlesztés és az összes terhek kamata a kisebb kisbirtokoknál a legnagyobb, s kétszerte nagyobb, mint a nagybirtokoknál. S ha ez adatokkal kiegészítésképpen még a törlesztéses kölcsönök kivételével az összes többi tehernek 1 kat. holdra eső összegét is szembeállítjuk, amely a fenti birtoknagyságcsoporthoz szerint kat. holdankint

85·0 51·4 42·2 23·4

pengő, akkor e kétféle adat alapján ismét főleg a kisbirtokok, elsősorban a kisebb birtokok helyzete mutatkozik nagyon súlyosnak.

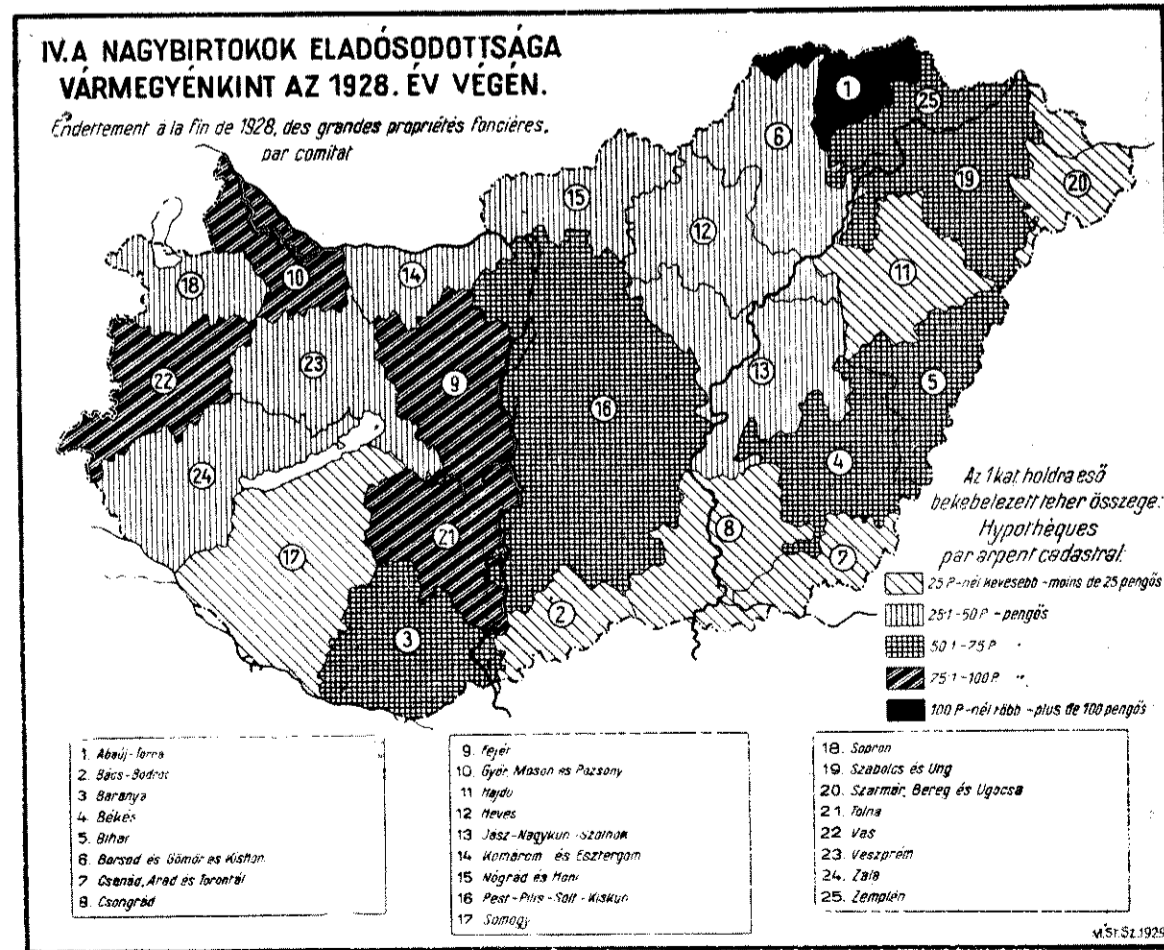
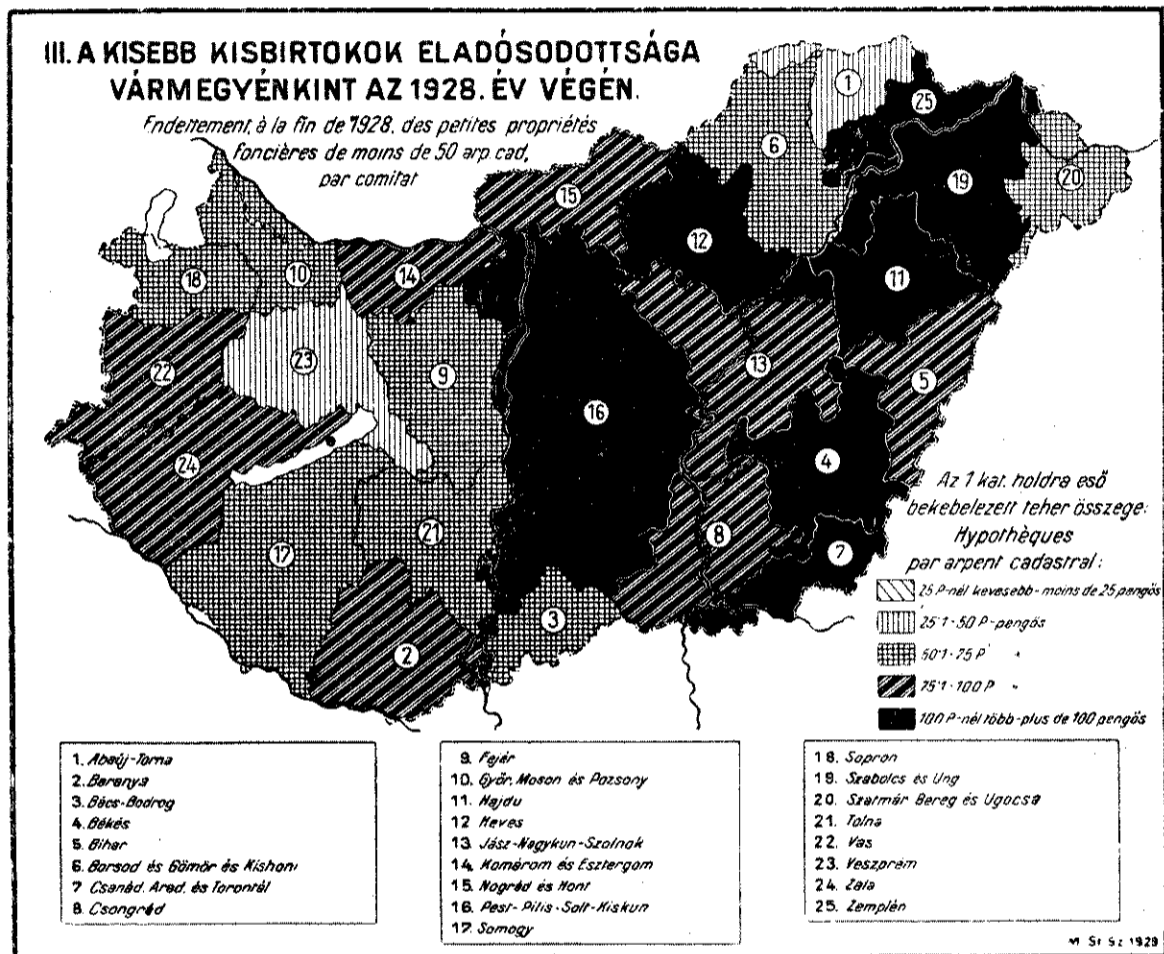
Sőt, ha szélső végletként az tételeztetik fel, hogy az összes terhek, a törlesztéses kölcsönök kivételével egy év alatt törlesztendő, akkor a terhek törlesztésére és kamatára a földbirtokok összes területének minden kat. holdja után

92·6 56·9 47·5 27·1

pengőt kellene fordítani.

A valóság azonban még ennél is súlyo-

Jogcím	A kisebb kisbirtok egy kat. holdjára	A nagyobb kisbirtok eső kamat	A közép-birtok összege	A nagybirtok pengőben
Törlesztéses kölcsön (évi törlesztéssel együtt) ..	0·6	1·5	2·1	2·3
Nem törlesztéses kölcsön	5·6	3·3	2·6	1·1
Egyéb teher ..	1·4	0·7	0·6	0·3
Összesen :	7·6	5·5	5·3	3·7

10. A bekebelezett terhek jogcím és birtoknagyságcsoport szerint.
Charges inscrites par les conservateurs des hypothèques, suivant le titre et les catégories de contenance.
 (1928. XII. 31.)

Birtoknagyságcsoport, jogcím <i>Catégories de contenance, titre</i>	Avant 1926 előtt	En 1926- ban	En 1927- ben	En 1928- ban	Összes <i>Total</i>	A be- kebele- zett ter- hek száma <i>Nombre des hy- pothè- ques inscri- tes</i>	Az évi kamat <i>Intérêts annuels</i>		A jogcím, szerint megkülönb. teher <i>Charges spécifiques suivant le titre</i>	
							pengő <i>pengős</i>	0/0	A birtoknagyságcsoportra eső összes teher számlájában en % de la charge totale gre- vant la catég. de contenance A jogcímek szerint megkülön- böz. összes teher számlájában en % de la charge totale, spécifiquement suivant le titre	
bekebelezett terhek <i>Hypothèques inscrites</i> pengő — pengős										
Kisebb kisbirtok. <i>Petites propriétés de moins de 50 arp. cad.</i>										
1. Törlesztéses kölcsön — <i>Em- prunts amortissables</i> ..	560.076	5,213.038	14,403.740	25,121.134	45,297.988	9.976	*)4457.414	9.8	6.7	18.4
2. Nem törlesztéses kölcsön — <i>Emprunts non amor- tissables</i> ..	45,327.527	80,650.164	149,451.868	149,299.841	424,729.400	295.721	41,436.481	9.8	62.7	71.1
3. Vételárhátralék — <i>Arré- rages de prix d'achat</i> ..	1,669.152	2,917.116	5,335.047	5,678.237	15,599.552	7.597	1,199.365	7.7	2.3	66.4
4. Áruhitel — <i>Crédit de mar- chandises</i> ..	3,350.219	5,855.056	10,708.178	11,397.008	31,310.461	5.643	2,655.321	8.5	4.6	88.4
5. Kincstári adó- és illeték- hátr. — <i>Arrérages d'im- pôts et droits d'Etat</i> ..	4,501.015	4,980.356	7,284.678	7,111.360	23,877.409	83.138	2,305.439	9.7	3.6	65.9
6. Végrehajtási zálogjog — <i>Hypothèque exécutoire</i>	5,184.439	6,315.850	7,213.526	8,001.213	26,715.028	50.498	2,751.648	10.3	3.9	77.0
7. Végrehajtási és perköltség — <i>Frais d'exécution et de procès</i> ..	724.324	844.150	1,084.966	1,171.669	3,825.109	49.612	—	—	0.6	86.3
8. Örökösödési teher — <i>Char- ges de succession</i> ..	71.589	125.114	228.819	243.538	669.060	463	8.999	1.3	0.1	26.1
9. Járadék — <i>Rentes</i> ..	7.175	12.540	22.934	24.409	67.058	84	—	—	0.0	69.4
10. Hitelbiztosíték — <i>Garan- ties de crédit</i> ..	1,244.176	2,174.400	3,976.711	4,232.523	11,627.810	4.400	303.290	2.6	1.7	33.0
11. Óvadék — <i>Caution</i> ..	494.960	865.025	1,582.023	1,683.791	4,625.799	2.073	—	—	0.7	57.7
12. Egyéb teher — <i>Autres char- ges</i> ..	443.013	774.239	1,415.987	1,507.074	4,140.313	7.314	145.767	3.5	0.6	63.8
13. Kamat- és költségbiztosíték — <i>Garanties d'intérêts et de frais</i> ..	7,794.373	13,621.942	24,912.857	26,515.439	72,844.611	224.347	—	—	10.7	64.4
14. Előjegyzett teher — <i>Char- ges prénotées</i> ..	1,269.106	2,217.970	4,056.394	4,317.331	11,860.801	6.269	1,150.498	9.7	1.8	65.0
Összesen — <i>Total</i> ..	72,641.144	126,566.960	231,677.728	246,304.567	677,190.399	747.135	56,414.222	8.3	100.0	58.3
Nagyobb kisbirtok. <i>Petites propriétés de 50 à 100 arp. cad.</i>										
1. Törlesztéses kölcsön — <i>Em- prunts amortissables</i> ..	332.987	2,537.244	4,179.895	5,494.276	12,404.402	700	1,225.958	9.9	22.1	5.1
2. Nem törlesztéses kölcsön — <i>Emprunts non amor- tissables</i> ..	3,218.285	6,306.317	8,817.725	10,949.145	29,291.472	3.911	2,807.981	9.6	52.3	4.9
3. Vételárhátralék — <i>Arré- rages de prix d'achat</i> ..	137.696	266.466	386.313	484.485	1,274.960	64	97.997	7.7	2.3	5.4
4. Áruhitel — <i>Crédit de mar- chandises</i> ..	175.312	339.262	491.848	616.839	1,623.261	192	136.354	8.4	2.9	4.6
5. Kincstári adó- és illeték- hátr. — <i>Arrérages d'im- pôts et droits d'Etat</i> ..	1,026.451	342.210	387.995	362.698	2,119.354	948	217.244	10.3	3.8	5.8
6. Végrehajtási zálogjog — <i>Hypothèque exécutoire</i> ..	283.783	405.059	309.004	431.020	1,428.866	801	114.309	8.0	2.6	4.1
7. Végrehajtási és perköltség — <i>Frais d'exécution et de procès</i> ..	26.876	33.633	45.272	45.778	151.559	797	—	—	0.3	3.4
8. Örökösödési teher — <i>Char- ges de succession</i> ..	24.000	4.378	27.058	—	55.436	4	4.845	8.7	0.1	2.1
9. Járadék — <i>Rentes</i> ..	958	—	579	—	1.537	2	—	—	0.0	1.6
10. Hitelbiztosíték — <i>Garan- ties de crédit</i> ..	122.741	237.528	344.358	431.868	1,136.495	141	21.650	1.9	2.0	3.2
11. Óvadék — <i>Caution</i> ..	25.260	48.882	70.867	88.877	233.886	34	—	—	0.4	2.9
12. Egyéb teher — <i>Autres char- ges</i> ..	26.571	51.421	74.548	93.492	246.032	101	8.611	3.5	0.4	3.8
13. Kamat- és költségbiztosíték — <i>Garanties d'intérêts et de frais</i> ..	574.174	1,111.134	1,610.878	2,020.243	5,316.429	4.149	—	—	9.5	4.7
14. Előjegyzett teher — <i>Char- ges prénotées</i> ..	80.572	155.921	226.049	283.494	746.036	169	70.873	9.5	1.3	4.0
Összesen — <i>Total</i> ..	6,055.666	11,699.455	16,972.389	21,302.215	56,029.725	12.013	4,705.822	8.4	100.0	4.8

*) A tőketörlesztést is magában foglalja. — *Y compris l'amortissement de capital.*

Birtoknagyságcsoporthoz, jogcím <i>Catégories de contenance, titre</i>	Avant 1926 előtt	En 1926- ban	En 1927- ben	En 1928- ban	Összes <i>Total</i>	A be- kebele- zett ter- hek száma <i>Nombre des hy- pothè- ques inscri- tes</i>	Az évi kamat <i>Intérêts annuels</i>		A jogcím szerint megkülönb. teher <i>Charges spécifiques suivant le titre</i>	
							pengő pengős	%	a birtoknagyságcsoporthoz eső összes teher százalékában <i>en % de la charge totale gre- vant la catég. de contenance</i>	a jogcímek szerint megkülön- bített összteher százalékában <i>en % de la charge totale, spécifiquement</i>
Középbirtok. <i>Moyennes propriétés.</i>										
1. Törlesztéses kölcsön — <i>Em- prunts amortissables</i> ..	2,948.695	17,840.575	18,261.742	26,523.151	65,574.163	1.112	6174.170	9.4	34.7	26.7
2. Nem törlesztéses kölcsön — <i>Emprunts non amor- tissables</i>	12,655.514	21,805.730	21,457.261	22,706.920	78,625.425	3.415	7,696.041	9.8	41.6	13.2
3. Vételárhátralék — <i>Arré- rages de prix d'achat</i> ..	388.846	959.855	970.364	1,184.054	3,503.119	59	273.250	7.8	1.9	14.9
4. Áruhitel — <i>Crédit de mar- chandises</i>	220.144	538.733	554.413	679.897	1,993.187	161	181.346	9.1	1.1	5.6
5. Kincstári adó- és illeték- hátr. — <i>Arrérages d'im- pôts et droits d'Etat</i> ..	824.891	1,225.616	1,317.684	1,187.969	4,556.160	1.301	459.168	10.1	2.4	12.6
6. Végrehajtási zálogjog — <i>Hypothèque exécutoire</i> ..	542.759	877.972	1,260.310	1,229.896	3,910.937	1.177	434.114	11.1	2.1	11.3
7. Végrehajtási és perkölség — <i>Frais d'exécution et de procès</i>	53.707	150.271	92.525	93.445	389.948	1.225	—	—	0.2	8.8
8. Örökösödési teher — <i>Char- ges de succession</i> ..	109.499	270.295	273.254	333.430	986.478	28	10.125	1.0	0.5	38.4
9. Járadék — <i>Rentes</i> ..	2.441	6.026	6.092	7.433	21.992	9	—	—	0.0	22.7
10. Hitelbiztosíték — <i>Garan- ties de crédit</i>	868.262	2,143.276	2,166.743	2,643.895	7,822.176	242	153.076	2.0	4.1	22.2
11. Óvadék — <i>Caution</i> ..	115.632	285.434	288.560	352.105	1,041.731	48	—	—	0.6	13.0
12. Egyéb teher — <i>Autres char- ges</i>	124.188	306.554	309.911	378.159	1,118.812	107	39.158	3.5	0.6	17.3
13. Kamat- és költségbiztosíték — <i>Garanties d'intérêts et de frais</i>	1,914.231	4,725.218	4,776.954	5,828.918	17,245.321	4.155	—	—	9.1	15.3
14. Előjegyzett teher — <i>Char- ges prénotées</i>	226.920	560.145	566.278	690.982	2,044.325	289	194.211	9.5	1.1	11.2
Összesen — <i>Total</i> ..	20,995.729	51,695.700	52,302.091	63,840.254	188,833.774	13.328	15,614.659	8.3	100.0	16.3
Nagybirtok. <i>Grandes propriétés.</i>										
1. Törlesztéses kölcsön — <i>Em- prunts amortissables</i> ..	8,984.441	36,906.440	40,520.954	36,034.951	122,446.786	268	11,320.740	9.2	51.4	49.8
2. Nem törlesztéses kölcsön — <i>Emprunts non amor- tissables</i>	8,490.219	24,870.051	14,724.840	16,074.822	64,159.932	373	5,471.594	8.5	26.9	10.8
3. Vételárhátralék — <i>Arré- rages de prix d'achat</i> ..	317.619	1,021.364	921.719	853.213	3,113.915	7	159.544	5.1	1.3	13.3
4. Áruhitel — <i>Crédit de mar- chandises</i>	51.158	164.508	148.458	137.424	501.548	8	44.638	8.9	0.2	1.4
5. Kincstári adó- és illeték- hátr. — <i>Arrérages d'im- pôts et droits d'Etat</i> ..	1,429.443	2,198.480	1,124.895	950.131	5,702.949	224	480.557	8.4	2.4	15.7
6. Végrehajtási zálogjog — <i>Hypothèque exécutoire</i> ..	898.307	2.800	1,370.796	363.799	2,635.702	59	176.592	6.7	1.1	7.6
7. Végrehajtási és perkölség — <i>Frais d'exécution et de procès</i>	11.487	4.168	9.937	38.973	64.565	57	—	—	0.0	1.5
8. Örökösödési teher — <i>Char- ges de succession</i>	545.409	311.504	856.913	3	10.576	1.2	0.4	33.4
9. Járadék — <i>Rentes</i>	6.022	6.022	1	—	—	0.0	6.3
10. Hitelbiztosíték — <i>Garan- ties de crédit</i>	1,494.296	4,805.188	4,336.389	4,014.089	14,649.962	55	99.200	0.7	6.1	41.6
11. Óvadék — <i>Caution</i> ..	215.918	694.324	626.586	580.015	2,116.843	9	—	—	0.9	26.4
12. Egyéb teher — <i>Autres char- ges</i>	100.040	321.695	290.311	268.734	980.780	6	34.327	3.5	0.4	15.1
13. Kamat- és költségbiztosíték — <i>Garanties d'intérêts et de frais</i>	1,798.510	5,783.445	5,219.206	4,831.293	17,632.454	616	—	—	7.4	15.6
14. Előjegyzett teher — <i>Char- ges prénotées</i>	368.553	1,185.150	1,069.525	990.032	3,613.261	42	307.127	8.5	1.5	19.8
Összesen — <i>Total</i> ..	24,159.991	77,963.635	70,909.025	65,448.981	238,481.632	1.728	18,104.895	7.6	100.0	20.6

*) A tőketörlesztést is magában foglalja. — *Y compris l'amortissement de capital.*

Birtoknagyságcsoport, jogcím <i>Catégories de contenance, titre</i>	<i>Avant</i> 1926 előtt	<i>En</i> 1926- ban	<i>En</i> 1927- ben	<i>En</i> 1928- ban	Összes <i>Total</i>	A be- kebele- zett ter- hek száma <i>Nombre des hy- pothè- ques inscri- tes</i>	Az évi kamat <i>Intérêts annuels</i>		A jogcím szerint megkülönb. teher <i>Charges spécifiques suivant le titre</i>		
	bekebelezett terhek <i>Hypothèques inscrites</i> pengő — pengős						pengő <i>pengős</i>	%	pengő <i>pengős</i>	%	
Általában. <i>En général.</i>											
1. Törlesztéses kölcsön — <i>Emprunts amortissables</i> ..	12,826.199	62,357.297	77,366.331	93,173.512	245,723.339	12.056	23.178.228	9.4	21.2	100.0	
2. Nem törlesztéses kölcsön — <i>Emprunts non amortissables</i> ..	69,691.545	133,632.262	194,451.694	199,030.728	596,806.229	303.420	57,412.097	9.6	51.4	100.0	
3. Vételárhátralék — <i>Arrérages de prix d'achat</i> ..	2,513.313	5,164.801	7,613.443	8,199.989	23,491.546	7.727	1,730.156	7.4	2.0	100.0	
4. Áruhitel — <i>Crédit de marchandises</i> ..	3,796.833	6,897.559	11,902.897	12,831.168	35,428.457	6.004	3,017.659	8.5	3.1	100.0	
5. Kincstári adó- és illeték-hátr. — <i>Arrérages d'impôts et droits d'Etat</i> ..	7,781.800	8,746.662	10,115.252	9,612.158	36,255.872	85.611	3,462.408	9.5	3.1	100.0	
6. Végrehajtási zálogjog — <i>Hypothèque exécutoire</i> ..	6,909.288	7,601.681	10,153.636	10,025.928	34,690.533	52.535	3,476.663	10.0	3.0	100.0	
7. Végrehajtási és perköltség — <i>Frais d'exécution et de procès</i> ..	816.394	1,032.222	1,232.700	1,349.865	4,431.181	51.691	—	—	0.4	100.0	
8. Örökösödési teher — <i>Charges de succession</i> ..	205.088	399.787	1,074.540	888.472	2,567.887	498	34.545	1.3	0.2	100.0	
9. Járadék — <i>Rentes</i> ..	10.574	24.588	29.605	31.842	96.609	96	—	—	0.0	100.0	
10. Hitelbiztosíték — <i>Garanties de crédit</i> ..	3,729.475	9,360.392	10,824.201	11,322.375	35,236.443	4.838	577.216	1.6	3.0	100.0	
11. Óvadék — <i>Caution</i> ..	851.770	1,893.665	2,568.036	2,704.788	8,018.259	2.164	—	—	0.7	100.0	
12. Egyéb teher — <i>Autres charges</i> ..	693.812	1,453.909	2,090.757	2,247.459	6,485.937	7.528	227.863	3.5	0.6	100.0	
13. Kamat- és költségbiztosíték — <i>Garanties d'intérêts et de frais</i> ..	12,081.288	25,241.739	36,519.895	39,195.893	113,038.815	233.267	—	—	9.7	100.0	
14. Előjegyzett teher — <i>Charges prénotées</i> ..	1,945.151	4,119.186	5,918.246	6,281.840	18,264.423	6.769	1,722.709	9.4	1.6	100.0	
Mindössze — Total général	123852530	267,925.750	371,861.233	396,896.017	1.160535530	774.204	94,839.598	8.2	100.0	100.0	

*) A tőketörlesztést is magában foglalja. — Y compris l'amortissement de capital.

sabb, mert ha csak a megterhelt földbirtokok vétetnek figyelembe, akkor már a következő eredményekhez jutunk:

J o g c í m	A nagyobb-kisbirtok, egy kat. holdjára eső pengőben	A közép-birtok kamat összege pengőben	A nagy-birtok összege
Törlesztés kölcsön (évi törlesztéssel együtt)	5.6	7.1	6.3
Nem törlesztéses kölcsön ..	13.0	8.8	3.1
Egyéb teher ..	3.1	2.0	0.7
Összesen ..	21.7	17.9	10.1

A terhek törlesztéses kölcsönök nélküli összegének 1 kat. holdra eső összege pedig a következő:

201.4 141.4 64.9

Vagyis az előbbi szélsőséges számítás szerint, a terhek törlesztésére és kamatára a megterhelt földbirtokok minden kat. holdja után

223.1 159.3 75.0

pengőt kellene fizetni.

A megterhelt kisebb kisbirtokok évi terhe pedig, még a nagyobb kisbirtokokra vonatkozó adatok arányában is, legalább 360 pengőt jelentene minden megterhelt kat. hold után.

Mindezek alapján tehát legfőképpen az állapítható meg, hogy amíg az összes földbirtokoknak átlagosan csupán 25%-a van megterhelve s így a magyar földbirtokok általános eladósodottságáról beszélni még egyáltalán nem lehet, addig a megterhelt földbirtokok helyzete általában nehéznek, a kisebb kisbirtokok eladósodottsága pedig már annyira súlyosnak mutatkozik, hogy az országnak elsőrendű érdeke lenne legalább a földbirtokokra nehezdedő abnormálisan nagy összegű nem törlesztéses kölcsönöket hosszú lejáratú törlesztéses kölcsönökké átalakítani.

Áttérve a legújabb adatok ismertetésére, a terheknek újabb emelkedéséről kell beszámolni. Azzal szemben, hogy az 1928. év második felében 214.4 millió pengő új te-

her kebelezetett be és 58·0 millió régi teher töröltetett, vagyis e félévben a terhek összege 156·4 millióval gyarapodott, az 1929. év első felében 233·8 millió pengő megterheléssel szemben 60·6 millió pengő törlés áll, vagyis a terhek növekedése 173·1 millió pengőt és így 16·7 millióval többet tett, mint az előző félesztendőben.

Az 1929. június 30-iki teherállománynak gazdasági fővidékek szerint való megoszlása (l.: 11. sz. kimutatást) az 1928. évi adatokkal szemben arra mutat, hogy

a terhek mindhárom gazdasági fővidéken emelkedtek, s hogy a legnagyobb emelkedés most már a Dunántúl észlelhető, vagyis ott, ahol a földbirtokok eddigelé legkevésbé voltak eladósodva.

A terhek vármegyénként való megoszlásában rendszeresség ma sem észlelhető (l. a 11. sz. kimutatást és V. sz. térképet). A Dunántúl különösen kiemelkedik Győr, Moson és Pozsony, Komárom és Esztergom, valamint Fejér vármegye, vagyis a Dunántúl északi vármegyéi eladósodottságá-

11. A földbirtokok összes terhe gazdasági fővidékek és vármegyék szerint.

Tableau, par grandes régions agricoles et comitats, de la charge totale des propriétés foncières.

Gazdasági fővidék, vármegye <i>Grandes régions agricoles, comitats</i>	Az összes <i>Superficie totale</i>	A művelés alatt álló <i>Superficies en culture</i>	A szántó föld <i>Terres la- bourables</i>	A bekebelezett terhek összege pengőben <i>Total des hypo- thèques inscrites, pengős</i>	<i>Charges par arp. cad., calculée d'après</i>		
					Az összes <i>la super- ficie totale</i>	A művelés alatt álló <i>les superfic. en culture</i>	A szántó föld <i>de terres la- bourables</i>
	terület kiterjedése kat. holdban <i>arpents cad.</i>				terület alapján számított kat. holdan- kinti bekebelezett teher P-ben - pengős		
I. Dunántúli Dombosvidék. <i>Transdanubie.</i>							
Baranya vm.	698.109	660.995	406.783	51.432.968	74	78	126
Fejér vm.	717.363	676.738	475.932	75.186.644	105	111	158
Győr, Moson és Pozsony vm.	417.686	387.597	265.968	32.214.173	77	83	121
Komárom és Esztergom vm.	344.203	323.789	189.425	34.785.284	101	107	184
Somogy vm.	1.162.967	1.064.849	627.313	49.351.863	42	46	79
Sopron vm.	333.314	311.624	198.605	19.362.710	58	62	97
Tolna vm.	616.290	580.623	404.886	42.777.663	69	74	106
Vas vm.	574.655	546.967	337.052	59.128.596	103	108	175
Veszprém vm.	688.616	641.317	370.396	32.048.997	46	50	87
Zala vm.	844.060	766.405	338.428	60.667.397	72	79	179
I. Együtt — Total . . .	6,397.263	5,960.904	3,614.788	456,956.295	71	77	126
II. Alföld. <i>Grande plaine.</i>							
Bács-Bodrog vm.	312.693	298.925	210.388	19.180.859	61	64	91
Békés vm.	639.657	599.766	501.786	97.815.895	153	163	195
Bihar vm.	481.491	457.748	332.437	44.360.589	92	97	133
Csanád, Arad és Torontál vm.	348.055	328.511	294.582	47.241.399	136	144	160
Csongrád vm.	601.603	558.134	400.764	48.659.606	81	87	121
Hajdu vm.	580.909	553.126	336.530	47.174.361	81	85	140
Jász-N.-K.-Szolnok vm. . .	913.876	855.798	687.388	88.641.787	97	104	129
Pest-P.-S.-Kk. vm. . . .	2,287.332	2,118.478	1,236.111	206,594.497	90	98	167
Szabolcs és Ung vm. . . .	808.122	764.755	608.362	82,689.272	102	108	136
Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	361.560	339.851	266.768	18,679.783	52	55	70
II. Együtt — Total . . .	7,335.298	6,875.092	4,875.116	701,038.048	96	102	144
III. Északi Dombosvidék. <i>Nord.</i>							
Abaúj-Torna vm.	289.290	276.275	144.283	24,644.605	85	89	171
Borsod, Gömör és Kh. vm.	686.245	652.948	326.592	30,404.220	44	47	93
Heves vm.	652.130	619.558	344.935	53,278.415	82	86	154
Nógrád és Hont vm. . . .	494.767	469.487	243.810	38,540.761	78	82	158
Zemplén vm.	306.781	283.331	157.764	28,792.240	94	102	182
III. Együtt — Total . . .	2,429.213	2,301.599	1,217.384	175,660.241	72	76	144
Magyarország összesen: <i>Hongrie entière:</i>	16,161.774	15,137.595	9,707.288	1,333.654.584	83	88	137

nak növekedése. Az Alföldön a keleti és déli vármegyék, az északi dombosvidéken pedig Nógrád és Hont vármegye terhei emelkedtek leginkább.

Összefoglalva az 1928. évvégi és 1929. évközepe jelzálogi bekebelezésekről mondottakat, a földbirtokok jelenlegi megterheléséről nagy általánosságban ma is az mondható, mint ami az 1928. évvégi adatok alapján állapított meg. A megterhelés újabb, de rendszertelen emelkedése csupán a megterhelés terjedelmét növelte, a megterhelt földbirtok adósságának súlya azon-

ban aligha változott és az újabban megterhelt földbirtokok adósságainak figyelembevételével ma is elsősorban a megterhelt kisbirtokok, főleg kisebb kisbirtokok minden tekintetben súlyos eladósodottságát kell kiemelni. De nem azért, hogy maga a tény kiemeltessék, hanem elsősorban abból a célból, hogy a figyelem a nehéz helyzetben levő megterhelt földbirtokok, különösen a legsúlyosabban megterhelt kisebb kisbirtokok sürgős megsegítésére irányíttassék.

Konkoly Thege Gyula dr.

Magyarország erdőgazdasága és fafogyasztása.

Les exploitations forestières et la consommation du bois en Hongrie.

Résumé. En 1913, sur le territoire actuel de la Hongrie la plupart (93·6%) des forêts appartenaient à des moyennes et grandes propriétés et 6·4% seulement à des petites propriétés. Cette proportion, s'étant quelque peu modifiée par suite de la réforme agraire et de parcellements et morcellements, était à la fin de l'année 1928 de 89·4% pour les moyennes et grandes propriétés et 10·6% pour les petites. La grande majorité des forêts appartient donc toujours aux moyens et grands propriétaires, et ce n'est pas un fait défavorable, car ceux-ci sont plus en mesure d'exploiter rationnellement les forêts que les petits propriétaires manquant en général de capitaux.

Les futaies représentent 58·1% des forêts; les taillis, 41·9%. L'Etat n'a plus que des futaies; les autres propriétaires tendent aussi, conformément aux besoins du pays, à faire plutôt des futaies.

On a boisé, de 1919 à 1928, 273.784 arpents cadastraux. Les nouvelles forêts représentent actuellement 13·5% de la superficie forestière totale, et cette proportion serait encore plus élevée si les projets de plantations avaient été complètement exécutés.

Le boisement de l'Alföld (la Grande Plaine), prévu par la loi XIX de 1923, ainsi que les plantations des exploitations agricoles, sont en bonne voie. Pour les accélérer, l'Etat fournit gratuitement aux intéressés les plants et leur prête même 50 pengős par arpent cadastral à boiser.

En 1928, dans les forêts en exploitation on a produit en moyenne par arpent ca-

dastral 59·0 m³ de bois et 202·8 m³ dans les forêts de l'Etat.

Les besoins en bois de chauffage, de construction et d'industrie s'accroissant toujours et la production intérieure ne suffisant pas, l'importation de bois augmente de plus en plus. En 1928 on a importé 146 millions de pengős de bois, contre 106·4 millions en 1926 et seulement 83 millions en 1925. Depuis le traité de paix, les territoires hongrois enlevés au pays fournissent la plupart (en 1928 79·4%) des bois importés. C'est surtout la production de bois de construction et d'industrie qui est insuffisante. En 1928, elle n'a couvert que 29·1% des besoins intérieurs (celle de bois de chauffage, 43·4%), de sorte qu'il a fallu importer 70·9% des bois de construction et d'industrie nécessaires.

★

I. Erdőterület.

Hazánk területén, az erdészeti törzskönyvek szerint, az erdő kiterjedése 1928-ban 2,029.308 kataszteri hold volt. Az erdők területében az elemi károkon kívül rendszerint csak a fahasználat és az erdősítés idéz elő jelentékenyebb változást, az erdőterületek adatait tekintve azonban még adminisztratív jellegű intézkedés, nevezetesen a törzskönyvek kiigazítása is maga után vonhat módosulást. Az 1921—1925. évi átlagos összes erdőterülettel szemben az 1928. évi erdőterületnek 1·6%-os csökkenése is jórészt a törzskönyvek kiigazításával függ össze.

Lényegesebb változás észlelhető az erdőknek talajminőség szerinti összetételében.

1. Magyarország erdőterülete talajminőség és fanemek szerint az 1921—1928. években.
Superficie de forêts de la Hongrie suivant la qualité du sol et les espèces de bois, en 1921—1928.

Év ; ország rész jellegű gazdasági vidék Année ; régions agricoles	Erdőterület — <i>Superficie de forêts</i>							
	összesen — total	a talaj minősége szerint <i>suivant la qualité du sol</i>				fanemek szerint <i>suivant les espèces de bois</i>		
		véd. — forêts de protection	futó- homokon <i>forêts sur sable mouvant</i>	feltétlen <i>forêts sur un sol absolument forestier</i>	nem feltét- len — <i>forêts sur un sol non absolu- ment forestier</i>	tölgy — forêts de chênes	bükk és más lomb <i>forêts de hêtres et d'autres arbres feuillus</i>	fenyő — forêts de sapins
erdő kataszteri holdakban — <i>arp. cad.</i>								
<i>Moyenne de</i> 1921—1925. évek átlagában ..	2,061.676	20.769	162.137	1,205.172	673.598	1,088.714	885.603	87.359
1926 ..	2,034.138	20.190	182.732	1,216.930	614.286	1,045.958	893.508	94.672
1927 ..	2,032.418	20.966	182.596	1,230.693	598.163	1,022.264	912.450	97.704
1928 ..								
Dunántúli dombosvidék — <i>Transdanubie</i> ..	1,049.571	9.963	15.392	584.179	440.037	481.356	477.654	90.561
Alföld — <i>Grande Plaine</i> ..	397.885	1.352	166.439	122.169	107.925	121.621	269.237	7.027
Északi dombos vidék — <i>Nord</i>	581.852	9.904	34	535.404	36.510	388.735	187.099	6.018
Összesen — Total ..	2,029.308	21.219	181.865	1,241.752	584.472	991.712	933.990	103.606

Az 1921—1925. évek átlagában ugyanis az erdőségeknél 58,4% -a kizárólag csak erdőgazdasági művelésre használható, feltétlen erdőtalajon, 32,7% -a más gazdasági művelésre is alkalmas, nem feltétlen erdőtalajon állott, 7,9% -a futóhomok megkötésére szolgált, 1,0% -a pedig véderdő volt. Az 1928. évben az erdők talajminőség szerint való tagozódása ettől a megoszlástól már elég nagy mértékben eltér. Ebben az esztendőben az összes erdőknek a feltétlen erdőtalajú erdők már 61,2% -át, viszont a nem feltétlen erdőtalajon álló erdők csak 28,8% -át tették ki, a futóhomok megkötésére szolgáló erdők pedig 9,0% -át képezték, mert az 1921—1925. évi állapothoz képest a feltétlen erdőtalajú erdők kiterjedése 36.580 kat. holddal, a futóhomokon levő erdők területe 19.728 kat. holddal megnövekedett, ugyanakkor a nem feltétlen erdőtalajok kiterjedése 89.126 kat. holddal csökkent. A homoktalajú erdőknek gyarapodását főleg az Alföldön végrehajtott erdőtelepítések okozták. A feltétlen erdőtalajú erdők kiterjedésének növekedése és egyben a nem feltétlen erdőtalajon álló erdők területének csökkenése azzal függ össze, hogy a korábban más gazdasági művelésre alkalmas (nem feltétlen) erdőtalajok egy része az erdei legeltetéssel kapcsolatos talajromlás folytán időközben kizárólag csak erdőgazdasági művelésre használható, feltétlen erdőtalajjává vált. Ezeket a leromlott talajú erdőket tehát a törzskönyvek kiigazítása

alkalmával a más gazdasági művelésre alkalmatlan, feltétlen erdőtalajú erdők közé kellett sorolni.

Mélyreható változásokat tapasztalhatunk az erdőknek fanemek szerint való megoszlásában is. Az utóbbi évek adatai ugyanis a tölgyesek területének csökkenéséről s a bükk- és más lomberdők, továbbá a fenyvesek kiterjedésének növekedéséről számolnak be. Az 1921—1925. évi állapothoz képest az 1928. év végéig a tölgyerdők területe 97.002 kat. holddal kisebb lett, ugyanakkor a bükk- és más lomberdők területe 48.387 kat. holddal, a fenyvesek területe pedig 16.247 kat. holddal megnagyobbodott. E miatt az egyes fanemekkel borított területek az összes erdők területéhez való arányában is eltolódások következtek be. A tölgyerdőknek az összes erdőkkel szemben az említett öt év átlagában elfoglalt aránya 52,8% -ról 1928-ban 48,9% -ra csökkent, ugyanazon idő alatt viszont a bükk- és más lomberdők részesedése 43,0% -ról 46,0% -ra, a fenyőerdők arányszáma pedig 4,2% -ról 5,1% -ra emelkedett. A fenyvesek kiterjedésének növekedését az újabb időben fogantatosított telepítésekkel indokolhatjuk. Fenyveseink jelenlegi területe azonban oly csekély, hogy a hazai fenyőfafogyasztás szempontjából még a közölt mértékűnél jóval nagyobb arányú emelkedés sem okozhat jó ideig számbavehető változást. A tölgyesek területének csökkenését és ezzel összefüggően a bükk- és más lomberdőknek térhó-

dítását jórészben az erdészeti törzskönyvek helyesbítésével indokolhatjuk, mert a törzskönyvekben korábban a tölgyesek között nyilvántartott csertölgyek a törzskönyvek kiigazítása alkalmával az utóbbi években a bükk- és más lomberdőkhöz tétettek át. A lombfák kiterjedésének gyarapodását

még az a körülmény is elősegítette, hogy a legújabbban foganatosított alföldi erdőtelepítéseknel igen gyakran a lombfák közé tartozó akácfát alkalmazták.

Az erdőknek *tulajdonjogcímeik* szerinti összetételére vonatkozó adataink (1. 2. sz. kimutatást) azt mutatják, hogy az összes

2. Az erdőterület megoszlása tulajdonjogcímeik szerint az 1928. év végén.

Répartition, suivant le propriétaire, de la superficie des forêts à la fin de 1928.

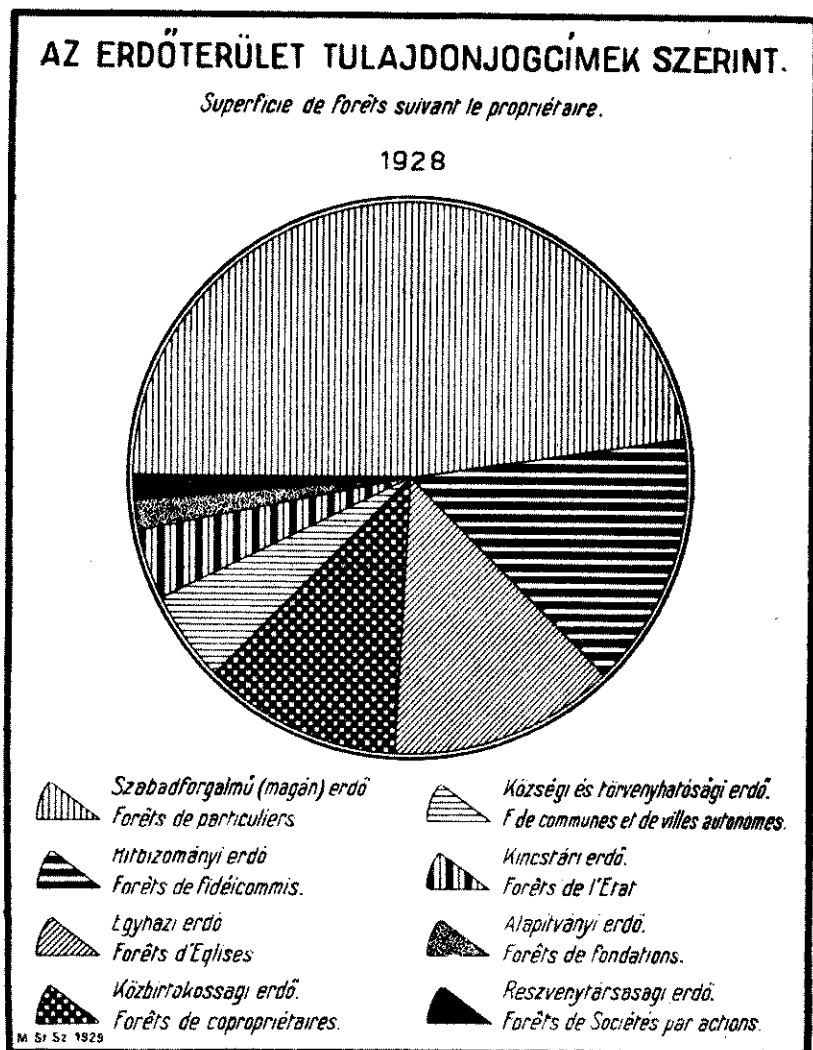
Országgrész jellegű gazdasági vidék <i>Régions agricoles</i>	Erdőterület — <i>Superficie des forêts</i>								
	összesen <i>total</i>	tulajdonjogcímeik szerint — <i>propriétaire</i>							
		Kincstári <i>Etat</i>	Községi és törvényhatósági <i>communes et villes autonomes</i>	Alapítványi <i>fondations</i>	Egyházi <i>Eglises</i>	Hitbizományi <i>fidéicomis</i>	Közbirtokossági <i>copropriétaires</i>	Részvénytársasági <i>sociétés par actions</i>	Magán- <i>particuliers</i>
	tulajdonban álló erdő kataszteri holdakban — <i>arp. cad.</i>								
Dunántúli dombos vidék <i>Transdanubie</i>	1,049.571	11.982	33.350	32.480	155.204	227.750	137.911	6.558	444.336
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	397.885	30.559	70.709	4.235	34.264	19.347	23.650	5.237	209.884
Északi dombos vidék — <i>Nord</i>	581.852	43.575	8.440	2.181	83.069	49.235	67.228	13.008	315.116
Összesen — Total	2,029.308	86.116	112.499	38.896	272.537	296.332	228.789	24.803	969.336

erdőknek 47·8% -a szabadrendelkezés alatt álló magánerdő volt, melyek az erdőtörvényben (1879 : XXXI. t.-c.) rendszeres gazdasági üzemterv szerinti gazdálkodásra nem köteleztettek, 52·2% -a pedig különböző

(kincstári, községi, egyházi stb.) jogcímű korlátolt forgalmú birtokoknak képezte a részét. Az utóbb említett erdők az erdőtörvény 17. §-a alá tartoznak, tehát a gazdálkodás ezekben a törvényszerű üzemtervben megállapított keretek között folyik. A korlátolt forgalmú birtokokhoz tartozó erdőknek legnagyobb hányadát, pontosan 28·0% -át, a hitbizományi erdőbirtokok képezik. A százalékos részesedés nagyságrendjében azután 25·7% -os aránnyal az egyházi tulajdont képező erdők következnek. Az egyházi erdőbirtokoknak oroszán-részét a róm. kath. egyház erdőbirtokai foglalják el, amennyiben az összes egyházi tulajdonban levő erdőknek 98·3% -a ennek a felekezetnek erdeire esik; a többi felekezetek az egyházi erdőbirtokokból együttvéve is csak 1·7% felett rendelkeznek.

Nagykiterjedésű erdők vannak még az egyes közbirtokosságok tulajdonában is. Ezek az erdők az 1928. év végén a korlátolt forgalmú erdőbirtokoknak 21·6% -át tették ki; végül a kötött forgalmú erdőknek 10·6% -a községi, 8·1% -a kincstári, 3·7% -a alapítványi, 2·3% -a pedig részvénytársasági tulajdonban állott.

A különböző jogcímekekhez tartozó erdőbirtokok közül az Északi dombos vidéken a kincstári és a részvénytársasági erdők, az Alföldön a községi, a Dunántúli dombos

vidéken pedig a magán-, az alapítványi, az egyházi, a hitbizományi és a közbirtokosági erdők a legkiterjedtebbek.

A *birtoknagyságcsoporthoz* az erdőgazdaságban való szerepére vonatkozólag törzskönyvi adataink nincsenek, rendelkezésre állanak ellenben a földbirtokoknak a közigazgatási hatóságok által a kataszteri birtokívek alapján összeállított területi adatai. Ezekre nézve azonban meg kell jegyeznünk, hogy a kataszteri erdőterületi adatok az erdészeti törzskönyvek adataitól elég nagy mértékben eltérnek, amennyiben 1928. év végén a kataszter szerinti erdőterület 125.306 kat. holddal kisebb volt, mint az 1. számú kimutatásunkban közölt, törzskönyvi erdőterület. Az eltérésnek az a magyarázata, hogy a kataszteri felmérés, melynek eredményei alapján a kataszter adatai összeállítottak, továbbá az erdészeti törzskönyvek vezetése, melynél jórészen az erdőbirtokok bevallása szolgál támpontul, nem halad egymással párhuzamosan.

A rendelkezésre álló kataszteri adatok szerint (1. a 3. számú kimutatást) 1928 végén a 100 kat. holdnál kisebb birtokok az ország erdejének csak 10·6% -át foglalták ma-

gukban. Az ebbe a birtoknagyságcsoporthoz tartozó birtokok közül az 50—100 kat. hold terjedelműek az erdőknek éppen csak 1·8% -a felett rendelkeznek, mert a nagyobb hányad, az erdők 8·8% -a az 50 kat. holdnál kisebb kiterjedésű birtokoknak képezte részét.

A 100—1.000 kat. holdas középirtokok állományában az erdők már valamivel nagyobb arányban szerepelnek, amennyiben az ország területén levő összes erdőknek 17·5% -a ebbe a csoportba tartozó birtokok tulajdonában áll. A 100—500 kat. holdig terjedő kisebb középirtokokon belül az erdők jóval kiterjedtebbek, mint az 500—1.000 kat. holdas nagyobb középirtokoknál; az összes erdők területéből az előbbi birtokcsoport 10·6% -ot, az utóbbi pedig csak 6·9% -ot foglal magában.

Az erdőknek legnagyobb része, pontosan 71·9% -a az 1.000 kat. holdas és ennél nagyobb birtokoknak, vagyis a nagybirtokoknak birtokállományában található; az erdőknek 37·0% -a, tehát a nagyobb hányad az 1.000—10.000 kat. holdas, 34·9% -a pedig a 10.000 kat. holdnál nagyobb terjedelmű birtokok tulajdonosainak kezében van. Az erdőbirtokok tehát, mint a múltban, most

3. Az erdőterület birtoknagyságcsoporthoz szerint az 1928. év végén.

Superficie de forêts suivant les catégories de contenance des propriétés à la fin de 1928.

A birtokok nagyságcsoporthoz <i>Catégories de contenance des propriétés</i>	A birtokok — <i>Propriétés</i>		
	összes területe <i>superficie totale</i>	erdőterülete <i>superficie de forêts</i>	
		kataszteri holdakban <i>arp. cad.</i>	az összes terület % -ban <i>en % de la superficie totale</i>
<i>Moins de</i> — 50 kat. holdon alul — <i>arp. cad.</i>	7,431.533	166.791	2·2
50—100 kat. hold — <i>arp. cad.</i>	848.250	33.766	4·0
100—200 " " " "	753.726	59.287	7·9
200—300 " " " "	483.662	55.074	11·4
300—500 " " " "	663.342	88.411	13·3
500—1.000 " " " "	1,019.387	131.748	12·9
1.000—2.000 " " " "	878.077	145.132	16·5
2.000—5.000 " " " "	1,160.015	281.850	24·3
5.000—10.000 " " " "	915.444	277.688	30·3
10.000—20.000 " " " "	773.347	272.522	35·2
20.000—50.000 " " " "	804.970	273.738	34·0
<i>plus de</i> 50.000 kat. holdon felül — <i>arp. cad.</i>	430.021	117.995	27·4
Összesen — Total	16,161.774	1,904.002	11·8

Az 50 kat. holdas és ennél nagyobb birtokok adatait a kataszteri birtokívek alapján a közigazgatási hatóságok szolgáltatották, az 50 kat. holdon aluli birtokkategória adatai pedig az 50 kat. holdon felüli birtokok adatainak a kataszteri felmérés alapján megállapított országos eredményekből történt levonása útján állapították meg. Miután a kataszteri felmérés és az erdészeti törzskönyvek vezetése nem halad párhuzamosan, az erdőterületeknek itt közölt adatai az előző táblázatokban közölt adatoktól eltérnek. — *Pour les propriétés de 50 arp. cad. et au-dessus, chiffres fournis sur la base des feuilles de cadastre par les autorités administratives. Pour celles de moins de 50 arp. cad., on a déduit des résultats généraux du cadastrage les chiffres des propriétés de plus de 50 arp. cad. Comme le cadastrage ne se fait pas parallèlement aux registres forestiers, les chiffres ci-dessus diffèrent de ceux des autres tableaux.*

is legnagyobb részét a nagybirtokosok tulajdonában vannak. A világháború előtt, 1913-ban, a mai területen a közép- és nagybirtokok az erdőknek 93·6%-a felett rendelkeztek s a kisbirtokoknak az erdőterületben való részesedése csak 6·4%-ot tett ki, az időközi parcellázások, eldarabolások és a földbirtokrendezés eredményeként azután az 1928. év végén az erdőknek 89·4%-a a közép- és nagybirtokosok tulajdonában, 10·6%-a pedig a kisbirtokosok kezén volt. Ez a változás nem túl nagy, mert a földbirtokrendezés az erdőket lehetőség szerint nem érintette, s az erdők elidegenítése korlátozva van. Miután azonban az erdőgazdaságban a termelési időszakok összehasonlíthatatlanul hosszabbak, mint a szántóföldi termelésnél, okszerű erdőgazdaság folytatására inkább a tökeerős és a szükséges erdővédelmi intézkedések végrehajtására képes közép- és nagybirtokok az alkalmasabbak, mint a tőkében szegény, törpe- és kisbirtokok, az erdőgazdaság szempontjából az erdőknek a közép- és nagybirtokokkal való fentemlített szorosabb kapcsolata nem mondható kedvezőtlen jelenségnek.

Ha az erdőknek az általánosan elfogadott megkülönböztetés szerint a kis-, közép- és nagybirtokokhoz való viszonyát vizsgáljuk, adatainkból kitűnik, hogy a kisbirtokok összes területéből az erdők 2·4%-ot, a középbirtokok területéből 11·4%-ot, végül a nagybirtokok területéből már 27·6%-ot foglalnak el. Tehát az erdők jelentősége százalékban kifejezve a középbirtokoknál 375%-kal, a nagybirtokoknál pedig 1050%-kal meghaladja a kisbirtokok erdőterületi részesedésének arányát, mert az utóbbiaknál nem az erdő, hanem a szántóföldi termelés bír legnagyobb fontossággal, viszont a közép- és nagybirtokoknál már az erdőgazdaság is jelentős szerephez jut. Természetesen a kis-, közép- és nagybirtokokon belül, a szűkebb határok között mozgó egyes birtoknagyságcsoportokban az erdők aránya a közölt mértéktől meglehetősen eltér. A vonatkozó adatok szerint legnagyobb az erdők aránya azoknál a birtokoknál, amelyeknek összes területe a 10.000—20.000 kat. hold között mozog, e birtoknagyságcsoport területének ugyanis nem kevesebb, mint 35·2%-a erdőből áll. A következő (20.000—50.000 holdas) birtoknagyságcsoportban is csak alig valamivel kisebb, 34·0%-os az erdőknek az összes területhez való aránya. Viszont legkisebb a művelési ágak között az erdők je-

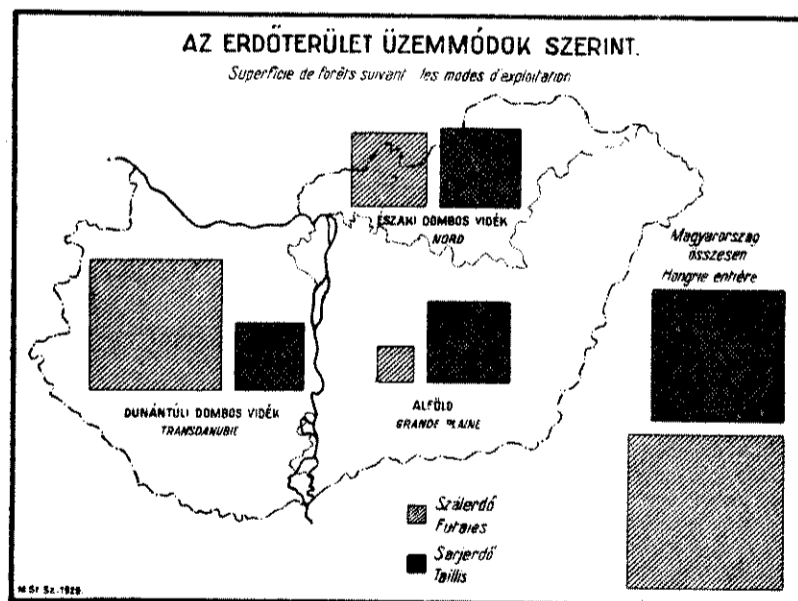
lentősége az 50 kat. holdnál kisebb és 50—100 kat. holdas terjedelmű birtokok csoportjában; amott az erdők az összes területnek csak 2·2%-át, emitt pedig alig 4·0%-át adják.

Rátérve az erdőgazdaságban alkalmazott üzemmódok ismertetésére (lásd a 4. számú kimutatást), adatainkból megállá-

4. Az erdőterület megoszlása üzemmódok szerint 1928-ban.

Répartition de la superficie de forêts suivant le mode d'exploitation, en 1928.

Országgrész jellegű gazdasági vidék <i>Régions agricoles</i>	Az erdőterület megoszlása üzemmódok szerint <i>Répartition de la superficie de forêts suivant le mode d'exploitation</i>		Az erdőterület összesen <i>Superficie totale de forêts</i>
	szálerdő <i>futaies</i>	sarjerdő <i>taillis</i>	
	kataszteri holdakban <i>arpents cadastraux</i>		
Dunántúli dombos vidék — <i>Transdanubie</i>	832.426	217.145	1,049.571
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	71.242	326.643	397.885
Északi dombos vidék — <i>Nord</i>	275.131	306.721	581.852
Összesen — Total	1,178.799	850.509	2,029.308

píthatjuk, hogy az erdőknek nagyobb része pontosan 58·1%-a szálerdő-üzemmód, 41·9%-a pedig sarjerdő-üzemmód szerint kezeltek. Ettől a megoszlástól a gazdasági vidékek erdeinek szál- és sarjerdőgazdálkodás szerint való összetétele meglehetősen nagy mértékben eltér. Az erdőknek ugyanis Dunántúl 79·3%-a szál-, 20·7%-a sarjerdő, az Alföldön a szálerdők az összes erdőterületnek már csak 17·9%-át, a sarjerdők pedig nem kevesebb mint 82·1%-át teszik ki, végül az Északi dombos vidéken az erdők 47·3%-a szál-, 52·7%-a pedig sarjerdő-

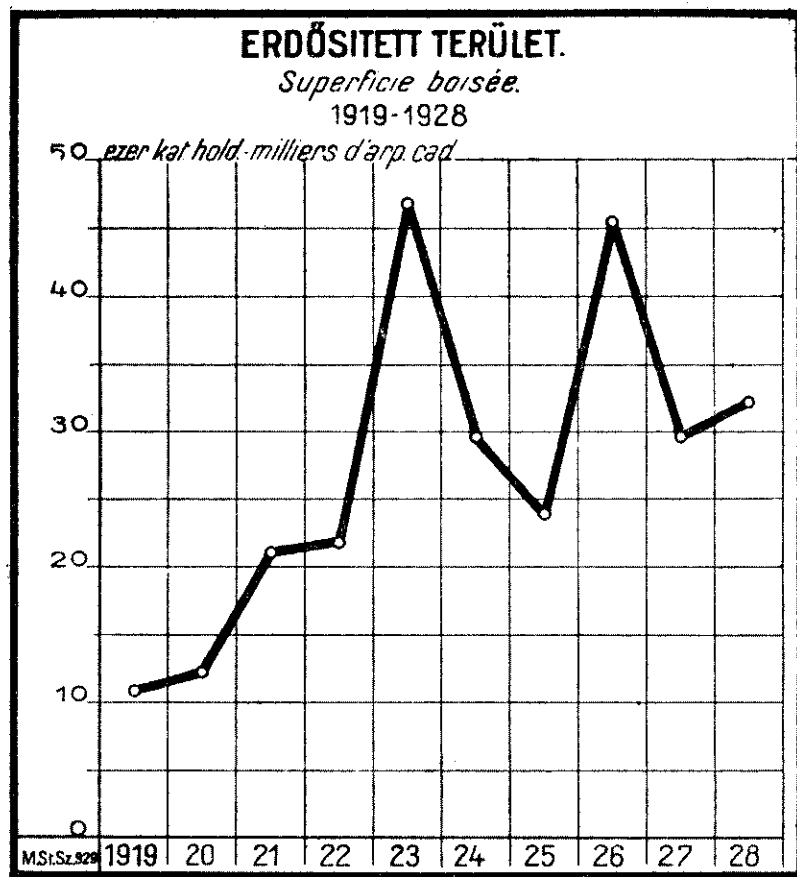
üzemmód szerint kezeltek. Tehát míg Dunántúl az értékesebb szálerdők, az Alföldön pedig a kevésbé értékes, de viszont rövidebb idő alatt kitermelhető sarjerdők vannak túlnyomó többségben, addig az északi törvényhatóságok területén a kétféle üzemmód szerint kezelt erdők közel egyforma arányban szerepelnek.

A szálerdők faállománya, eltekintve attól az értéktöbblettől, melyet országos eredményben a sarjerdőkkel szemben mutató 38,7%-os területi többlet idéz elő, átlagosan is értékesebb, mint a sarjerdő, mert amazok faállománya magasabb korosztályú. Viszont az előbbieknél a termelési időszakok hosszúak (70—100 év). A sarjerdőknél a helyzet éppen megfordított, a faállomány értéke kisebb, mint a szálerdőkben, de viszont aránylag rövidebb idő (20—40 év) alatt kitermelhető.

A szálerdő-üzemmód mellett tehát főleg a kedvező korosztályokkal kapcsolatos magasabb érték és jobb minőség, a sarjerdőgazdálkodás mellett pedig a rövidebb idő alatti értékesítési lehetőség hozható fel legfőbb előnyként. Jelenlegi helyzetünkben, amikor az erdők kiterjedésének elégtelensége következtében a kitermelhető faanyag mennyisége a belső szükségleteknek csak egy kis hányadát fedezi, úgyhogy a hiányzó mennyiségeket a mai határokon kívül eső erdőségekből kell drágán megvásárolnunk, pillanatnyilag a sarjerdő-gazdálkodás mutatkozik előnyösebbnek. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy tervszerű erdőgazdaságban a távolabb jövőről is gondoskodni kell, akkor kétséget kizáróan megállapíthatjuk, hogy lehetőleg a szálerdőgazdálkodásra kell áttérnünk, mert erdőgazdaságunk csak így felelhet meg az egyetemes érdekeknek.

II. Erdősítés általában.

A törvényes üzemszerű gazdálkodásra kötelezett, vagyis a korlátolt forgalmú birtokokhoz tartozó erdőgazdaságokban az üzemszerűk szerint a kitermeléssel kapcsolatban megfelelő terjedelmű területek beerdősítése kötelező. A szabadforgalmú birtokokhoz tartozó ú. n. magánerdőkre nézve az üzemszerű szerinti kezelés kötelezettsége nem áll fenn, ellenben a fakitermelés hatósági hozzájárulástól van függővé téve, olyképpen, hogy a kitermelésre vonatkozó engedély minden esetben azzal a kötelezettséggel adatik meg, hogy az erdőbirtokosok a fahasználattal párhuzamosan, illetőleg

annak ellensúlyozásaképpen megfelelő nagyságú területeket beerdősíteni tartoznak.

A fatermelés és az erdősítés illetékes szabályozása annál is inkább indokolt, mert megfelelő korlátozó rendelkezések nélkül megtörténhetnének, hogy a nagyarányú importtal összefüggő jelenlegi elég magas faanyagárak hatása alatt az erdők egy része letaroltná a nélkül, hogy erdősítés útján az utánpótlásról gondoskodás történne. Ezekkel a rendelkezésekkel tehát a fahasználatnak az ország érdekei által megszabott normális keretek között tartása megfelelően biztosított.

Az 5. számú kimutatásunk adataiból megállapítható, hogy a világháború befejezése óta eltelt 10 év alatt a mai határokon belül összesen 273.784 kat. hold területet erdősítettünk, úgyhogy az új erdőknek a kiterjedése az összes erdőterületnek 13,5%-át foglalja el. Az egyes évek erdősítései meglehetősen különböző mértékűek. Legkisebb terület 1919-ben (10.859 kat. hold), legnagyobb pedig 1923-ban (46.953 kat. hold), illetőleg 1926-ban (45.504 kat. hold) került erdősítésre. Ezévtől kezdve az erdősítés terén némi stagnálás mutatkozik: az alföldi erdők telepítéséről és a fásításokról szóló törvény remélhetőleg újabb lendületet fog adni az erdősítésnek.

A közölt adatoknak a békeévek vonatkozó adataival való összehasonlítása útján megállapíthatjuk, hogy a békekötés óta viszonylag nagyobb területeket erdősítettünk, mint annakelőtte. Az 1909—1913. évek átlagában ugyanis Magyarország régi területe

5. Erdősítések és felújítások az 1909—1913 és az 1919—1928. években.

Boisements et reboisements en 1909—1913 et 1919—1928.

É v Année	Boisements et reboisements		
	Az előírt <i>prescrits</i>	A foganatosított <i>effectués</i>	erdősítések terjedelme - <i>superficie</i> kat. holdakban <i>arp. cad.</i>
	az összes erdő- terület %-ában <i>en % de la su- perficie totale des forêts</i>		
Magyarország régi területén <i>Hongrie ancienne</i>			
<i>Moyenne de 1909—1913</i> évek átlagában ..	162.199	109.953	0·8
Magyarország mai területén <i>Hongrie actuelle</i>			
1919	43.219	10.859	0·5
1920	56.853	12.145	0·6
<i>Moyenne de 1921—1925</i> évek átlagában ..	75.442	28.713	1·4
1926	60.153	45.504	2·2
1927	49.437	29.531	1·5
1928	53.065	32.179	1·6

tén az összes erdők 0·8%-ának megfelelő nagyságú területek erdősítettek, a normális viszonyok visszatérte után pedig az erdősítésnek ez az arányszáma az 1·4—2·2% közt ingadozik.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a közölteknel jóval nagyobb területeket kellett volna erdősíteni, mert mint adatainkból megállapítható, annak a területnek, amelynek beerdősítése az üzemtervekben, illetve a termelési engedélyben előíratott, az 1921—1925. évek átlagában csak 38·1%-a, 1926-ban már 75·6%-a, 1927-ben ismét csak 59·7%-a, végül 1928-ban 60·6%-a erdősített. A tényleg beerdősített terület aránya tehát javult ugyan, de az erdősítési hátrálékok a mai területen az egyes években a 24·4 és 61·9% között mozgottak. Ha figyelembe vesszük, hogy a régi anyaország határain belül az 1909—1913. évek átlagában a beerdősítendő területnek 67·8%-a valóban erdősített, tehát a hátrálék évenként csak 32·2%-os volt, leszögezhetjük, hogy az erdősítés aránya csak egy évben, 1926-ban volt kedvezőbb a békebelinél. Az okokat, amelyek az erdősítési hátrálékokat előidézték, nem ismerjük, de abból a körülményből, hogy egy évben már a háború előttinél kedvezőbb arányt tudtunk elérni, arra következtethetünk, hogy

a hátrálékokat előidéző okok kiküszöbölése módunkban áll. Jelen helyzetünben pedig az erdőterületek növelésének még sokkal nagyobb fontossága van, mint a békekötés előtt volt, amikor gazdaságos termelés mellett tekintélyes fatömegeket tudtunk exportálni. Az erdősítési hátrálékoknak lehető kiküszöbölésére, illetőleg a békebelinél kisebb mértékűre való redukálására tehát különös gondot kell fordítanunk.

III. Az alföldi erdőtelepítések és fásítások.

Beigazolt tény, hogy az Alföldön az erdő-, illetve a fahiány az egyik oka annak, hogy a mezőgazdasági termelés ott elmaradottabb, mint az erdőben gazdagabb Dunántúl. Az erdő, a fásor a pusztító szelek erejét megtöri, a levegőt lehűti, tisztítja, a harmatképződést elősegíti. Megköti a homokot, továbbá a hó levét és az esőt s így a talajban vizet tárol. Emellett a fainséget csökkenti s ezzel az Alföldön még meg lehetőséget elterjedt szalma- és trágyatüzelésnek is gátat vethet.

Ezeknek az előnyöknek elérése céljából alkottattott meg az Alföldi erdők telepítéséről és fásításokról szóló 1923. évi XIX. t.-c. Ez a törvény elrendeli, hogy „A magyar Alföld mezőgazdasági termelésének előmozdítása, — továbbá az egészségügyi és klimatikus viszonyok megjavítása érdekében, — valamint a lakosság faszükségletének fedezése céljából a magyar Alföldet magukba foglaló törvényhatóságok területén tervszerű elosztással erdőt kell telepíteni és fásorokat — szélfogókat — vagy fásorokat kell létesíteni“. A törvény értelmében elsősorban azokon a földrésztleteken kell erdőt telepíteni, amelyek más gazdasági művelésre nem alkalmasak, vagy pedig csak nagy költséggel volnának ily célra alkalmassá tehető; ilyenek a szél által mozgásbáhozható futóhomok, a silány, homokos, szikes földrésztetek és az ilyen ártéri területek, valamint a csak aránytalan nagy költséggel megjavítható vadvizes területek. A törvény előírja még azt is, hogy egy földbirtokosnak egy tagban 50 kat. holdnál nagyobb szántóföldjét vagy legelőjét, továbbá 20 kat. holdnál nagyobb rétjét vagy kaszálóját fásorokkal kell szegélyezni, valamint a tanya-belsősegeket is minden esetben fásorokkal kell szegélyezni

Mindeddig az alföldi erdőtelepítések és fásítások eredményeiről nem voltak pontos adataink, most azonban az 1926—1928. években végrehajtott ilyenmű munkálatoknak a Földművelésügyi Minisztérium által összeállított adatai már rendelkezésre állanak (lásd 6. számú kimutatást).

6. Az 1923 : XIX. t.-c. alapján teljesített alföldi erdőtelepítések és gazdasági fásítások 1926-tól 1928-ig.

Boisements effectués dans l'Alföld (la Grande Plaine) en vertu de la loi XIX de 1923 et boisements dans des exploitations agricoles, de 1926 à 1928.

Vármegye, tjv. <i>Comitats, villes autonomes</i>	Az 1926. év kezdetétől az 1928. év végéig létesített - <i>Du début de 1926 à la fin de 1928</i>			
	új erdőtelepítések - <i>nouv. boisements</i>		gazdasági fásítások <i>boisements dans des exploitations agricoles</i>	
	száma - <i>nombre</i>	területe kataszteri holdakban - <i>superficie, arp. cad.</i>	szélfogó pászta, facsoportok területe kat. holdakban - <i>boisements pour briser les vents, groupes d'arbres, superficie arp. cad.</i>	fasorok folyó kilométerekben - <i>allées, km</i>
Bács-Bodrog vm. — <i>com.</i>	54	752	—	5
Baja tjv. — <i>ville auton.</i>	9	45	—	—
Békés vm. — <i>com.</i>	82	934	9	17
Bihar vm. — <i>com.</i>	15	225	12	20
Borsod, Gömör és Kishont vm. — <i>com.</i>	16	40	14	55
Csanád, Arad és Torontál vm. — <i>com.</i>	32	154	—	2
Csongrád vm. — <i>com.</i>	99	327	96	58
Hódmezővásárhely tjv. <i>ville autonome</i>	23	45	—	—
Szeged tjv. — <i>ville aut.</i>	1	95	—	—
Hajdu vm. — <i>com.</i>	6	218	—	28
Debrecen tjv. — <i>ville autonome</i>	—	—	—	—
Heves vm. — <i>com.</i>	23	74	5	27
Jász-Nagykun-Szolnok vm. — <i>com.</i>	101	333	460	223
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. — <i>com.</i>	343	2.511	28	14
Kecskemét tjv. — <i>ville autonome</i>	—	—	—	—
Szabolcs és Ung vm. — <i>com.</i>	84	1.467	—	60
Szatmár, Ug. és Bereg vm. — <i>comitat</i>	91	970	—	35
Zemplén vm. — <i>com.</i>	31	128	—	18
Összesen — Total	1.010	8.318	624	562

Ezek szerint az utolsó három évben 1.010 esetben foganatosított erdőtelepítés az Alföldön. Az esetek maximuma Pest és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében fordult elő, amott 343, emitt pedig 101 esetben erdősítettek. Az ellenkező végletet Debrecen és Kecskemét képviseli, mert ezekben a törvényhatóságokban a vonatkozó törvény alapján még nem telepítettek erdőt.

Az Alföldön telepített erdők kiterjedése országos összegben 8.318 kat. hold. A telepítésnek terület szerint legnagyobb része Pest (30,2%), Szabolcs és Ung (17,6%), továbbá Szatmár, Ugocsa és Bereg (11,7%), valamint Békés (11,2%) vármegye terüle-

tén foganatosított. A többi alföldi törvényhatóságokra a három év telepítéseiből mindössze 29,3% jutott.

A gazdasági fásításokra vonatkozó adataink szerint az említett idő alatt összesen 624 kat. holdon szélfogó pászta és facsoportok létesítettek. Ezekben a munkálatokban Jász-Nagykun-Szolnok vármegye vezet 73,7%-os részesedéssel. A gazdasági fásítás keretein belül összesen 562 folyókilométer hosszú vonalon fasorokat létesítettek. Ezeknek a fasoroknak 39,7%-a ugyancsak Jász-Nagykun-Szolnok vármegye határain belül található. Látható tehát, hogy az alföldi erdőtelepítéseket tekintve Pest vármegye, a gazdasági fásításokat illetőleg pedig Jász-Nagykun-Szolnok vármegye áll az első helyen.

Mindezek az adataink azt mutatják, hogy az alföldi erdőtelepítés és fásítás a kezdet nehézségei ellenére jó úton halad s egyes törvényhatóságok területén eddig is elég számottevő eredményt ért el. A felmerült nehézségek elhárítása természetesen időt vesz igénybe s így némileg hátráltatja a munkálatoknak megfelelő mederben és gyors tempóban való végrehajtását. Időközben már történtek intézkedések, melyek alkalmasak arra, hogy a főbb nehézségeket elhárítsák, illetőleg a minimumra csökkentsék. Egy 1928. évi július hó folyamán kiadott kormányhatósági rendelkezés alapján ugyanis az állam, az erdőtelepítésre és fásításra szükséges facsemetéket és suhángokat az államrendészeti csemetekertekből az érdekelteknek díjtalanul rendelkezésére bocsájtja, méltánylást érdemlő esetekben pedig — ugyancsak díjtalanul — elszállíttatja abba a községbe is, amelynek határában azok elültetésre kerülnek.

Ugyanezen célból a földművelésügyi kormányzat a rendelkezésére álló hitel keretei által korlátozottan, kataszteri holdankint 50 pengő erdősítési kölcsönt is ad a telepítőknek. A kölcsön összege az erdőtelepítés befejezését követő évtől számítva 20 év alatt egyenlő részletekben fizetendő vissza.

Ezek a rendelkezések az alföldi erdőtelepítésnek és gazdasági fásításnak remélhetőleg erős lendületet fognak adni, úgyhogy rövid időn belül az eddig felülmúló eredményről lesz módunkban beszámolni.

IV. Fatermelés.

A fatermelésről, illetőleg a fahasználatról ezideig csak a kincstári erdőkre vonatkozólag rendelkezünk számszerű, pontos

adatokkal, a fatermelés országos eredményei tekintetében ellenben — pontos adatok hiányában — számításokra és becslésekre voltunk utalva. Az 1928. évi fahasználatról azonban már nemcsak a kincstári, hanem valamennyi erdőre vonatkozóan részletes statisztika birtokában vagyunk.

Adataink szerint (lásd a 7. számú kimu-

tatást) az 1928. év folyamán 41.692 kat. hold erdőterület faállománya termeltetett ki. Ez a terület pontosan felerészben üzemtervszerinti kezelésre kötelezett, vagyis korlátolt forgalmú erdőbirtokoknak, felerészben pedig üzemtervszerű gazdálkodásra nem kötelezett magánerdőknek képezte részét.

7. Fatermelés 1928-ban.

Production de bois en 1928.

Országgrész jellegű gazdasági vidék <i>Régions agricoles</i>	A kitermelt erdő területe kat. holdakban <i>Superficie des forêts exploitées, arp. cad.</i>	A kitermelt fatömeg — <i>Bois produits</i>						Összesen <i>Total</i>
		Tölgy, kőris, szil <i>Chêne, frêne, orme</i>	Bükk, cser és más kemény lombfa <i>Hêtre, rouvre et autres arbres feuillus à bois dur</i>	Lágy lombfa <i>Arbres feuillus à bois tendre</i>	Fenyő <i>Sapin</i>			
		k ö b m é t e r b e n — m^3						
Dunántúli dombos vidék <i>Transdanubie</i>	21.646	261.119	787.394	144.435	103.822	1,296.770	9,294.500	
Alföld — <i>Grande plaine</i>	9.253	196.874	310.602	58.014	16	565.506	4,181.185	
Északi dombos vidék — <i>Nord</i>	10.793	295.027	268.909	32.333	945	597.214	4,433.495	
Összesen — Total	41.692	753.020	1,366.905	234.782	104.783	2,459.490	17,909.180	
Ebből — <i>Dont</i>								
tűzifa — <i>bois de chauffage</i>		451.812	1,093.524	187.826	31.435	1,764.597	12,946.335	
épület- és műfa — <i>bois de construction et d'industrie</i>		301.208	273.381	46.956	73.348	694.893	4,962.845	

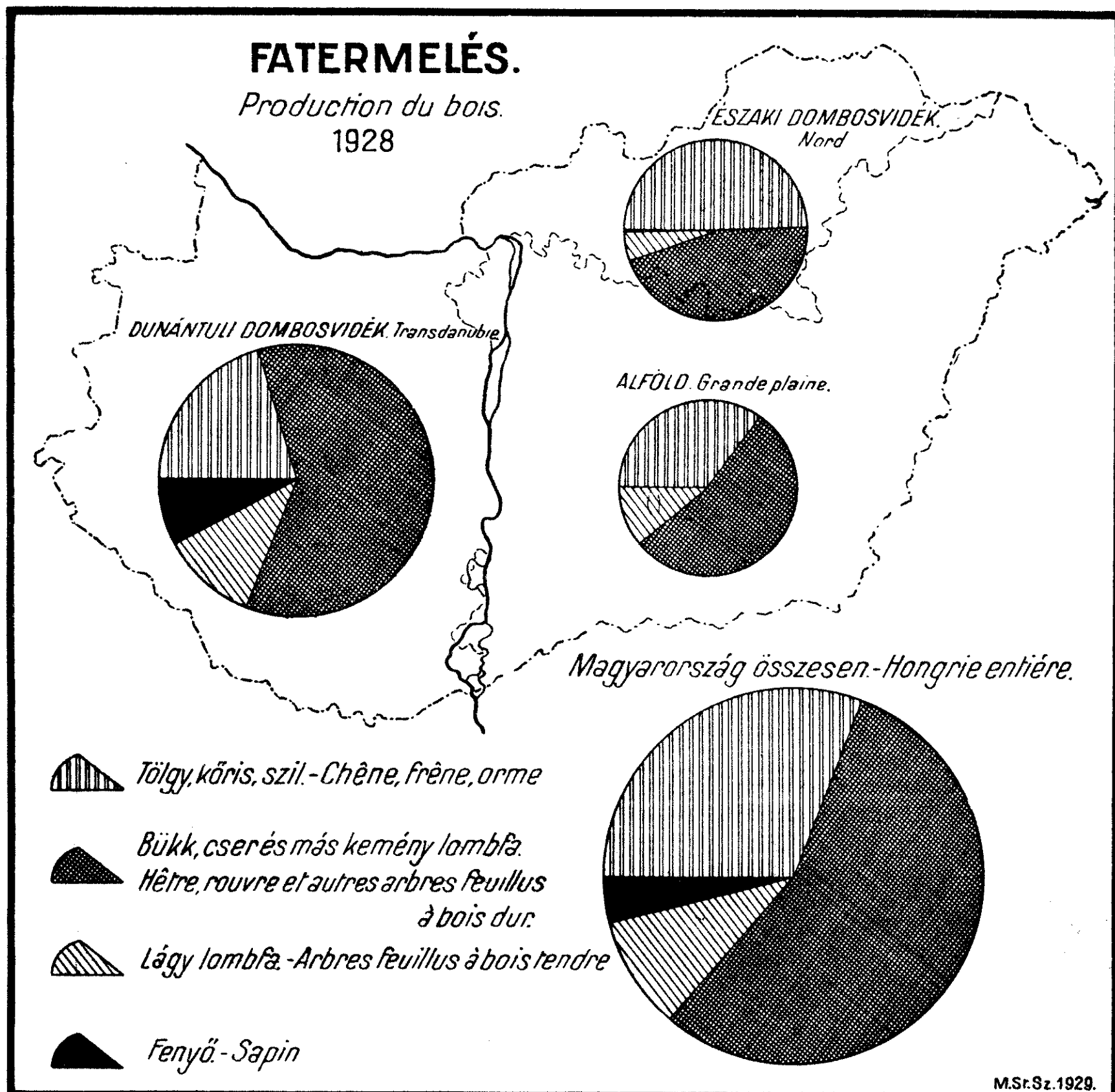
¹⁾ A métermázsára történt átszámításnál köbméterenkint a tölgy-, kőris- és szilfa 7,5, a bükk-, cser és más kemény lombfa 7,4, a lágy lombfa 7,0, a fenyőfa pedig 4,8 métermázsával számított. — *Pour exprimer la quantité en q , 1 m^3 de chêne, frêne ou orme était considéré comme égal à 7,5 q , 1 m^3 de hêtre, rouvre ou autre arbre feuillu à bois dur = 7,4 q , 1 m^3 d'arbre feuillu à bois tendre = 7,0 q , 1 m^3 de sapin = 4,8 q .*

Gazdasági vidékek szerint a kitermelés alá vont erdők területének 51,9%-a Dunántúl, 25,9%-a az Északi dombos vidéken, 22,2%-a pedig az Alföldön található. A kitermelt erdők kiterjedése tehát a Dunántúli dombos vidéken nagyobb, mint a másik két gazdasági vidéken együttvéve, legfőképpen azért, mert az összes erdőknek több mint fele (51,7%-a) Dunántúl található. Ha azonban a fahasználat céljából igénybevett erdők kiterjedését az összes erdők területéhez viszonyítjuk gazdasági vidékenként, kitűnik, hogy az országos eredménnyel szemben, mely szerint Magyarország erdeinek 1928-ban 2,1%-a szolgált fatermelésre, az Északi dombos vidéken csak 1,9, Dunántúl 2,1, az Alföldön pedig már 2,3% a fahasználat arányszáma. Ezek szerint tehát az Alföldön viszonylag jóval nagyobb terület faállománya termeltetett ki, mint akár az északi törvényhatóságokban, akár pedig a Dunántúli dombos vidéken.

A fahasználatra igénybevett területeken az 1928. év folyamán összesen 2,459.490 tömörköbméter, vagyis 16,9%-kal több faanyag termeltetett ki, mint 1926-ban, amikor a termelt faanyag mennyisége 2,101.482 köbméterre becsültetett.

Érdekes jelenség, hogy a faterméshez nem az erdőkben gazdag Dunántúl vagy az Északi dombos vidéken, hanem az Alföldön bizonyult legkedvezőbbnek, mert míg országos terjedelemben és a Dunántúltra vonatkoztatva az összes erdőknek egy kataszteri holdjára a termelt fatömeg mennyiségéből 1,2 köbméter, az északi törvényhatóságokban pedig csak 1,0 köbméter jutott, addig az Alföldön az egy kat. hold erdőre kiszámított fatömeg mennyisége már 1,4 köbméter volt.

Hasonló eredményre jutunk, ha az 1928. év folyamán kitermelt fatömeget ahhoz a területhez viszonyítjuk, amely ez évben használat alatt állott. A vonatkozó adatok

szerint ugyanis a fahasználat céljaira igénybevett erdőterületnek egy kataszteri holdján országos viszonylatban átlagosan 59·0 köbméter, az Északi dombos vidéken csak 55·3, Dunántúl már 59·9, az Alföldön pedig nem kevesebb, mint 61·1 köbméter faanyag termeltetett ki. Ezekből az adatokból arra következtethetünk, hogy a szóbanlevő esztendőben korosztályviszonyok, faj-súly és minőség szempontjából az Alföldön a viszonylag jobb, az Északi dombos vidéken ellenben gyengébb faállományú erdők kerültek kitermelés alá. Dunántúllal szemben az Alföld fölényét a terméshezamban azzal is indokolhatjuk, hogy fenyőfából, mely valamennyi fanem között a legkisebb fajsúlyú, az Alföldön úgyszólván semmi

sem termeltetett, viszont Dunántúl a kitermelt fatömegnek 8%-át adta.

Az összes termelt faanyagnak 52·7%-át a dunántúli, 23·0%-át az alföldi és 24·3%-át az északi törvényhatóságokban levő erdők szolgáltatták. Ezeknek az arányszámoknak a gazdasági vidékenként kitermelésre használt területek arányszámaival való összehasonlítása útján megállapíthatjuk, hogy a Dunántúl és az Alföld a terméseredményben nagyobb arányban részesedett, mint a területben, tehát ezeken a gazdasági vidékeken a termelés elég kedvező eredménnyel járt. Az északi törvényhatóságok viszont a termés mennyiségében 6·2%-kal kisebb arányban vettek részt.

mint az erdőterületben, a termelés tehát ott nem sikerült elég jól.

Az országban termelt összes faanyag 55·6%-ban bükk-, cser- és más kemény lombfából, 30·6%-ban tölgy-, kőris- és szilfából, továbbá 9·5%-ban lágylombfából (nyár, éger, fűz stb.) s végül 4·3%-ban fenyőfából áll. A fenyőfa szerepe a termelésben valamivel jelentéktelenebb, mint területi aránya (5·1%), mert a fenyvesek között elég sok az utóbbi években telepített, tehát kitermelésre jó ideig még alkalmatlan fiatal erdő. A legértékesebb faanyagot szolgáltató tölgyfafélék részesedési aránya a terméseredményben már szembetűnően sokkal kisebb, mint területi arányuk (48·9%), bizonyára azért, mert ebből a területhez viszonyítva most legkevesebb került kitermelésre. A határainkon belül található, műfára alkalmas tölgyesek egy jó része ugyanis korosztályok és minőség tekintetében kifogás alá esik. E mellett a tölgyesek többnyire szálerdő-üzemmód szerint kezeltetnek, kitermelésük tehát csak hosszú idő után lehetséges. A bükk-, és más kemény, továbbá a puha lombfából már jóval nagyobb arányban termeltetett ki, mint azt az idetartozó fanemeknek a területben elfoglalt aránya (46·0%) indokoltá tenné. Ennek egyik oka bizonyára abban keresendő, hogy az idetartozó fanemek 80%-ban tűzifát szolgáltatnak, a tűzifa pedig fontos közszükségleti cikk, melyből a közölt mértékű hazai termelés mellett is igen jelentős behozatalunk van.

Az egyes gazdasági vidékek a különböző fanemekből termelt fatömegekben egymástól meglehetősen eltérő arányban részesednek. A tölgy-, kőris- és szilfák terméseredményét illetően 39·2%-os részesedéssel az Északi dombos vidék áll első helyen, annak dacára, hogy a tölgyesek nem ott, hanem Dunántúl a legkiterjedtebbek. A többi fanemek terméseredményét nézve már a Dunántúli dombos vidéké az első, amennyiben a termelt bükk-, cser- és más kemény lombfának 57·6%-a, a lágylombfának 61·5%-a, végül a fenyőfának nem kevesebb, mint 99·1%-a ennek a gazdasági vidéknek erdeiből származott. Az alföldi erdők szerepe valamennyi fanem termésmennyiségét tekintve alatta áll a dunántúli eredményeknek, viszont az északi törvényhatóságokkal szemben a kemény- és a lágylombfa termésmennyiségénél előnyben van, mert az Alföldön 15·5%-kal több keménylombfa és 79·0%-kal több lágylombfa termeltetett, mint az Északi dombos vidéken.

A fahasználat adatai a kincstári erdőkre vonatkozólag külön is rendelkezésre állnak. Ezek szerint 1928-ban a kincstári erdőbirtokokon összesen 740 kat. hold erdő vétett kitermelés alá s ezen a területen a fahasználat 150.045 köbméter faanyagot eredményezett. Egy kat. hold kihasznált erdőterületre tehát teljes 202·8 köbméter fatömeg jut. Ez a termésmennyiség az országos eredményben elért és már említett 59·0 köbméteres kat. holdankinti átlagos termésmennyiségnek közel négyszerese. A kincstári erdők terméseredményének ebből is megállapítható kiválóságát a faállománynak a többi erdők faállományával szemben az előbbieket javára fennálló minőségbeli különbségekkel, továbbá nem utolsósorban az erdőgondozás és a gazdálkodás mintaszerűségével indokolhatjuk. Hozzájárul még ehhez az is, hogy a faállomány korosztályviszonyai a kincstári erdőkben kedvezőbbek, mint a többi erdőkben, mert az előbbieken csak szálerdőgazdálkodás folyik. Megállapításunkat alátámasztja még az a körülmény is, hogy míg a kitermelés útján nyert fatömeg országos eredményét az összes erdők területével egybevetve egy kat. hold erdőterületre csak 1·2 köbméteres hozadék jut, addig a kincstári erdők hozama kat. holdankint 1·9 köbméter, vagyis 58·3%-kal nagyobb, mint a többi erdők átlagos hozama.

V. Faforgalom.

A szükségletek fokozódásának hatása alatt a hazai fatermelés eredményeinek növekedése dacára fabehezatalunk a vonatkozó adatok szerint (l. a 8. sz. kimutatást), ha nem is nagymértékben, de állandóan emelkedik. Az import növekedése úgy a mennyiségi, mint az értékforgalomnál egyaránt nyilvánul. A fabehezatal ugyanis 1925-ben még csak 22·1 millió q-t tett ki és 83 millió pengő értéket képviselt; a következő évben az import mennyiség szerint 26·3 millió q-ra, érték szerint pedig 106·4 millió pengőre, 1927-ben a mennyiség 28·1 millió q-ra, az érték már 137·5 millió pengőre, végül 1928-ban a mennyiség 29·4 millió q-ra és az érték 145·0 millió pengőre emelkedett. Az import állandó növekedését főleg a közmunkák és az építkezések nagy mértékben való végrehajtása okozta, ezért az emelkedés az épület- és műfánál jóval nagyobb arányú, mint a tűzifánál. Az 1925. és az 1928. évi adatokat összehasonlítva, kitűnik, hogy a tűzifabehezatal a jelzett idő alatt mennyiség szerint 18·6%-kal, érték

8. Faforgalom. — *Mouvement du bois.*

Év, árumegevezés Année, désignation des marchandises	B e h o z a t a l — I m p o r t a t i o n s											Kivitel		
	m e n n y i s é g e — q u a n t i t é q											Expor- tations		
	Össze- sen Total	Ausztriából provenant d'Autriche		Cseh- Szlovákiából prov. de Tcheco- Slovaquie		Romániából prov. de Roumanie		Sz. H. Sz. államból prov. du Royaume S. C. S.		Egyéb országokból provenant d'autres pays	érték valeur 1000 P pengős	Mennyiség Quantité q	Érték 1000 P valeur 1000 pengős	
Összesen Total		Elszakított terület- ről — du territoire enlevé à la Hongrie	Összesen Total	Elszakított terü- letről du territoire en- levé à la Hongrie	Összesen Total	Elszakított terü- letről du territoire en- levé à la Hongrie	Összesen Total	Elszakított terület- ről — du territoire enlevé à la Hongrie						
1926														
Tűzifa — Bois de chauffage	16,714.909	175.149	163.188	5,319.468	5,319.468	10,148.388	10,148.388	1,071.754	6.223	150	35.316	14.078	35	
Épület- és műfa — Bois de construc- tion et d'industrie	9,565.477	938.175	323.874	4,358.747	4,358.621	2,610.482	2,610.482	1,106.832	182.061	551.241	71.059	210.549	2.016	
Összesen — Total	26,280.386	1,113.324	487.062	9,678.215	9,678.089	12,758.870	12,758.870	2,178.586	188.284	551.391	106.375	224.627	2.051	
1927														
Tűzifa — Bois de chauffage	15,284.715	277.923	228.093	6,233.226	6,233.226	6,891.941	6,891.941	1,881.625	7.085	—	32.862	17.460	38	
Épület- és műfa — Bois de construc- tion et d'industrie	12,815.770	1,523.383	438.300	6,643.442	6,643.442	2,287.431	2,276.679	1,656.296	131.514	705.218	104.608	204.097	2.875	
Összesen — Total	28,100.485	1,801.306	666.393	12,876.668	12,876.668	9,179.372	9,168.620	3,537.921	138.599	705.218	137.470	221.557	2.918	
1928														
Tűzifa — Bois de chauffage	16,924.301	251.232	209.308	7,535.255	7,535.255	6,279.980	6,279.980	2,857.834	77.005	—	37.761	20.094	45	
Épület- és műfa — Bois de construc- tion et d'industrie	12,444.021	1,671.288	517.349	5,182.020	5,182.000	3,255.015	3,255.015	2,093.247	251.513	242.451	107.222	347.131	4.246	
Összesen — Total	29,368.322	1,922.520	726.657	12,717.275	12,717.255	9,534.995	9,534.995	4,951.081	328.518	242.451	144.983	367.225	4.291	

szerint 30·4% -kal emelkedett, viszont a műfaimport a mennyiséget illetőleg 58·6% -os, az érték szempontjából pedig 96·2% -os gyarapodást ért el. Tehát főleg a műfabehozatal emelkedésének tudható be, hogy míg a faforgalom 1925-ben csak 80 millió pengővel, 1928-ban már több mint 140 millió pengővel növelte kereskedelmi mérlegünk passzivitását. Fakivitelünk, bár szintén mutat némi emelkedést, de még a legkedvezőbb eredményt elért 1928. évben is érték szerint csak 3·0% -át tette a faimportnak.

A származási országokat nézve, minf annakelőtte, legutóbb is majdnem kizárólag az elszakított területek erdőségeiből hoztuk be a szükséges faanyagot. Az 1928. évben a Romániából importált fatömeg teljes egészében, a Cseh-Szlovákiából behozott faanyag pedig 20 q híján az elcsatolt magyar területekről származott. Végeredményben a behozatalban szereplő összes faanyagnak 79·4% -át Magyarország régi határain belül lévő erdőkben termelték ki.

A származási országok szerepében az utóbbi évek folyamán változások észlelhetők; az 1926. évi fabehezatal eredményéhez

viszonyítva ugyanis a Romániának ítélt erdők részesedése 1928-ig 25·3% -kal visszaesett, ugyanakkor Cseh-Szlovákia részesedése 31·4% -kal, a Sz. H. Sz. állam részvétele 127·3% -kal, Ausztria részvétele pedig 72·8% -kal emelkedett. Ennek a körülménynek és a faimport növekedésének tudható be, hogy Románia az összes behozott faanyagának 1926-ban még 48·5% -át szállította, 1928-ban pedig már csak 32·5% -kal szerepelt faimportunkban.

Az utolsó év folyamán Románia főleg tűzifát, bárdolt, ácsolt és hasított, továbbá tülevelű fűrészelt fát, Cseh-Szlovákia első sorban tűzifát, gömbölyű és fűrészelt fákat, továbbá faszenet, a Sz. H. Sz. állam leginkább vasúti talpfát, gömbölyű és fűrészelt fát és kisebb mennyiségben kádárfát, végül Ausztria — egész kis mennyiségben — bányafát, bárdolt, ácsolt és hasított, továbbá fűrészelt fát szállított. A többi országok (Német- és Lengyelország stb.) részvétele fabehezatalunkban az importált fatömegnek mindössze 0·8% -át szolgáltatta. Igen kis méretű kivitelünk főleg csak fűrészelt, lombos és gömbölyű fákra szorítkozott s a behozatalban szereplő országokon kívül

egész kis mennyiségekkel még Svájcba, Spanyol-, Olasz- és Franciaországba irányult.

VI. Fafogyasztás.

A termelés és a faforgalom eredményeit bemutató adatainkból a fogyasztásra rendelkezésre álló készletek mennyisége is megállapítható. A faszén előállítás céljából felhasznált faanyag mennyisége felől ugyan nem vagyunk tájékozódva; de az erre a célra fordított faanyag a hazai termelésnek bizonyára csak elenyészően csekély hányadát teszi ki, úgyhogy ennek figyelmen kívül hagyása a rendelkezésre álló fakészletekre számottevő mértékben nem hat ki.

Az adatokra vonatkozóan (l. a 9. sz. kimutatást) meg kell jegyeznünk, hogy miután a terméstartatok köbméterekben, viszont a külkereskedelmi forgalom adatai métermázsákban állapítottak meg, a köbméterben kifejezett mennyiségeket át kellett számítani métermázsára. Minthogy a termelt fatömeg adataiban a tűzifa, továbbá

az épület- és műfa szétválasztás nélkül egybefoglalva szerepel, a külkereskedelmi adatokkal való összhangbahozatal érdekében a termelt fatömeg mennyiségéből a tűzifának, valamint az épület- és műfának mennyiségét külön-külön kellett megállapítanunk. Ez a szétválasztás akként történt, hogy az ily számításoknál általánosan elfogadott kulcs szerint a fenyőfa 70%-ban műfának, 30%-ban tűzifának, a tölgy-, kőris- és szilfa 40%-ban műfának és 60%-ban tűzifának, végül a kemény és a lágy lombfa 20%-ban műfának és 80%-ban tűzifának vétetett. Az ilyképen közös alapra hozott adatok szerint az 1928. évben a belfogyasztás céljából összesen 29.85 millió q tűzifa és 17.06 millió q épület- és műfa állott a lakosság rendelkezésére. A tűzifa-készleteknek 43.4%-a belső termelésből, 56.6%-a pedig behozatalból származott; az épület- és műfának 29.1%-át a hazai, 70.9%-át pedig a jelenlegi határokon kívül eső erdők szolgáltatták. A belső termelés részesedése épület- és műfaellátásunk-

9. Fafogyasztás.

Consommation de bois.

É v A n n é e	Termelés q <i>Production</i> q	Behozatal q <i>Imports</i> q	Kivitel q <i>Exports</i> q	Behozatali — vagy kiviteli (+) többlet q <i>Excédent</i> <i>d'importation</i> (—) ou <i>d'exportation</i> (+) q	Belfogyasztásra maradt <i>Quantité disponible</i> <i>pour la consommation</i> <i>intérieure</i>	
					összesen q <i>total</i> q	mennyiség- ből 1000 lakosra esik q <i>proportion</i> <i>pour 1000</i> <i>habitants</i> q
Tűzifa — Bois de chauffage						
Magyarbirodalom Hongrie ancienne						
1911	¹⁾ 81,621.061	228.787	1,369.807	+ 1,141.020	80,480.041	3.853
Magyarország — Hongrie actuelle						
1925	¹⁾ 9,860.096	14,268.172	14.913	— 14,253.259	24,113.355	2.914
1926	¹⁾ 10,052.085	16,714.909	14.078	— 16,700.831	26,752.916	3.197
1928	12,946.335	16,924.301	20.094	— 16,904.207	29,850.542	3.469
Épület- és műfa Bois de construction et d'industrie						
Magyarbirodalom Hongrie ancienne						
1911	¹⁾ 59,154.572	6,977.158	10,719.365	+ 3,742.207	55,412.365	2.653
Magyarország — Hongrie actuelle						
1925	¹⁾ 4,490.066	7,845.015	252.296	— 7,592.719	12,082.785	1.460
1926	¹⁾ 4,473.067	9,568.630	210.549	— 9,358.081	13,831.148	1.653
1928	4,962.845	12,444.021	347.131	— 12,096.890	17,059.735	1.983

¹⁾ Becslés. — *Evaluation.*

ban tehát teljes 32·9%-kal kisebb volt, mint a tűzifaellátásunkban. Ennek az az oka, hogy épület- és műfát legnagyobb arányban szolgáltató fenyőerdőkből csak egész jelentéktelen területek felett rendelkezünk továbbá, hogy épület- és műfára szintén elég kedvező arányban alkalmas tölgyesek a területben elfoglalt arányuknál kisebb mértékben, viszont a tűzifára alkalmas bükk-, cser- stb. kemény- és lágylombfák pedig területi arányuknál jóval nagyobb mértékben kerültek kitermelésre.

A termés értékét a behozatali forgalomban szereplő faféleségek átlagos egységértéke alapján (métermázsánként a tűzifát 2·23 pengővel, az épület- és műfát pedig 8·62 pengővel) számítva, arra az eredményre jutunk, hogy 1928-ban a hazai fatermelés eredménye 71·7 millió pengő, a belfogyasztásra maradt (46·91 millió q-t tevő) egész fakészlet pedig nem kevesebb, mint 212·34 millió pengő értéket képviselt: a készletekből a tűzifa értéke 66·59 millió pengőt, az épület- és műfa értéke pedig 145·75 millió pengőt tett. Ebből is látható, hogy az erdőterületek kis terjedelme s a faállomány nem kifogástalan minősége folytán a nagyarányú behozatallal pótolta épület- és műfahiány mennyivel súlyosabban nehezedik az országra, mint a tűzifa hiánya. Az utóbbit a szénfűtés terjedésével enyhíteni lehet, az épület- és műfa

ellenben termelés útján csak nagyon nehezen, vagy egyáltalán nem helyettesíthető.

A belfogyasztásra szolgáló készletekből 1.000 lakosra 1911-ben a régi Magyarbirodalomban 3.853 q, 1928-ban pedig a mai területen 3.469 q tűzifa jutott. Az elmúlt évben tehát a békeállapothoz képest — a nagyarányú behozatal következtében — egész jelentéktelen, mindössze 10·0%-os hiány mutatkozik. Az értékesebb épület- és műfánál az 1.000 lakosra kiszámított fa-tömeg az említett békeévben és területen 2.653 q, 1928-ban pedig csak 1.983 q volt, a hiány tehát az igen súlyos import dacára 25·3%-os, vagyis jóval nagyobb, mint a tűzifánál. Ha épület- és műfaszükségleteink az említett békeév színvonalán állának, akkor az 1928. évi termelési eredmények mellett az épület- és műfabehozatalnak 5·77 millió q-val a legutolsó évinél nagyobb-nak kellene lenni és a jelenlegi értékkel számítva, a műfaimport egymaga 156·93 millió pengőt tenne ki.

Minthogy faellátásunk céljára szükséges famennyiségeket mostani erdeinkből nem termelhetjük ki, minden rendelkezésre álló eszközzel arra kellene törekedni, hogy legalább a más gazdasági művelésre nem alkalmas területek fokozatosan beerdősíttessenek, hogy így önellátásunk az erdőgazdaság termékeiből idővel megvalósítható legyen.

Szóllósy Zoltán dr.

● KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ●

A világ gépkocsiközlekedése 1929 elején.¹⁾

L'automobilisme mondial au commencement de 1929.

A 20. századot méltán nevezhetjük a közlekedés századának. Közlekedőeszközeink javarészt ugyan már a 19. században feltalálták, de technikai tökéletesedésüket csak a jelen században, a lehető gyors, kényelmes és olcsó közlekedés érdekében mind nagyobb igényeket támasztó világ-gazdaság kialakulásával érik el. Ez igényeknek részint új járműveknek a forgalomba állításával (gépkocsi, repülőgép, kormányozható léghajó), részint új energiaforrások alkalmazásával (vasútak villamosítása, hajók olajfűtése) iparkodnak eleget tenni.

¹⁾ L. még folyó évi 3. és 8. számunk „Az automobilizmus az Amerikai Egyesült államokban” és „A világ gépjárműállománya” c. cikkeit.

Talán egyik közlekedőeszköz fejlődését sem kíséri olyan osztatlan érdeklődés, mint a gépkocsié. Mozgékonyágánál, kis szállítási egységeinél fogva egyaránt alkalmas a leghatalmasabb világvárosokban és a művelődés kezdeti fokán álló őserdő- és sivatagi vidékeken való forgalomra. Ezért egyetlen közlekedőeszköz sem terjedt el olyan rövid idő alatt olyan rohamosan, mint a gépkocsi. Nincs fél-évszázadja annak, hogy megszületett — hiszen a múlt század 80-as éveinek két találmánya: 1886: Daimler benzinnmotora és 1888: Dunlop pneumatikja veti meg az automobilizmus alapját — s ma már nélkülözhetetlen a köznapi életben s fontos kiegészítője, sőt sokhelyütt komoly versenytársa is a vasútnak. Ma már a legnépszerűbb jármű a gép-

kocsi; tökéletesedése, számbeli szaporodása úgyszólván mindnyájunk szemeláttára megy végbe, fejlődésének eredményei tehát mindannyiunkat érdekelhetnek.¹⁾

A gépkocsipark eloszlása országok szerint.

1929 január 1-én Földünkön összesen 32,028.584 gépkocsi volt forgalomban. Ennek 76·9%-a (24,629.921 kocsi) az *Amerikai Egyesült Államok* területén van, amelyeket így joggal tekinthetünk az automobilizmus igazi hazájának. Minden más ország gépkocsiparkja messze az *Egyesült Államokéi* mögött marad, még a világgazdaságban vezető nyugateurópai országok kocsiállománya sem éri el annak 5%-át sem.²⁾ S ez az óriási fejlődés egy emberöltő alatt ment végbe: 1895-ben kezdtek gépkocsit gyártani úgy *Európában* — *Nagy-Britanniában* —, mint az *Amerikai Egyesült Államokban*. Hogy a szédületes fejlődésben az *Amerikai Egyesült Államok* a technikai újításokban egyébként vezérszerepet vivő idősebb fajtestvérét is ennyire túlszárnyalta, azt a következőkkel magyarázhatjuk meg: 1. *Földrajzi viszonyok*. *Nagy-Britannia* kiválóan jól tagolt szigetország, szülőföldje a vasútnak, amely a belvízi hajútakkal együtt igen jól kielégíti a forgalmi szükségleteket; — ezzel szemben az *Amerikai Egyesült Államok* óriási kiterjedésű területén a gazdasági élet rohamos fejlődése rengeteg új forgalmi szükségletet teremt, amit a kevésszámú belhajózási út (*Hudson, Nagy Tavak, Mississippi*) és a vasutak — különösen a *Mississippitől* nyugatra — alig tudnak kielégíteni. A gépkocsinak tehát kitűnő érvényesülési lehetőségei vannak, annál is inkább, mivel a gazdasági fejlődés kezdetén álló olyan területeken is elláthatja a forgalmat, ahol vasút építése még nem gazdaságos. Ezzel szemben *Európában* éppen a fejlett vasúti és belvízi közlekedés miatt nem tudott a gépkocsi olyan mértékben tért hódítani, mint Észak-Amerikában,³⁾ ahol a nyugati vidékeken vasútvonal építése helyett inkább gépkocsijáratokat létesítenek. 2. *Nyersanyag*. Az *Amerikai Egyesült Államok* Földünk legnagyobb petróleummezőinek birtokosai s 70%-át termelik

¹⁾ Az automobilizmusról, annak fejlődéséről és méltatásáról l. tüzetesebben dr. *Somogyi József*: *Közút és vasút*. Magyar Földrajzi Évkönyv, Budapest, 1929. évfolyam, 79—95. l.

²⁾ 1929 január 1-én Nagy-Britanniában 1,318.169, Franciaországban 1,098.000, Kanadában 1,061.830, Németországban 531.000, Ausztráliában 516.695 gépkocsi közlekedett, a többi ország gépkocsiparkja pedig — *Argentina* kivételével — még a 300.000-t sem éri el.

³⁾ Így Nagy-Britanniában a vasút- és csatornatársaságok agitációjára 1865-ben törvényben mondták ki, hogy 1. minden ló nélkül járó kocsi előtt 10⁰ lépésnyire vörös zászlóval egy embernek kell haladnia, hogy a közönséget a veszélyre figyelmeztesse, 2. városokban az ily jármű legfeljebb 4 km sebességgel haladhat. E törvényt csak 1895-ben szüntették meg.

a Föld petróleumának. Ezzel szemben *Európában* petróleum alig van, a nagy tengerentúli területekről való szállítás pedig felettebb megdrágítja a gépkocsi hajtóerejének: a benzinnel eme nyersanyagát. 3. *Gazdasági okok*. Az *Amerikai Egyesült Államokban* a fejenkinti (per capita) jövedelem aránylag sokkal nagyobb és sokkal egyenletesebben oszlik meg, mint *Európában*. A gépkocsi megszerzése és üzemeltetése tehát náluk nem kíván akkora anyagi áldozatot, mint *Európában*, annyival is inkább, mivel az *Amerikai Egyesült Államokban* a standardizált gyártás következtében a gépkocsi jóval olcsóbb, mint bárhol másutt.

Ilyen körülmények között természetes, hogy a gépkocsiközlekedés hihetetlen arányú fejlődése döntő befolyással van az *Amerikai Egyesült Államok* egész gazdasági életére. A gépkocsigyártás ma ott a legfontosabb iparág, amely az ország gumijának 85%-át (1928-ban 441.000 tonna), ablaküvegének 85%-át, benzinjének 80%-át (1928-ban 11.048.000.000 gallon), bőrgyártmányainak 60%-át, nikkelének 28%-át, alumíniumának 27·7%-át, acéljának 18%-át, rezének 14·6%-át használja fel.

A gépkocsi elterjedésének következtében az állati vontatóerő a közúti közlekedésben egészen háttérbe szorul. Ahol pedig a gépkocsi megszerzése nem kíván különösebb anyagi erőfeszítést, ott egy másik modern közlekedőeszközt, a motorkerékpárt is háttérbe szorítja. A Föld motorkerékpárállományának alig 5%-a van az *Amerikai Egyesült Államok* területén; e járműben ma még *Nagy-Britannia* a vezetőország a világállomány mintegy 30%-ával, ennek 10%-át azonban exportálja és a gyártás terén is hanyatlást mutat, főként az egészen kis gépkocsik növekvő versenye folytán. Hamarosan elébe kerülhet *Németország*, ahol e kis jármű rendkívül népszerű, mert olcsó: ha a német motorkerékpár átlagos élettartamául 150.000 km-t veszünk, az együléses motorkerékpár üzemi kiadásai megegyeznek a III. osztályú vasúti díjszabással, a kétüléses (oldalkocsis vagy pótüléses) motorkerékpár üzemi költségei pedig annak csak $\frac{2}{3}$ -ára rúgnak. Nem csoda azért, hogy *Németország* *Franciaországba*, *Spanyolországba*, sőt *Nagy-Britanniába* is egyre növekvő számban exportálja könnyű motorkerékpárjait. A német sportkörök is erősen felkarolják a motorkerékpárt, amely ott és *Németalföldön* a munkásosztály és a kevésbé tehető közeposztály kedvelt közlekedőeszközévé lett. Miként *Németországban*, úgy egyebütt is csak akkor tud tért nyerni a motorkerékpár, ha olcsóbb a kétüléses kiskocsinál. Túloldali összeállításunkból kitűnik, hogy az egyes országokban 1.000 gépkocsira hány motorkerékpár jut.¹⁾

¹⁾ 1929 január 1-én földünkön összesen 2,262.932 motorkerékpár, Nagy-Britanniában 725.000, Németországban 465.000, Franciaországban 320.000, az *Egyesült Államokban* 121.000 motorkerékpár közlekedett.

Ország	1000 gépkocsira esik mótorkerékpár
Egyesült Államok	5
Kanada	7
Törökország	50
Kína	53
Spanyolország	58
Portugália	98
Norvégia..	150
Lengyelország	159
Ausztráliai államszövetség	166
Dánia..	243
Sz.-H.-Sz. állam..	245
Japán..	254
Franciaország	291
Belgium	309
Németalföld	336
Olaszország	363
Svédország	388
Magyarország	497
Cseh-Szlovákia	526
Nagy-Britannia	550
Németország..	876

A gépkocsiközlekedés útjainak statisztikája.

A fentiekben a gépkocsira, mint *járműre* vonatkozó statisztikai adatokat vettük szemügyre. Térjünk át most a közlekedés másik alkotóelemének: az *útnak* a járművünkkel kapcsolatos vizsgálására; lássuk, hogy abszolút számokban kifejezve mely országoknak van a legtöbb, a gépkocsiközlekedés által felhasználható útja.¹⁾ Az alábbiakban a legnagyobb úthálózatú 12 ország adatait állítottuk egybe.

Ország	km
Amerikai Egyesült Államok..	4,836.033
Franciaország	708.097
Oroszország	692.296
Kanada	682.239
Ausztrália	579.240
India	339.608
Nagy-Britannia..	287.588
Németország	206.341
Lengyelország..	186.924
Olaszország	182.752
Svédország..	129.972
Japán	117.163

A fenti adatoknál természetesen figyelembe veendő az egyes országok és gazdaságilag felhasználható területük (*oikomené*) nagysága (ez utóbbi főként *Kanada*, *Ausztrália* és *India* adatainál). Az

¹⁾ Beleértve a kizárólag a gépkocsiközlekedés számára épült utakat (*autostrada*) és a gépkocsiközlekedés részére alkalmasnak nyilvánított országutakat.

Amerikai Egyesült Államok óriási fölénye azonban így is szembeszökő. Területükön több transzkontinentális autótutat is találunk; ezek segítségével 5½ nap alatt átszelhetjük az egész országot. Legfontosabbjaik kelet-nyugati irányban a *Lincoln Highway*; *New-York—Pittsburgh—Chicago—Cheyenne—Salt Lake City—San-Francisco* között, az ezzel párhuzamos *New-York—Pittsburgh—St. Louis—Denver—Los Angeles* autótút, valamint az újkor elején „*Old Spanish Trail*”-nek nevezett út mentén haladó autótút *Saint-Augustine—Mobile—San Diego* között, továbbá észak-déli irányban a *Dixie Highway*; *Sault St. Marie—Chicago—Miami* között. Az európai országok sorában a kitűnő és sűrű úthálózattal rendelkező *Franciaország* vezet. *Oroszország* a 3. helyen áll útjainak abszolút hosszát tekintve, figyelembe veendő azonban óriási kiterjedése; ehhez viszonyítva, nagyon kevés útja van. *Nagy-Britannia* és *Németország* adatainál figyelembe veendő, hogy modern és rendszeres útépités csak a vasúti fővonalak megépülte után kezdődött, azóta azonban gyors ütemben halad előre. *Lengyelországnak* főleg a volt központi hatalmaktól elkapcsolt részein van jó úthálózat. *Olaszország* és *Svédország* adatainál szem előtt tartandó, hogy mind a két országnak egyes részein különösen fejlett úthálózatot találunk, északi *Olaszországban* és déli *Svédországban*, *Japánnál* pedig annak szigetország-jellege (lásd *Nagy-Britanniánál* is!) és a szigetek keskeny, elnyúlt alakja veendő figyelembe, mert igen sok forgalmi viszonylatot lát el a tengerhajózás.

Az utak hossza abszolút számokban kifejezve azonban éppúgy nem mond sokat, mint a járművek száma. Tanulságos ezért következő táblázatunk, amelyben kiszámítottuk, hogy hány négyzetkilométerre jut egy kilométer út s ez alapon melyik 12 országnak van a legsűrűbb úthálózata.

Ország	Hány km ² -re jut 1 km. út
Franciaország	0·8
Nagy-Britannia	0·8
Dánia	0·8
Litvánia	1·3
Amerikai Egyesült Államok	1·6
Olaszország	1·7
Magyarország	1·9
Cseh-Szlovákia	2·0
Németalföld	2·0
Lengyelország	2·1
Németország..	2·3
Ausztria	2·5

Fenti megállapításainkat igazolják ez adatok is, amelyek különösen a domborzati viszonyoknak az útépitéssel való összefüggése szempontjából tanulságosak. A legsűrűbb úthálózata tehát *Franciaországnak* és *Nagy-Britanniának* van, utánuk két síkvidékű kis ország következik, majd 5. helyen az

Amerikai Egyesült Államok. Ha részletes statisztikai adatokkal rendelkezünk az egyes államokról, úgy kitűnnék, hogy az atlanti-part menti államokban sokkal sűrűbb az úthálózat, mint a *Csendes-Óceán* partján, a *Rocky Mountains* vidékén. Hasonló jelenséget látunk *Olaszországban*, amelynek jelentős részét hegységek (Alpok, Apennini-hegység) foglalják el. *Magyarország* éppen síkvidéki jellegénél fogva mindjárt *Olaszország* után következik. *Németalföldön* a sok behajózási út veendő figyelembe, amelyek sok forgalmi szükségletet elégítenek ki. A többi európai ország úthálózata változatos domborzatuknál fogva ritkább. Hegységi területen tehát sokkal kevesebb út épül (s az is a főbb völgyekben), mint síkvidéken, ahol — ha nagy a népsűrűség — könnyen épülhet ki egyenes, sűrű úthálózat.

Az utak hosszának egybevetése a járművek számával.

A közlekedés két főalkatelemének: az útnak és a járműnek számszerű összehasonlításával tanulságos eredményre jutunk. Az alábbi két táblázatban összeállítottuk azt a 12 országot, ahol egy km útra a legtöbb gépkocsi jut s azt a 12 országot, ahol egy kilométer útra a legkevesebb gépkocsi jut.

Azok az országok, ahol egy km. útra a legtöbb gépkocsi jut:	Hány gépkocsi jut 1 km. útra
Mexiko	23·4
Kuba	17·0
Hawaii-szigetek	14·6
Belgium	13·7
Argentína	8·7
Nagy-Britannia	6·5
Svájc	6·2
Kolumbia	6·0
Németalföld	5·9
Amerikai Egyesült Államok	4·8
Egyiptom	4·7
Németország	4·2

Azok az országok, ahol egy km. útra a legkevesebb gépkocsi jut:	Hány gépkocsi jut 1 km. útra
Japán	0·62
Ir Szabad Állam	0·59
Brit Keletafrika	0·53
Peru	0·52
Indokina	0·50

Chile	0·48
Magyarország	0·36
India	0·32
Sz. H. Sz. állam	0·30
Románia	0·24
Lengyelország	0·14
Oroszország	0·04

Az előbbi táblázat tanúsága szerint útjaihoz viszonyítva sok gépkocsija van *Mexikónak* (utakban szegény fennsíksíksíkterület), továbbá két szigetországnak: *Kubának* és *Hawaiinak* (mind a kettő az *Amerikai Egyesült Államok* birtoka). Utánuk a sűrű népességű és síkvidéki *Belgium* következik, majd az ugyancsak legnagyobb részt síkvidéki *Argentína*. A 6. helyen a gépkocsiközlekedés szülőföldje: *Nagy-Britannia* áll: itt már a megépült utak hossza és a gépkocsik száma inkább arányban áll egymással, mint az első három helyen említett szubtrópusi és trópusi országban. Utána az idegenforgalom egyik gócpontja: *Svájc* van sorban, majd a forróévi *Kolumbia* és a nagy-kultúrájú *Németalföld*. Csak ezután, a 10. helyen következnek az *Amerikai Egyesült Államok*, ahol csaknem 5 gépkocsi jut 1 km útra. *Egyiptom* és *Németország* zárja be a sort, amelyben így az *Európán* kívüli országok túlsúlyban vannak. Ennek magyarázata abban rejlik, hogy ezekben a tengerentúli országokban — az *Amerikai Egyesült Államok* kivételével — nagyon kevés vasút van, a növekvő forgalmi szükségletet tehát csakis sűrű gépkocsiközlekedéssel lehet kielégíteni. A járművek száma ezért sokkal jobban nő, mint az utak hossza. Ezzel szemben az utóbbi táblázatban felsorolt országokban a vasúthálózat mindenütt fejlettebb, mint a gépkocsiközlekedés, akár gazdaságilag fejlett országokat tekintünk (*Japán, Ir Szabad állam, Chile, India*), akár a gazdasági fejlődésnek alacsonyabb fokain álló országokat (*forróévi területek, Balkán, Kelet-Európa*) veszünk figyelembe. E mellett különleges viszonyokat is tekintetbe kell vennünk. Így *Japán*nál és az *Ir Szabad Államnál* azok szigetjellegét, *Magyarországnál* az egyes vidékeken aránylag kevés jó műutat és a vasutak versenyét, *Indiában* pedig a gépkocsiforgalomnak egyes vidékekre való központosulását (*Pandsab, s egyes nagyvárosok, mint Bombay, Madras, Kalkutta*).

Somogyi József dr.

◎ KONZULI JELENTÉSEK ◎

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam	Évf.	Lap
Ausztria	1929	422	Esztország	1928	227	Mexikó	1928	787	Spanyolország . . .	1928	793
Bajorország	1928	532	Finnország	1926	759	Nagy-Britannia	1928	1027	Svájc	1929	655
Brazília	1927	708	Franciaország	1926	709	Németbirodalom	1929	305	Sz. H. Sz. állam..	1928	524
Bulgária	1929	767	Görögország	1929	989	Olaszország	1928	923	Törökország	1929	1091
Cseh-Szlovákia	1929	543	Kanada	1926	110	Románia	1929	923	Württemberg	1928	1113

Svédország.

Suède.

A stockholmi m. kir. követség gazdasági jelentése az 1928. évről.

A svéd gazdasági élet az 1928. évben normálisan fejlődhetett, bár a fellendülés, amelyet a svéd export 1927-ben vett, a hosszan tartó sztrájkmozgalom miatt megtorpant.

Az ipari termelés valamivel nagyobb volt, mint 1927-ben. A munkanélküliség tovább csökkent, ami szintén az ipari termelés növekedésének jele. A pénzpiacón bőség uralkodott; a kereskedelmi mérleg sokkal kedvezőbben alakult, mint azt várni lehetett volna. A termés közepesen felüli volt és jobb, mint az előző évben.

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy 1928-ban a svéd gazdasági viszonyok kedvezően alakultak.

Őstermelés.

Az 1928. évi időjárás általában kedvezőtlen volt, a hűvös tavasz és a szokatlanul hideg és esős nyár késleltette a *termés* beérését s ezért eleinte rossz eredménnyel számoltak, az eredmény azonban várakozás ellenére közepesen felüli volt.

Az *árviszonyok* az 1928. év folyamán a következőképpen alakultak: az év első felében a gabonaterményekért kielégítő árat fizettek, az év második felében azonban a kielégítő termés hatása alatt úgy a gabonaneműek, mint a burgonya árai estek, ellenben az állati termékek árai javultak.

Amíg általában a piac a tejtermékek számára kedvezően alakult, addig a vágómarha és a hús ára süllyedt. A szarvasmarhatenyésztés kevesebbet jövedelmezett, mint 1927-ben. A takarmány ára, mely már 1928 elején aránylag magas volt, az év folyamán még tovább emelkedett.

Ipar.

Ércbányászat. A hónapokon át tartó bányászkonfliktus folytán a vasérctermelés 1928-ban az előző évhez viszonyítva 56%-kal csökkent. Az exportált mennyiség 4·3 millió tonnára szorítkozott.

Köszétermelés. Az országban levő, teljesen jelentéktelen szénbányák 1928. évi kitermelésének értéke kb. 6—7 millió svéd korona körül mozog.

Famasszaipar. A munkáskonfliktus a termelést a szulfitmasszában, a szulfátmasszában és a mechanikai famasszában is csökkentette. Az összes termelés az 1927. évi 1·6 millió tonnával szemben 1·3 millió tonnát tett ki. A kivitel is jóval kevesebb volt 1928-ban, mint az előző évben.

Papíripar. A papírpiac az elmúlt évben nem mutatott egyöntetű képet. Míg az üzletmenet a csomagolópapírban minden tekintetben kedvező volt, addig azt az újság- és finom papírban a külföldi verseny károsan befolyásolta. A munkáskonfliktus folytán az export is kisebb volt, mint 1927-ben.

A *vasiparban* az előző évekhez viszonyítva úgy a termelés, mint bizonyos mértékben a készárúk kivitele is növekedést mutatott. A nyersvas termelése és kivitele azonban csökkent, behozatala pedig jelentékenyen emelkedett.

Kovácsolt és hengerelt vasban a termelés az 1927. évinél nagyobb volt. Legszembetűnőbb az emelkedés a tégelyvasban és az *ingotban*, ami főleg a technikai újításoknak köszönhető.

Az év végén a vaskohók közül 47, a lanca-shirekemencék közül 52, a martinkemencék közül 33 volt üzemben és dacára a belföldi fogyasztás növekedésének, az árak nagyjából változatlanok maradtak.

Az összes iparágak közül a *gépipar* helyzete volt a legkedvezőbb. A világpiacon uralkodó erős verseny ellenére a golyóscsapágyak, villamos generátorok, motorok és távbeszélő készülékek kivitele emelkedett. Egyedül a tejszeparátorok kivitele csökkent, az oroszországi rendelések megcsappanása következtében.

A termelést a *fűrésziparban* a munkáskonfliktus befolyásolta ugyan, de annak mennyiségét nem

csökkentette. A fakivitel meghaladta az 1 millió köbmétert és jóval nagyobb volt, mint 1927-ben.

A *textilipar* helyzete, mint a legtöbb európai államban, Svédországban sem volt kedvező. A vevőkedv csökkent és e körülmény nagy csapást jelent, mivel a svéd textilipar nem exportra, hanem főleg belföldi fogyasztásra dolgozik. Ezenkívül a külföldi verseny is igen érezhető volt.

Kereskedelem és közlekedés.

A *kivitel* értéke 1928-ban 1.570, a *behozatalé* pedig 1.710 millió korona volt. A kivételesen kedvező 1927. év 36,5 millió koronás exporttöbbletével szemben 1928-ban 140 millió korona importtöbblet állott elő. E rosszabbodás főleg a behozatal növekedésére vezethető vissza.

A be- és kiviteli árucsoportokban az előző évhez képest jelentős eltolódások mutatkoznak, így a gabonaneműek behozatala jelentékenyen emelkedett, a gyarmatárúk, nyers cukor behozatala pedig nagy mértékben csökkent. Erőteljes emelkedést mutat még a nyersvas, benzin és a csilislétrom importja, a kőszén- és gépkocsibehozatal viszont erősen visszaesett.

A fa- és gyufakivitel szépen emelkedett, a famassza- és papírkivitel és a nyersvasexport pedig visszaesést mutat.

Az 1928. évi *magyar-svéd áruforgalomra* nézve adatok eddig nem állanak rendelkezésre. Annyi azonban máris megállapítható, hogy Svédország felé irányuló kivitelünk, — hasonlóképen, mint az előző években, — jelentéktelen volt és a svéd összehozatalnak csak mintegy 0,03%-át képezte. Lényegtelen exportunk mellett, szembevetve a Svédországba kivitt magyar árucikkek különfélesége.

Örvendetes jelenségként említendő meg, hogy az 1928. évben érdeklődés mutatkozott a magyar izzólámpák, rádióalkatrészek, konzervek iránt.

Svédország 1928-ban az alábbi országokkal kötött *kereskedelmi és hajózási szerződést*: Magyarországgal, Kolumbiával, Perzsiával és Törökországgal, míg Németországgal és Spanyolországgal pótszerződést kötött.

Közlekedés. A svéd *vasutak* 1928. évi üzleti eredménye a két előző évihez képest különösen kedvezőtlenül alakult; a nyereség csak 27,9 millió koronát tett ki az előző évi 36,1 millió koronával szemben.

1928-ban három kisebb új vasútvonal építését fejezték be, összesen 221 km hosszúságban.

Svédországnak a külfölddel való *hajóforgalma* 1928-ban valamivel kisebb volt, mint az előző évben. A hajóforgalom túlnyomórészt az ország három legnagyobb kikötőjén, Stockholmon, Malmön és Göteborgon át bonyolódott le.

Pénzügy.

Svédországban a *költségvetési év* július hó 1-ével kezdődik. Az 1928/29. évi költségvetés a kiadásokat és bevételeket 744,7 millió koronával irányozta elő.

A költségvetést az adók leszállítása jellemezte. Mérsékelték a jövedelmi és vagyonadót, valamint a cukoradót is.

A svéd állam 1928-ban új *kölcsönt* nem vett fel és eddigi kölcsöneit sem konvertálta. A svéd *államadósság* 1928 végén 1.831,8 millió korona volt, amelyből a függő adósság mindössze 22,3 millió koronára rúgott.

A városok hiteligényüket 1928-ban belföldön elégtették ki.

Az összes adónemeket tekintve, egy lakosra *fejenként* 145 korona adó esik.

Hitelélet. Bár a Birodalmi Bankkal szemben támasztott hiteligények 1928-ban emelkedtek, azok mégis normálisaknak mondhatók. A *bankjegy-forgalom* ennek folytán szintén növekedett és 1928 végén 546 millió korona volt, az előző évi 526,6 millió koronával szemben.

A Birodalmi Bank 1928 elején a hivatalos *bankkamatláb*at 3,5%-ra mérsékeltte, kénytelen volt azonban május hóban 4%-ra, augusztusban pedig 4,5%-ra felemelni.

A Birodalmi Bank és a magánbankok *valuta-tartaléka* 1928 végén 40 millió koronával volt kevesebb, mint az év elején s így 515,37 millió koronát tett ki. A csökkenés az export visszafejlődésére vezethető vissza.

A stockholmi *értéktőzsde* forgalma 1928-ban az előző évhez képest 25—30%-kal emelkedett, az árfolyamok pedig átlagban 12—15%-kal erősödtek.

A *csődök* száma 1928-ban 2.559 volt, az 1927. évi 2.724-gyel szemben.

Munkapiac.

A *munkapiac* — ellentétben a két előző évvel — 1928-ban bérharcok jegyében állott. Az 1927. év őszen lejárt bérszerződések közül a famasszaiparban és a középsvédországi ércbányákban mintegy 30.000 munkás szerződését nem hosszabbították meg. A békét a famasszaiparban sikerült április elején helyreállítani, de tovább tartott a munkás-kizárás az ércbányákban, ahol a konfliktus csak augusztusban ért véget.

A *munkanélküliek* száma 1928. december 31-én — a szakszervezetek kimutatása szerint — 50.000 volt. Ami a *munkabérek*et illeti, a mezőgazdasági munkásokat kivéve az 1928. évre még nem állanak statisztikai adatok rendelkezésre. Miután azonban 1928-ban a munkabéreket illetőleg lényegesebb változások nem történtek, az 1927. évi adatok nagyjából 1928-ra is mérvadóknak tekint-

hetők. A svéd munkás átlagos évi keresete e szerint 2.455 svéd koronára tehető.

Kivándorlás.

Az 1928-ban *kivándorolt* svédek száma 11.049 volt. A Svédországba irányuló *bevándorlásról* 1928-ra vonatkozólag végleges adatok még nem állanak rendelkezésre. Előzetes becslés szerint a bevándorlók száma kb. 5.000-re tehető.

Svédországban összesen csak mintegy 65 magyar él. A foglalkozási ágakat tekintve sokan kö-

zülük zenészek. Ezek elhelyezkedése általában könnyű volt, de újabban a svéd hatóságok a külföldi zenészek beutazását megnehezítették. A magyar munkások száma teljesen elenyésző.

A stockholmi Svéd-Magyar Társaság a svéd fővárosban élő magyarokat egyesíti magában és a lehetőséghez képest gondoskodik arról, hogy bennük a Magyarország iránti érdeklődést fenntartsa. A Társaság fő célja a magyar-svéd tudományos, kulturális és művészeti kapcsolatok ápolása és ki-mélyítése.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Magyar Statisztikai Évkönyv. Új folyam. XXXVI. 1928.

Annuaire Statistique Hongrois. Nouveau cours. Année XXXVI. 1928.

Kiadja a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1929. 374 lap.

Publication de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique. Budapest, 1929. 374 pages.

Résumé. Après les *Annaires de 1926 et de 1927, parus en novembre 1928 et en mai 1929, l'Office central hongrois de statistique fit paraître celui de 1928 dès novembre dernier. L'ouvrage a été augmenté d'importants tableaux (émigration, travailleurs intellectuels, suicides, propriétés de plus de 50 arpents cadastraux, hypothèques grevant les propriétés, boisements, production du bois, analyses de semences, lettres de change protestées, etc.) dont quelques-uns figurent pour la première fois dans l'Annuaire. On y trouve en outre les principales données internationales.*

★

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal szerkesztésében és kiadásában most jelent meg a Magyar Statisztikai Évkönyvnek az 1928. év adatait tartalmazó kötete.

A Központi Statisztikai Hivatal, mely az 1927-es Évkönyvet csak a folyó 1929. év május havában s az 1926-os évfolyamot múlt év novemberében adta ki, a háború és az azt követő események által megzavart munkarendjét helyreállítva, ezzel az évfolyammal már a régi pontossággal jelent meg.

Az előző évfolyamokkal szemben az Évkönyv új kötete fontos új — részben felújított — adatközléseket is tartalmaz. Ilyenek a kivándoroltak, a szellemi munkások, az öngyilkosságok adatai, az 50 holdas és ennél nagyobb birtokok egyes adataira,

az összes földbirtokok jelzálogos terheire, az erdő-sítésekre, fatermelésre, vetőmagvizsgálatokra, baromfiállományra, váltóóvásokra, stb. vonatkozó táblák.

Ezúttal is közli az Évkönyv a legfontosabb nemzetközi adatokat. A nemzetközi rész könnyen áttekinthető táblázatai a világ országainak gazdasági és népességi viszonyait — kevés kivétellel — szintén már az 1928. évi adatok alapján mutatják be.

A magyar posta jelentése az 1928. évi működéséről 1913., 1920., 1926—1928. évi összehasonlító adatokkal kiegészítve.

Rapport de la Poste hongroise sur son activité en 1928, complété par les chiffres comparatifs de 1913, 1920, 1926—1928.

A M. kir. Postavezérigazgatóság kiadása. Budapest, 1929. 134 lap, grafikonokkal és 29 képpel.

Édité par la Direction générale de la Poste royale hongroise. Budapest, 1929. 134 feuillets; illustré de graphiques et de 29 photographes.

Résumé. Le rapport nous renseigne sur les institutions postales, télégraphiques et téléphoniques de la Hongrie, y compris les transports aériens et le service radiophonique, ainsi que sur les innovations de l'année dernière.

Les relevés, rédigés en hongrois et en français, donnent un tableau net du mouvement de 1928.

★

A nyár folyamán látott napvilágot a Posta-igazgatóság 1927. évi jelentése, mellyel újból megindította a háborús évekkel megszakadt értékes kiadványának sorozatát s amelyben beszámolt az akkori évek postát érintő eseményeiről. Alig néhány hónap leforgása után pedig elismeréseméltó igyekezettel sikerült a legújabb adatokat tartalmazó 1928. évi jelentését is közrebocsátania.

Az 1928. évi jelentés az előző évihez hasonló terjedelemben jelent meg. A mű első részében részletes beszámolót találunk a Postaigazgatóság gondjaira bízott intézményekről. Elsősorban magáról a postáról, azután a táviróról és távbeszélőről. Külön foglalkozik a jelentés a rágiószolgálat, légipostával s azokkal a műszaki alkotásokkal, melyeket az év folyamán az egyes szolgálati ágaknál létesítettek. Ismerteti a posta építkezéseit s a költségvetést. Végül beszámol a bélyegmúzeum és könyvtár állapotáról, valamint a személyzeti és szervezeti ügyekről. Ezt a szöveges ismertetést sűrűn tarkítják az ügyesen szerkesztett és alkalmazott grafikonok, melyek szemléltető módon tárják elénk, hogy mit tett az igazgatóság az egyes szolgálati ágak fejlesztése érdekében s mi volt munkájának eredménye.

A második részben könnyen áttekinthető, világosan megszerkesztett táblás kimutatások tárják elénk az elmúlt évek történetét. Az utolsó 1928. év mellett ugyanis a legtöbb helyen visszatekintő adatokat is találunk s ez módot ad arra, hogy a jelenlegi viszonyokat a háború előtti, a háborús és az utána következő évek eredményeivel egybevegyük. Ebben a részben még sikerült fényképfelvételek mutatják be a posta újabb alkotásait.

A vaskos jelentés táblázatainak fejrovatai a magyar szöveg mellett francia nyelvre is le vannak fordítva, ami azt a célt szolgálja, hogy a külföldre küldött cserepéldányok adatai az idegen anyanyelvűek előtt is könnyen érthetők legyenek. A nagy gondtal és szakérellemmel összeállított beszámolót az Igazgatóság nyugodt lélekkel bocsájthatja a külföld bírálata alá, mert hisszük, hogy ott is csak elismerésre fog találni.

V. J. dr.

Borsos Endre: A magyar lakásügy a háború kezdetétől.

André Borsos: La question de l'habitation en Hongrie depuis la guerre.

Kiadja a m. kir. népjóléti és munkaügyi minisztérium. Budapest, 1929. 2 kötet. VIII + 519 és 746 l.

Publié par le ministère hongrois de la Prévoyance sociale et du Travail. Budapest, 1929. 2 tomes, VIII + 519 et 746 pages.

Résumé. M. André Borsos, juge à la Cour Administrative, qui a été commissaire ministériel des affaires de logement et chef de la section créée pour ces affaires au ministère de la Prévoyance sociale et du Travail, expose dans le tome I de cet ouvrage, les conditions de logements en Hongrie depuis la guerre.

Rendant compte de la répercussion des événements sur les intéressés, des arrêtés pris et de l'effet des règlements, il distingue 6 époques: 1. De la déclaration de la guerre à la crise du logement (août 1914—novembre 1916); 2. Du commencement de cette crise à la dictature du prolétariat (1er novembre 1916—21 mars 1919); 3. La dictature du

prolétariat (21 mars 1919—1er août 1919); 4. De la chute de la dictature du prolétariat au rétablissement de l'ordre d'avant le communisme (1er août 1919—12 février 1920, date de l'arrêté No 1552 du président du Conseil); 5. Essais par voie d'arrêtés (12 février 1920—octobre 1921); 6. Le relèvement (à partir d'octobre où le ministère de la Prévoyance sociale et du Travail a pris en main les affaires de logements).

Dans le tome II, on trouve les lois et arrêtés faits à ce sujet depuis la guerre.

★

A népjóléti és munkaügyi minisztérium kiadásában megjelent és Borsos Endre dr.-nak, a lakásügyek volt miniszteri biztosának és a népjóléti minisztérium lakásügyi osztálya volt vezetőjének — jelenleg kir. közigazgatási bírónak — tollából eredő rendkívül részletes és adatokban gazdag két-kötetes munka lépésről-lépésre végigvezet bennünket a lakásügyek alakulásán a háború kitörésének idejétől napjainkig.

Az első kötet történeti rész, a második kötet az ezen idő alatt keletkezett jogszabályok gyűjteménye. Az első kötet két részre oszlik, melyekből az első az eseményeknek a lakásügyre és a lakásrendeletekre gyakorolt hatásával, a második rész a lakásrendeleteknek a lakásügyre gyakorolt hatásával foglalkozik.

A szerző a lakásügy fejlődését illetőleg 6 korszakot különböztet meg, nevezetesen:

1. a háború kitörésétől a lakásszükség jelentkezéséig (1914 aug.—1915 nov.);
2. a lakásszükség bekövetkeztétől a proletárdiktatúra kikiáltásáig (1916 nov. 1—1919 március 21);
3. a proletárdiktatúra idejét (1919 március 21—augusztus 1);
4. a proletárdiktatúra bukása után a jogrend helyreállításának időszakát (1919 augusztus 1—1920 február 12-ig, vagyis az 1552/920. M. E. sz. rendelet kibocsátásáig).
5. a rendeletekkel való kísérletezés korszakát (1920 február 12—1921 október);
6. a kibontakozás korszakát, amely a lakásügynek a népj. min. ügykörébe való utalásával veszi kezdetét.

A történelmi rész olvasgatása közben meg elevenednek előttünk a ma már, Istennek hála, lassan feledésbe fúló megrázó jelenetei annak az elkeseredett küzdelemnek, amely tízezrek és tízezrek részéről folyt az alig egy-két megüresedő lakás elnyerhetéséért. A háború kitörését követő hónapokban beálló átmeneti lakásbőséget hamarosan a lakásszűke, majd a menekültek beözönlésétől kezdve a legkétségbeejtőbb lakásnyomor váltotta fel; ebben a káoszban a lakásügyi ható-

ságok — bár valóban emberfölötti munkát végeztek, — valamint a sűrű egymásutánban megjelenő lakásrendeletek nem voltak képesek rendet, orvoslást teremteni, s a kibontakozás csak az állam konszolidációjának és ezzel kapcsolatban az építkezések mind ütemesebb újraéledésének pillanatától veszi kezdetét.

Azon statisztikai adatokból, melyeket a szerző munkájában felhasznált, néhány igen jellemzően világít rá a koronkinti helyzet alakulására. Ilyenek a következők:

	1911—15 években	1916—20 Budapesten	1921—23
A házasságok többlete . . .	30.203	35.948	24.418
A keletkezett lakások száma	28.745	1.134	1.576
A hiányzó lakások száma . .	1.458	34.814	22.842

A lakásszűke tehát a fővárosban az építkezéseket a házasságok többletéhez viszonyítva is óriásinak mutatkozott, de állítsuk e számok mellé a menekülők számadatait, kiknek a tömegét a szerző 352.351-ben állapítja meg. Ezekből az 1918—20. években 293.287, az 1921—24. években 59.064 özönlött az ország belsejébe, ami a már amúgy is rettenetes lakásszűkét még elviselhetetlenebbé tette. Ekkor találkozunk a lakásnyomor legszánalomra méltóbb mártírjainak, a vagónlakóknak elszaporodásával. A vagónlakók számának hullámzását a szerző igen érdekes grafikonban is szemlélteti. A görbe 1920-ban rohamosan emelkedik és október havában éri el a csúcspontot 4.367 vagónlakóval, majd hirtelen alászáll a 2.000 alá, de a következő év szeptemberében még magasabbra emelkedik, s akkor 4.601 vagónlakót tüntet fel. Innen kezdve fokozatosan csökken a vagónlakók száma.

Hogy az építkezés a háborús és az azt követő években milyen állapotban volt, annak jelzésére a szerző felhossa, hogy a főváros természetes fejlődése megköveteli, hogy évente 3.500—4.000 új lakás épüljön, ezzel szemben 1914—21-ben, tehát 8 esztendő alatt összesen 6.872 új lakás keletkezett és ezekből is 5.589 az első két esztendőben. A legsiralmasabb eredményt a proletárdiktatúra esztendeje produkálta: összesen 10 új lakást.

Az 1923. évi XXXIV. t.-c. életbeléptetése után lassan megindult az építkezés, melyben elsősorban az állam, a városok, majd a magánosok is mind tevékenyebb részt vesznek. A főváros 1928 végéig egymaga 4.104 lakást létesített, a különböző állami és városi támogatással keletkezett lakások száma 1928-ig eléri a 6.263-at.

A munkának úgy első, mint második kötete oly kimerítő részletességű, hogy a tárgyalt korszak lakásügyi tanulmányozásához, de ezzel kapcsolatos más kérdések kutatásához is nélkülözhetetlen forrásmunkául szolgál.

M. S. dr.

A Magyar Vegyészeti Gyárosok Országos Egyesületének 1928. évi jelentése.

Rapport relatif à l'année 1928 de l'Association Générale des Fabricants Chimiques Hongrois.

Kiadja a Magyar Vegyészeti Gyárosok Országos Egyesülete. Budapest, 1929. 160 l.

Publié par l'Association Générale des Fabricants Chimiques Hongrois. Budapest, 1929. 160. pages.

Résumé. Ce rapport expose le développement de l'industrie chimique en Hongrie pendant les vingt-cinq dernières années. Cette industrie, dont l'évolution commença après le compromis de 1867, a particulièrement progressé pendant la guerre, lorsque l'Association générale des fabricants chimiques hongrois, qui comprenait en 1904, à sa fondation 47 entreprises, vit s'élever le nombre de ses membres à 218 et celui des établissements y appartenant, à environ 245. Du fait du traité de paix, la Hongrie a perdu 120 entreprises chimiques et l'Association 100 membres. En 1928, la valeur des importations de matières premières nécessaires à l'industrie chimique s'y éleva à 44,2%, augmentant de 12% par rapport à 1927 et celle des importations de produits finis, (60 millions de pengős) présentait également un accroissement (15%) sur l'année précédente.

★

A Magyar Vegyészeti Gyárosok Országos Egyesületének 1928. évi jelentése gazdag tartalommal most hagyta el a sajtót. A jelentés első részében Halmi Gyula ügyvezető igazgató az egyesület negyedszázados mozgalmáról nyújt történelmi áttekintést. A magyar vegyészeti ipar, mely később igen fontos iparággá nőtte ki magát, az 1868. évi kiegyezés után kezdett fejlődni. Az erőteljesebb fejlődés azonban csak a 90-es években következett be, amikor különösen a mezőgazdasági és a mezőgazdaság számára termelő vegyészeti iparágak indultak virágzásnak. A később bekövetkezett világháború természetszerűleg újabb kedvező irányzatot teremtett a vegyészeti ipar fejlődésében.

Az iparstatisztika szerint 1898-ban Nagy-Magyarország területén már 134 vegyészeti vállalat volt. Ezek a 140 millió aranykorona értékű vegyérték-fogyasztásnak kb. 75%-át termelték. 1904-ben a vegyészeti vállalatok száma 200-ra emelkedett. Ez a tekintélyes termelőág ebben az időben már több mint 20.000 munkást foglalkoztatott. A fiatal magyar vegyészeti iparnak azonban az első évtizedben kemény küzdelmet kellett folytatnia a külföld fejlett iparának fölényes versenyével. Ez a küzdelem érlelte meg az egyes vállalatok vezetőségében az egyesületbe való szervezkedés gondolatát, amely azután 1904 október 16-án 47 vállalatnak tömörítésével valóra is vált. Az ez alkalommal megalakult Magyar Vegyészeti Gyáriparosok Országos

Egyesülete első elnöknek *Kohner Ágostont*, a Hungária műtrágya-, kénsav- és vegyipari r.-t. elnökét választotta meg.

A Gyáriparosok Országos Szövetségével való szoros kapcsolat és bensőségesebb együttműködés később következett be.

Az Egyesület vezetőségét az első évtizedben különösen a vegyészeti ipar vámpolitikai kérdései foglalkoztatták legbehatóbban. Az Egyesületi tevékenységet azonban később kiterjesztették az iparfejlesztés, kereskedelmi politika, közlekedésügyi és szociálpolitika nagy kérdésein kívül még mindazokra a kérdésekre is, amelyek a vegyészeti ipar jövő fejlődésére, termelő viszonyaira kedvezőbb kihatással lehettek. Az Egyesület vezetőségeinek agitációja a tagok szaporulatában is visszatükröződik. A jelentés szerint 1909-ben 116, 1912-ben 150, a háború kitörésekor pedig már 155 volt a tagok száma. Az általuk foglalkoztatott munkáslétszám pedig már a 40 ezret is elérte. A háború, mely rendkívül kedvező alkalmakat teremtett a vegyipari ágak számára, az egyesületi tagok számát 218-ra emelte, melyekhez mintegy 245 vegyészeti ipartelep tartozott.

Az összeomlás után az ország megcsonkítása folytán 120 vegyészeti iparvállalat szakadt el, aminek következtében az egyesületi tagok száma 118-ra esett vissza. 1920-ban azonban már 220 volt a tagok száma. A kedvezőtlen gazdasági konjunktúrák hatása alatt bekövetkezett üzembeszünetések, fúziók és koncentrációk folytán a taglétszám azóta ismét lényegesen megcsappant. A történeti visszapillantás kapcsán a jelentés megállapítja, hogy a háború végéig csaknem az összes jelentős vegyipari szakmák kifejlődtek. Jelenleg azonban a fogyasztók piacától megfosztott ország vegyészeti iparának éppen a túlfejlettség a legsúlyosabb baja, aminek következtében az évtizedes, fejlett és modern vegyipari telepek is alig 30%-os kapacitással tudnak csak dolgozni.

A jelentés második része a magyar vegyészeti ipar helyzetét tárgyalja az 1928. évben. A vegyészeti ipar helyzete 1928-ban általában véve nem volt kedvező. A jelentési esztendőben a pénzhitel drágasága, a tőkeképződés elégtelensége, a termelés versenyképességének hiányossága, továbbá az értékesítési nehézségek hatottak bénítólag. Kétségtelen, hogy a legnagyobb bajokat a mezőgazdasági termékek értékesítésében bekövetkezett súlyos válságok, a süllyedő búzaár, a mezőgazdasági kivitel visszaesése és ennek folytán a vásárlóerőben előállott érzékeny csökkenés okozták. Igen károsan hatott a vegyészeti iparra az 1928. évi rossz burgonyatermés. Súlyosbította még a helyzetet az ipari nyersanyagok legnagyobb részében ez idő alatt bekövetkezett jelentős drágulás is.

Mindezek a bajok arra készítették az Egyesület vezetőségét, hogy az illetékeseknél minden befolyásukat latbavéve kérelmezze a hazai ipar pártolását. Az előző évekhez képest 1928-ban tényleg igen sok történt ezen a téren. Különösen sokat segített a Magyar Hét rendezése, a TESz iparpártoló mozgalma, továbbá a Falu-Szövetség megmozdulása, mely utóbbi mozgalom a mezőgazdasági népességet igyekezett meghódítani a magyar termékek kizárólagos fogyasztásának. Azt lehet mondani, hogy ezeknek a mozgalmaknak a nyomán a magyar iparpártolás ügye országos mozgalommá nőtte ki magát. A magyar hét és az iparpártoló mozgalom segítette a hazai vegyészeti ipart abban, hogy a vegyészeti termékeket a legszélesebb körű nyilvánossággal megismertethette. Ezt a célt szolgálta még a Nemzetközi Árumintavásár is.

Az ipari vámvédelemmel kapcsolatban a jelentés megállapítja, hogy a szomszédállamokkal szemben a hazai vegyészeti ipar alacsony vámvédelemben részesül. A jelentés a vegyészeti ipar helyzetét minden vonatkozásában a legtárgyilagosabban ismerteti. Külön tárgyalja a vámtörvényeket, kereskedelmi szerződéseket, adóügyeket, az ipari hitelkérdést, továbbá a szociális törvényjavaslatokat és a vasúti díjszabás kérdését. A jelentés szerint 1928-ban az egyesület tagjainak számában az üzemi beszünetések, egyes vállalatok megszűnése és a fúziók folytán lényeges változás jött létre. Az újabban csatlakozott 15 vállalat hozzászámításával és az előbbi veszteségeket figyelembevéve, az egyesületnek 103 tagja volt; a foglalkoztatott munkások száma pedig 16—17 ezerre tehető. A jelentés utolsó fejezete a vegyészeti ipar helyzetét szakmák szerint tárgyalja, melyből megállapítható, hogy amíg egyes szakmák termelésében erős visszaesés volt tapasztalható, voltak szakmák, amelyek termelésében javulás mutatkozott.

Az ország megcsonkítása folytán vegyészeti iparunk legfontosabb nyersanyagaiban, mint pl. a nyersgummi, kén, bórax, aszfaltbitumen, kátrányolaj, szurok, gyanta, stb., majdnem teljesen külföldi behozatalra van utalva és így a behozatal egyúttal az ipar foglalkoztatottságának is elég pontos mértékét szolgáltatja. Az 1928. év folyamán a vegyészeti ipar 44·2 millió értékű nyersanyagot hozott be, szemben az előző évi 38·8 millió pengő értékű nyersanyaggal, így a behozatal 1928-ban 12%-os emelkedést mutat. A kész vegyészeti cikkek behozatala azonban 60 millió pengőre szökött fel, ami az előző évi 52 millió pengős behozatalhoz képest 15%-os emelkedést tüntet fel, úgyhogy a megduzzadt behozatal ma már a hazai termelésnek mintegy 25%-át teszi. Az elmúlt két esztendőben a vegyészeti nyersanyagok és kész áruk behozatala a következőképen alakult:

	1927-ben millió pengőben	1928-ban millió pengőben
Nyersanyag	38·8	44·2
Kész áru	89·5	100·6
Összes behozatal	128·3	144·8

Ezzel szemben a nyersanyagkivitel, amelynél első helyen az olajosmagvak, bauxit és a gyógynövények állanak, az 1927. évi 16·1 millió pengő értékkel szemben erős visszaesést mutat, ugyanis az 1928. évi nyersanyagkivitel csak 14·1 millió pengő volt.

A jelentés igen tárgyilagosan, mindenütt számszerűen, statisztikai adatokkal alátámasztva tárgyalja a vegyészeti ipar helyzetét. Megállapítja, hogy az egyes szakmák közül csupán a műtrágyaiparban mutatkozott nagyobb arányú fejlődés, amit a hazai

műtrágyafogyasztás jelentős emelkedése indokol. A magyarországi műtrágyafogyasztás 1926-ban 11.600, 1927-ben 14.700, 1928-ban pedig már 16.500 vagón volt, mely utóbbiból csupán 3.500 vagón a külföldről behozott mennyiség. A műtrágyaipar teljesítőképessége így mintegy 75%-ra emelkedett és elérte a Nagy-Magyarország műtrágyaiparának 1913. évi termelőképességét.

A jelentési évben a vegyészeti iparágakban általános élénkülés volt észlelhető és a kedvezőtlen gazdasági viszonyok dacára számos új ipartelep létesült és van tervezés, vagy megvalósítás alatt. Így a rohamosan fejlődő belföldi fogyasztás igényeit a hazai termelésből a következő esztendőben már a legteljesebb mértékben ki lehetne elégíteni.

Sipos Sándor.

A M. kir. Közp. Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *The american jewish year book*, 5690. 1929/30. American jewish committee. Philadelphia.

Der Kampf gegen die Nachtarbeit im Bäcker-gewerbe. Internationale Union der Organisationen der Arbeiter und Arbeiterinnen der Lebens- und Genussmittelindustrie Zürich.

Enquête sur les salaires et les autres conditions dans l'imprimerie dans un certain nombre de pays au 1er janvier 1929. Secrétariat international des typographes. Berne.

Timoshenko, Vladimir Prokopovich: Wheat prices and the world wheat market. Cornell university. Agricultural experiment station. Ithaca.

Wial, Edmund Ellsworth: Prices of fertilizer materials, and factors affecting the fertilizer tonnage. Cornell university. Agricultural experiment station. Ithaca.

Ausztria. (*Autriche.*) — *Statistisches Handbuch für die Republik Österreich.* X. Jg. Bundesamt für Statistik. Wien. 1929.

Statistik der Ernte in der Republik Österreich, 1928. Bundesmin. für Land- und Forstwirtschaft. Wien.

Wirtschafts-statistisches Jahrbuch. 1928. Kammer für Arbeiter und Angestellte. Wien.

Cseh-Szlovákia. (*Tchéco-Slovaquie.*) — *Erwerbs- und Wirtschafts-Genossenschaften (mit Ausschluss der Kreditgenossenschaften) in der Čechoslovakischen Republik,* 1919. Statist. Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 10.)

Die Wahlen in die Landesvertretungen, 1928. Statist. Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 60.)

Anbau und Ernte der landwirtschaftlichen Fruchtgattungen, 1924 und landwirtschaftliche Industrie in der Betriebszeit 1923/4 mit Anhang über die Bienenzucht, 1924 in der čechoslovakischen Republik. Statist. Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 28.)

Németbirodalom. (*Allemagne.*) — *Die Güterbewegung auf deutschen Eisenbahnen, 1928.* Statist. Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 369.)

Die Binnenschifffahrt, 1928. Statist. Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 367.)

Der auswärtige Handel Deutschlands, 1928. III. *Gesamteigenhandel, Generalhandel, Veredelungsverkehr, Niederlageverkehr, Durchfuhr, Zollerträge.* Statist. Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 366/III.)

Gewerbliche Betriebszählung. Volks-, Berufs- und Betriebszählung, 1925. 8/b.: *Westfalen und Lippe,* 9/b.: *Rheinprovinz.* Statist. Staatsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 416/8-b., 9-b.)

Wassenschmidt, Dr.: Sanitäre Anlagen in Fabriken und gewerblichen Betrieben. Reichsarbeitsministerium. Berlin. (Sonderheft zum Reichsarbeitsblatt. 49.)

Svájc. (*Suisse.*) — *Untersuchungen betreffend die Rentabilität der schweizerischen Landwirtschaft, 1927/8.* II. Teil. Schweiz. Bauernsekretariat. Bern.

Die Ausdehnung des Getreidebaus in der Schweiz. Bericht des Schweiz. Bauernsekretariates an die landwirtschaftlichen Organisationen der Schweiz. Schweiz. Bauernsekretariat. Brugg. (Mitteilungen des Schweiz. Bauernsekretariates. 95.)

Bulletin de la Société neuchateloise de géographie. Tome XXXVIIIe. 1929.

Olaszország. (*Italie.*) — *Statistica delle cause di morte*, 1926. Istituto centrale di statistica. Roma.

Nagy-Britannia. (*Grande-Bretagne.*) — *Statistical abstract for the several british oversea dominions and protectorates*, 1927. Board of trade. London.

Annual statement of the trade of the United Kingdom with foreign countries and british countries, 1928. Vol. I., II. Board of trade. Statist. office of the customs and excise department. London.

Annual statement of the navigation and shipping of the United Kingdom, 1928. Board of trade. London.

Németalföld. (*Pays-Bas.*) — *Statistique des véhicules à moteurs* 1 août 1928. Bureau central de statist. La Haye. (Statistiek van Nederland.)

Grèves et lock-outs, 1928. Bureau central de statist. La Haye. (Statistiek van Nederland.)

Statistique de la navigation avec les pays étrangers (entrées et sorties des navires de mer et des bateaux de rivière) 1928. Bureau central de statist. La Haye.

Dánia. (*Danemark.*) — *Importation et exportation du Danemark*, 1928. Département de statist. Koebenhavn. (Statistisk Tabelvaerk 5. R. D/49.)

Mariages, naissances et décès, 1921/1925. Département de statist. Koebenhavn. (Statistisk Tabelvaerk. 5. R. A/17.)

Norvégia. (*Norvège.*) — *Annuaire de l'Administration générale des prisons*, 1925. Ekspedisjonschefen for fengselsvesenet. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 96.)

Folyóiratszemele.

Revue.

Agrar-Problem (1. köt. 1. f., Moszkva-Berlin 1928, ném.). — *Dubrowsky S.*: A modern agrárkérdés és vizsgálatának feladatai. — *Mescserjakow N.*: A mezőgazdasági szövetkezet a kapitalista gazdasági rendben. — *Mescserjakow N.*: A fogyasztási és mezőgazdasági szövetkezet kölcsönös viszonya. — *Wermenicsew J.*: Az agrárreform Közép-Ázsiában. — *Schiff W.*: Az agrárkérdés Ausztriában. — *Freier B.*: A parasztmozgalom legújabb állomásai Kínában. — *Barchina W.*: Az amerikai poolok. — *Wisnevszky N.*: A mezőgazdasági fejlődés kilátásai Szovjet-Oroszországban. — (2. f.). — A csökkenő földhozadék törvénye. — *Magyar L.*: A kínai parasztagdálkodás ökonomiája és fejlődésének iránya. — *Schiff W.*: Az agrárkérdés Ausztriában. — *Timow S.*: Az agrárkérdés Romániában a háború előtt és után. — *Rosenfeld M.*: A mezőgazdasági szövetkezet szociális szerkezetének kérdése. — (3. f.). — *Schafir J.*: Agrárprotekciónizmus és szociáldemokrácia. — *Karpusi D.*: A kollektív szántóföldgazdaság Szovjet-Oroszországban. — *Hedemann W. J.*: A földjog a jelenlegi német jogviszonyok szerint. — *Herschmann J.*: A mezőgazdasági világpiac szociál-gazdasági szervezete és a ring-(pool-)mozgalom krízise. — *Galevius F.*: A szovjetgazdaságok szervezete Szovjet-Oroszországban. — (4. f.). — *Schafir J.*: A második internacionálé pártjai agrárprogrammjának karaktere. — *Gordejew G. S.*: A csökkenő földhozadék törvénye. — *Galevius F.*: A munka problémája Szovjet-Oroszország nagygazdaságában. — *Poljakow A.*: A Kínával való bérleti viszony formái. — *Reissner I.*: Földbirtok és bérlet Indiában. — *Downar-Zapolski W.*: A kenyérharc Olaszországban. — *Schafir J.*: Gabonamono-pólium és szociáldemokrácia.

Allgemeines Statistisches Archiv (19. köt. 4. f., Jéna 1929, ném.). — *Burkhardt*: A statisztikai „súlypont” és jelentősége az elméletben és gyakorlatban. — *Raths J.*: Metodikai megjegyzés az emberi szaporodás kérdéséhez. — *Harmaja L.*: Az alkoholstatisztika fontosabb feladatai. — *Fiedler E.* és *Massar K.*: Fejékvótametódus és interlokális adóösszehasonlítás. — *Gaedicke H.*: A részvénytársaságok korszerinti felosztása, kihálási rendje és élettartama. — *Bücking H.*: A könyvtermelés statisztikája. — *Koch K.*: Speciális lyukasztógépek alkalmazhatósága az 1930-i népszámlálásnál, visszapillantással technikai fejlődésükre. — *Zahn F.*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet. A varsói konferencia 1929. — *Zahn F.*: Nemzetközi vándormozgalmi statisztika. — *Nawratzki C.*: Népmozgalom Lengyelországban. — *Ducas G. B.*: Görögország külkereskedelme. — *Bandel R.*: A két nem háború előtti és utáni halandósága különbségeinek és okainak kérdéséhez.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (4. köt. 5. f., Berlin-Charlottenburg 1929, ném.). — *Steiger A.*: A születések évenkénti alakulása a 19. század európai uralkodó fejedelmi családjaiban. — *Smulevitsch B.*: A szociális egészségügyi statisztika helyzete és fejlődési lehetőségei Szovjet-Oroszországban és az e téren felmerülő nemzetközi feladatok. — *Freudenberg K.*: A két nem különböző halvaszületési és csecsemőhalandósági hajlamának kérdéséhez. — *Rawicz E.*: A német munkanélküliség elleni biztosítás multja és jövője. — *Pfeiffer M.*: A preventív gondolat a magyar társadalombiztosításban.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (62. köt. 2. f., Tübingen 1929, ném.). — *John Stuart Mill*: Újabb válasz a

népességi vitához. — Beszéd az arisztokrácia befolyásáról. (ang.) — *Haberler G.*: A cambridgei iskola hitelemélete. — *Dániel A.*: Az agrárdemokrácia térhódítása Európában és a nagybirtokok helyzete Magyarországon. — *Flatow G.*: A munkajog újabb irodalma (1926-1928).

Bollettino dell' Istituto Statistico-Economico (5. évf. 9-10. sz., Trieszt 1929, ol.). — *Vergottini M.*: Statisztikai kutatások az olasz hitelintézetek köréből. — *Sperani A.*: Olaszország részesezése a középkelet európai országok külkereskedelmében. (Ausztria, Cseh-Szlovákia, Görögország, Sz. H. Sz. állam, Románia, Magyarország, Albánia).

Bulletinul Statistic al României (1929. 2. sz., Bukarest, rom.). — *Istrate N.*: Románia gazdasági helyzete 1928-ban. — *Decusarã E. C.*: A tartományi városok új építkezéseinek statisztikája. — *Rugescu A.*: A tűzvések statisztikája 1928-ban. — *Georgescu-Olenin St.*: A népszámlálás.

Československý Statistický Věstník (10. évf. 9-10. sz., Prága 1929, cseh.). — *Smutný P.*: Cseh-Szlovákia 1928. évi fizetési mérlege. — *Ullrich Z.*: A statisztika és a szociológia. — *Boháč A., Smutný P., Reif G.*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet 18. ülése Varsóban. — *Boháč A.*: Népeségi problémák és a statisztika. — *Boháč A.*: Demográfiai szemle. — *Reif G., Janko J.*: Szociálstatisztikai szemle. — Az ipari és kereskedelmi statisztikai bizottság 1929 február 5-i ülése.

Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica (44. évf. 8. sz., Róma 1929, ol.). — *Buccella M. R.*: A talajjavítás lebonyolítása és módszere Olaszországban. — (9. sz.). — *Federici L.*: A külföldi kölcsönök elmélete és az olasz gyakorlat. — *Majorana S.*: A fogyasztó jövedelméről.

Journal of the American Statistical Association (24. köt. 167. sz., New-York 1929, ang.). — *Whelpton P. K.*: A tiszta termézetes szaporodás differenciáljai. — *Robbs A. R.*: A szezoningadozások változó differenciális rendszere. — *Kuznets S.*: Véletlen esetek és ciklikus oscillációk. — *La Rue Frain H.*: A normálmunkaidő behozatalára vonatkozó megjegyzések. — *Williams F. M.*: Az élelmiszerszükséglet mértéke. — *Buns A. F.*: A százalékok mértani közepe. — *Rice S. A.* és *Green M.*: A társadalomtudományi társaságok tagjainak többszörös tagságai.

Kwartalnik Statystyczny (Revue Trimestrielle de Statistique) (6. köt. 3. f., Varsó 1929, lengy.-fr.). — *Wakar W.*: A városi és városkörnyéki agglomeráció Varsó kerületében, beleértve Varsó városát. — *Mitté S.*: Ausztrália nemzeti vagyona becslésének módszerei. — *Berliner H.*: A betegpénztári férfitagok halálózása a

központi kerületek nyugati és déli részén. — *Smerek M.*: A zálogkölcsön-intézetek Lengyelországban 1926-1928-ban. — *Tumilowicz H.*: Részvénytársaságok Lengyelországban 1927-ben és 1928-ban. — *Bornstein I.*: A zsidó egyházközségek budgetje Lengyelországban.

Reichsarbeitsblatt (9. évf. 26. sz., Berlin 1929, ném.). — *Seesemann K.*: A balesetelleni üzemi védőeszközök kontrollja. — *Teleky*: A porártalmak újabb nézőpontjai és az ellenük való védekezés. — *Gollasch P.*: A balesetek száma és a balesetvédelem a dortmundi Unióban 1928-ban. — *Vaje*: Üzemi tanácsok az 1928. évben. (Az iparfelügyeleti hatóságok évi jelentései alapján.) — *Koelsch F.* és *Kaestle K.*: Munkaorvosi vizsgálatok a különböző ásványi porféleségek hatásáról.

Rivista di Sociologia (3. évf. 3. f., Róma 1929, ol.). — *Govi M.*: A szociológia tárgya és feladatai. — *Rugarli S.*: Szociológiai elméletek. — *Morselli E.*: A pénzügyi tudományok szociológiai elmélete. — *Rensi G.*: Hová fejlődik a világ? (Szociológiai művek szemléje.) — *Losacco M.*: A hellén szellem. — *Serrani L.*: Kriminál-szociológiai kutatások. — *Casari G.*: A reklám pszichológiai értéke.

Rivista Italiana di Statistica (1. évf. 1. sz., Bologna 1929, ol.). — Kísérlet a szállított áruk mennyiségének és értékének havi indexszámokban való kifejezésére. — A városatömrülés indexszámai. — *Vinci F.*: Pénzügyi elmélet és statisztika. — *Lasorsa G.*: A százalévesek halandósága. — *Gabellini E.*: A statisztika az iparban. — (2. sz.). — A szállított áruk mennyiségi és értékforgalma 1927-28-ban. — A születések és halálozások vidékek szerinti megoszlása. — *Vinci F.*: Olaszország népességének korszerinti megoszlása. — *Amoroso L.*: A népmozgalom differenciálegyenletei. — *Fusco E.*: A légiforgalom statisztikája. — A népesség szaporodása és a néger kérdés az Amerikai Egyesült Államokban. — (3. sz.). — Az élőkora és a halálozási arányszámok. — *Tenderini D.*: Olaszország kereskedelmi mérlege 1881-től a háború kitöréséig. — *Savorgnan F.*: Az 1920. évi svéd népszámlálás egy új demográfiai hajtása. — *Pietra G.*: Kísérleti kutatások a statisztikai interpolációk terén. — *Frassetto F.*: Az antropometriai osztályozásokról. — A Sundbörg-törvény. — A gyermekhalandóság számítási módszeréről. — (4. sz.). — Forgalmi index az 1927 januártól 1929 augusztusig terjedő időszakban. — A városatömrülés indexszámainak gyakorlati alkalmazása. — *Boldrini M.*: A népesség növekedésének néhány tényezőjéről. — *Porri V.*: Problémák az olasz pénzintézetek köréből. — *Fornasari di Verce E.*: A halandóság minimuma.

Schmollers Jahrbuch (53. évf. 5. f., München-Lipcse 1929, ném.). — *Dobretsberger J.*: A monopóliumelmélet ingadozásai. — *Gargas S.*

A nemek viszonya Németalföldön. — *Elster K.*: A szovjetipar tíz éve.

Statistical Review-Revue Statistique (1929, 6. sz., Moszkva, or.). — *Batujeff M.*: A konjunktúra a főbb országokban 1928-ban és 1929 első harmadában. — *Jurtzovsky M.*: A földművelés módjának hatása az aratás méreteire. — *Drujinin V.*: A petróleumipar tőkái. — *Serguejeff G.*: A konstruktív tevékenység a munkások fogyasztási iparában. — *Pollak G.*: A munka Szovjet-Oroszországban 1927-28-ban és 1928-29 első felében. — A textilipari munkások lakásviszonyai. — *Mikhailovsky A.*: A magtermelés Szovjet-Oroszország tartományaiban a három utolsó év alatt. — *Chental V.*: A külkereskedelelem 1928-29 első felében. — *Jacobi A.*: A mezőgazdasági gépek transzportjának dinamikája és geográfiája. — *Stoliaroff V.*: Szovjet-Fehér-Oroszország vidéki népességének önadóztatása 1927-28-ban. — *Dubuc P.*: Szovjet-Oroszország középázsiai részének bevándorló népessége. — (7. sz.). — *Weinstein A.*: Az effektív parasztgazdagok száma és dinamikája a háború előtti Oroszországban. — *Bobroff S.*: A gabona- és húsárak korrelációja. — *Kaplun M.*: Házasságkötések Szovjet-Oroszországban. — *Hernett M.*: Az öngyilkosságok az öregkorban. — (8. sz.). — *Zyrlin L.*: Az automobilipar jelen helyzete Amerikában és Európában. — *Josseliani E.*: A hétórás munkaidő. — *Weinstein S.*: A kereskedelmi hitel és a bankok az állam kereskedelmében. — *Jacoby A.*: Az idegenforgalom. — *Novitzky R.*: A tulajdon elleni vétségek 1913-1926-ban a kapitalista országokban. — *Sokoloff M.*: A foglalkozási mortalitás Leningrádban.

Weltwirtschaftliches Archiv (30. köt. 2. f., Kiel 1929, ném.). — *Spann O.*: A világ-gazdaság individualisztikus és univerzalisztikus értelmezése. — *Caspary A.*: A kapitalista gazdaság „tableau économique“-jének problémája. — *Bousquet G. H.*: A „jólét“ és mérhetősége. — *Fechner E.*: A kapitalista szellem fogalma Werner Sombartnál és Max Webernél s a közösség és társadalom szociológiai alapkategóriái. — *Dorp C. E.*: A szabadkereskedelelem gondolata a világon a háború után. — *Zweig K.*: Strukturális változások és konjunktúraingadozások a háború előtti angol külkereskedelemben. — *Brandenburger C.*: A brazíliai ipar fejlődése. — *Brenneisen R.*: A balti államok külkereskedelme és külkereskedelmi politikája különös tekintettel a Németországgal való kapcsolatokra. — *Kalaw G.*: India háború utáni gazdasági fejlődése tekintettel a külföldi kapcsolatokra. — *Hahn W.*: A lengyel ankébizottság a textilipar állásáról Lengyelországban. — *Pollogg C. H.*: A világ légiforgalma 1928-ban és 1929 első felében. — *Ducas G. B.*: A görög tengerhajózás helyzete. — *Sommer L.*: A Középeurópai Hajózási Konferencia

(Budapest 1929). — *James E.*: A francia pénzreform és a Banque de France politikája 1928 óta. — *Heyde L.*: A nemzetközi szociálpolitika krónikája. — *Leubuscher C.*: Új irányok a brit birodalmi és gyarmati politikában. — *Held J. H.*: A kereskedelmi szerződések krónikája 1925-1928.

Wirtschaft und Statistik (9. évf. 18. sz., Berlin 1929, ném.). — A bányászatok termelése 1928-ban. — A bel- és külföld vetés- és termésállománya. — A bevetett területek a Németbirodalomban 1929-ben. — Az 1927-i német erdőgazdasági felvétel adatai. — Németország külkereskedelme származási és rendeltetési országok szerint 1929 első felében. — A gabonaárak az 1928/29. gazdasági évben. — Az 1927-i jövedelmi adókvetés statisztikájának előzetes adatai. — A tengerentúli kivándorlás 1929 első felében. — (19. sz.). — Az ipari közép- és nagyüzemek 1928-ban az iparfelügyeleti hatóságok statisztikája alapján. — A német vámhozadék 1927-ben és 1928-ban. — A géperejű járművek a Németbirodalomban 1929-ben. — A külföldi származású géperejű járművek a Németbirodalomban 1928 július 1-től 1929 június 30-ig. — A nyilvános közigazgatás pénzsükséglete területi testületek szerint a Németbirodalomban, az Amerikai Egyesült Államokban, Angliában és Walesben, Svédországban, Belgiumban és Lengyelországban. — A világ aranyállománya 1929 június 30-án. — A nemzetközi tőzsdék 1929 első felében. — Az iskolák a Németbirodalomban 1926/27-ben. — A bal-esetek okai az ipari szakszervezetekben 1927-ben. — (20. sz.). — Az 1927/28-i hivatalos statisztikai gazdaságsszámadási felvételek főbb adatai. — A világkereskedelelem 1929 második negyedében. — A cipőiparban végrehajtott hivatalos munkabérfelvétel fő adatai. — A tengerentúli kivándorlás a Sz. H. Sz. államból 1919-1928-ban. — Az idegenforgalom statisztikai bázisai a Németbirodalomban és külföldön.

Zeitschrift des Bayerischen Statistischen Landesamts (61. évf. 3. sz., München 1929, ném.). — Bajorország és a német mezőgazdaság. — *Lang J.*: A bajor víziutak 1928-i forgalma. — Bajorország kriminálstatisztikája 1927- és 1928-ban. — *Schubert J.*: A nyomorékok Bajorországban az 1925/26-i birodalmi nyomorékszámolás szerint. — Válások Bajorországban 1928-ban. — A géperejű járművek 1929 július 1-én. — Bajorország 1927-i és 1928-i kriminálstatisztikája.

Zeitschrift des Preussischen Statistischen Landesamts (69. évf. 1. r., Berlin 1929, ném.). — *Wild H.*: A tanonctartás Poroszországban az 1925. évi foglalkozási számlálás szerint. — Népmozgalom a porosz nagyvárosokban 1928-ban. — Poroszország keresőképes népességének

korcsoportjai foglalkozás szerint. — Az 1927 május 16-i birodalmi lakásszámlálás adatai. — A Rajna-vidék mezőgazdaságának intenzitása.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (87. köt. 3. f., Tübingen 1929, ném.). — *Plant T.*: Államokközti tőkeozgalmak és adóztatás. — *Lysen A.*: A szociológia elméleti alapjai. — *Lehnic O.*: A kartellkérdés jelenlegi állása. — *Stucken R.*: Német konjunktúrairodalom.

— *Röpke W.*: A külkereskedelem elméletének és politikájának újabb irodalma.

Zeitschrift für Schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (65. évf. 3. f., Bazel 1929, ném.). — *Strickler A.*: Az elektromos energia önköltsége és eladási ára Svájcban. — *Brüschweiler C.*: Figyelembe lehet-e venni az adókat a létfenntartási index összeállításánál? — A mezőgazdasági termékek árai 1928-ban.

◎ E G Y É B ◎

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadóülések. — *Séances d'étude.*

Théodore Szél: 1. *La IVe révision de la nomenclature internationale des causes de décès.* 2. *Les tables de mortalité dans la Hongrie actuelle.*

La séance d'étude du 3 décembre 1929 a été tenue sous la présidence de M. Gustave Thirring. M. Théodore Szél, membre ordinaire, lut deux communications: „La IVe révision de la nomenclature internationale des causes de décès“ et „Les tables de mortalité dans la Hongrie actuelle“. Au sujet de la première MM. Alojse Kovács, Béla Szabó, Norbert Kovács, membres ordinaires, et le président ont présenté des observations; au sujet de la seconde, MM. Jules Altenburger, Charles Goldziher et Alojse Kovács, membres ordinaires.

★

Georges Gortvay: La situation sociale et les conditions de travail des femmes qui travaillent.

Dans la séance d'étude du 17 décembre 1929, présidée par M. Gustave Thirring, M. Georges Gortvay, membre ordinaire, prononça son discours de réception ayant pour titre La situation sociale et les conditions de travail des femmes qui travaillent.

MM. André Andor et Arthur Benisch, membres ordinaires, et Etienne Máday, agrégé d'Université, exposèrent leurs observations relatives au sujet développé par M. Gortvay.

★

Szél Tivadar: 1. *A halálteki nemzetközi nomenklatúra IV. revíziója.* 2. *A mai Magyarország halandóságitáblái.*

A Magyar Statisztikai Társaság 1929. évi december 3-án Thirring Gusztáv elnöklete alatt le-

folyt előadóülésén Szél Tivadar r. tag a fenti címen két előadást tartott, amelyeket Szemlénk alkalomilag fog közölni.

A halálteki nemzetközi nomenklatúra IV. revíziója című előadás a nomenklatúra történetével s a magyar statisztikában való alkalmazásmódjával foglalkozott.

Az előadáshoz történt hozzászólások során Kovács Alajos r. tag megemlíti, hogy az előadónak, mint a párizsi értekezletre kiküldött magyar képviselőnek, az utolsó revízió munkálataiban elismeréseméltó érdemei vannak. Fontosnak tartja, hogy Magyarország is átvegye az új nemzetközi nomenklatúrát, bár attól fél, hogy az 1929. évi anyagot még nem tudjuk az új nomenklatúra szerint adni, legfeljebb az 1930. évit.

Szabó Béla r. tag szerint még 1930-ban is nehézségek lesznek. Különösen a nem orvos halottképek fognak nehezen alkalmazkodni az új jegyzékhez. Ha kezdetben nem lesz hibamentes az új nomenklatúra alapján végzett halálteki feldolgozás, ezt a bejelentések tökéletlensége fogja okozni.

Kovács Norbert r. tagnak az előző évekkel való összehasonlíthatóság szempontjából vannak aggályai.

Előadó azt hiszi, hogy a halottképek s a nomenklatúrában még járatlan orvosok tapasztalatlansága nem fog fennakadást okozni a feldolgozásban. A betegségek zömét, illetve a közönségebb haláltekiakat az adatszolgáltatók ezentúl is jól fogják bejelenteni, a többi bejelentéseknél pedig rendszerint csak egy beosztási feladatról lesz szó, amelyet úgyis a hivatal fog végezni, s így a hibaforrások kiküszöbölhetők.

Elnök örömét fejezi ki, hogy magyar statisztikusoknak is érdemei vannak az új nomenklatúra munkálataiban és tökéletesítésében, s dícsérendőnek tartja, hogy a hivatalos statisztika nálunk min-

dent el fog követni az új jegyzék mielőbbi alkalmazása érdekében.

A mai Magyarország halandósági táblái című előadás azt az elhalálozási rendet mutatta be, amelyvel egy generáció az 1920—21. évi halandósági viszonyok mellett elhalna.

E második előadáshoz hozzátartozva, Goldziher Károly r. tag a felsőbb matematikai statisztikák körébe vágó nehéz feladatnak a csonka területre vonatkozó új statisztikában való megoldását örömmel látja. Hangsúlyozza, hogy a számítás jósága mellett bizonyít, hogy a férfiak kihálási új görbéje közelebb van a régi területre vonatkozó 1900—01. évi görbéhez, mint a nők görbéje. Így a férfiak életképességének a háborús sérülésekre és betegségekre visszavezethető gyengülése az adatokban kifejezésre jut. Rámutat arra, hogy a kihálási görbe inflexió pontjai a Lexis-féle görbe szélső értékeinek felelnek meg. Sokallja a 74 éves normál kort, s azt hiszi, hogy ebben az alkalmazott kiegyenlítő eljárás módnak is szerepe van.

Kovács Alajos r. tag szintén magasnak tartja a Magyarországra kiszámított 74 éves normál kort, amely Svájcban 70 év.

Altenburger Gyula r. tag azt szeretné, ha a kihálási rend a halálkori statisztikával kombinálva s némely területi részletezésben is elkészülne.

Előadó megjegyzi, hogy Lexis a svájci 70 éves normál kort 1877-ben Freiburgban megjelent munkájában közölte, így az a múlt század 60—70-es éveire vonatkozik. A mai időre vonatkozó magyar adat nem túl magas. A kiegyenlítő számításnak nem lehet oly hatása, hogy a normál kort, mely a számsorban kiegyenlítés nélkül spontán is jelentkezik, több évvel eltolja. Altenburger észrevételére közli, hogy a halálokok korrál kombinálva rendszeresen feldolgoztatnak, azonban e kombinációt nem külön halandósági táblával, hanem a kor és halálokok szerint részletezett elhalálozási gyakoriságok számításával szoktuk megvilágítani.

★

Gortvay György: *A dolgozó nők szociális helyzete és munkaviszonyai.*

A Társaságnak 1929 december 17-én Thiring Gusztáv elnöklése alatt lefolyt előadójelentésén Gortvay György r. tag tartotta meg székhelyi előadását: „A dolgozó nők szociális helyzete és munkaviszonyai” címen. Az előadást röviden a következőkben foglaljuk össze.

I. A női munka s maga a kereső nő is körünk egyik legégetőbb szociális problémájává lett. A kérdést a magyar társadalomtudományi szakirodalom meglehetősen mostohán kezelte, pedig a női munka térhódítása sokirányú társadalompolitikai vonatkozásai miatt és főleg a nő gazdasági

és társadalmi életfelfogásának és erkölcsi ideáljának megváltozása miatt nagy szociális jelentőséggel bír. A női kenyérkereső pályára főleg a családfenntartó elégtelen jövedelme, a termelés fokozódó mechanizálódása, a nemek eloszlásának nyomasztó egyenlőtlensége és az önálló élettartalom utáni törekvés kényszerítette. Magyarországon a valóságos női többlet a házasságképes korban (16—40) csupán 198.032. Legnagyobb a 30—34 között, ahol 1000 férfira 1190 nő esik.

II. A kereső nők száma Magyarországon 1920-ban 1,127.615, az összes női lakosságnak 27,5%-a és az összes kereső népességnek 30,0%-a. A férfinepesség 67,82%-a folytat kereső foglalkozást. 1910-ben a női lakosságnak csupán 19,8%-a volt kereső és az összes keresőknek 23,6%-a volt nő. Németországban a 32 milliónyi női lakosságnak 35,6%-a foglalkozik kereső munkával (1925). Egyéb országokban kereső foglalkozást végez a női lakosság %-a:

	%
Ausztria	34,8
Bulgária	48,4
Esztország	48,9
Spanyolország	9,8
Délafrika	48,8
Egyesült Államok	16,5
Anglia	25,5
Olaszország	26,8
Cseh-Szlovákia	27,9
Románia	47,3

A kereső nők főfoglalkozási ágak szerint való megoszlása Magyarországon:

	%
I. Östermelés	56,07
II. Ipar (összes)	17,23
III. Közszolgálat és szabadfoglalkozások	4,68
IV. Házi-cselédek	12,90
V. Napszámosok	2,30

A kereső nőknek a férfi keresőkhöz való viszonyát a főfoglalkozási ágakban az alábbi százalékarányok adják (1920):

	%
I. Östermelés	29,7
II. Ipari főcsoportok:	
a) bányászat	3,4
b) ipar (tkpen)	19,5
c) kereskedelem, hitel	26,20
d) közlekedés	10,23
III. Közszolgálat és szabadfoglalkozások	31,5
IV. Napszámosok	51,64
V. Tökések, nyugdíjasok	54,33
VI. Egyéb foglalkozások	52,54
VII. Házi-cselédek	93,3

A női keresőknek az összes kereső népességhez viszonyított százalékaránya a házi cselédeket kivéve 1910—1920-ig az összes foglalkozási ágakban emelkedett. Az emelkedés az őstermelésben, a kereskedelemben, a szabadfoglalkozásokban és a közszolgálatban a legnagyobb.

Az iparban foglalkoztatott női keresők 48·2%-a a ruházati iparban, 13·6%-a a szállodai iparban, 8·9%-a az élelmezési iparban és 6·2%-a a fonó- és szövőiparban van alkalmazva.

A gyáriparban alkalmazott nők száma 1922—1926-ig 14·4%-kal emelkedett. Az emelkedés a fonó- és szövőiparban egyedül 88·2%-os volt ezen idő alatt.

A női munka térhódítása a tágabb értelemben vett szellemi pályák közül a tanügy, a szociális munka, a tisztviselő és az irodai segédmunka terén a legnagyobb.

III. A mai női munkaviszony jellemzői: az alacsony munkabér, a férfi és a női munkabér közötti különbség, a szakképzést nem igénylő foglalkozásokban (tömegcikkek gyártása) való elhelyeződés és a foglalkozásváltozás (vagy foglalkozási hely) gyakorisága.

A kereső női népesség *kormegoszlása*:

az összes kereső nők közül 7·20% 7—14 éves,
22·86% 15—19 éves,
42·40% 20—39 éves,
17·85% 40—59 éves,
9·66% 60 éven felüli volt.

A kereső nőknek kb. 26%-a tehát 40 éven felüli, vagyis jelentékenyen csökkent munkaképességgel és csökkent kereseti lehetőséggel dolgozik. A keresőképesség csökkenése általában nőknél már a 37-ik életévtől kezdve tapasztalható, míg a Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjjegylete adataiból számítva a magyar ipari munkásnők munkaképességének tömeges és rohamos csökkenése a 46-ik életévben kezdődik.

A kereső nők *műveltségi* állapota úgy az általános nő-, mint a szakképzettség szempontjából jelentékenyen emelkedett. Ennek jellemzésére szolgálhat, hogy a házicselédek között 143 nyolc középiskolát, 391 hat középiskolát és 3.970 négy középiskolát végzett.

A kereső nők *szociális* állása a következő volt: 1. önálló: 21·50%. 2. tisztviselő 6·2%, 3. munkás: 72·79%. Az önálló női keresők között 22·33% az iparforgalomban található és az egyes iparágak közül a ruházati iparban foglalkozó kereső nők 67·18%-a és a fonó-szövőipar női keresőinek 17%-a önálló. A közlekedésben foglalkozó nőknek 80·83%-a tisztviselő (főleg postaalkalmazott). Hasonlóan a közszolgálatokban és a szabad foglalkozásokban is a legtöbb, 69·5%-a tisztviselő.

A női kereső népesség *családi* állapota: az összes kereső nőknek 21·16%-a házasságban él,

54·38%-a hajadon,
23·27%-a özvegy,
1·19%-a elvált.

A házicselédeknek 83·89%-a hajadon.

A kereső nők családi állapotában az 1910. és 1920. év közötti változások százalékarányosságát összevetve azt látjuk, hogy a hajadonok száma az őstermelésben 13·35%-kal, a kereskedelemben 8·71%-kal, a közszolgálatban és a közlekedésben kb. 6·90%-kal megszaporodott. Feltűnő az özvegyek erős csökkenése (—6·9%) a kereskedelemben.

A kereső nők bérviszonyai országonként, sőt még vidékenként is rendkívül változnak, de általában alacsonyak és a kereső nőt az átlagos életszínvonalon aluli lét- és kultúrnívóra kényszerítik.

Átlagosan 10—15%-kal kisebb a női keresők keresete, mint a férfi keresőké, de a fejlődés a nivellálódás vonalában történik.

A női munkabér alacsonyabb voltának a gazdasági viszonyok törvényszerűségén kívül az okai a kereső nők 1. szervezetlensége, 2. hiányos szakképzettsége, 3. kisebb munkateljesítménye. A nő munkateljesítményét általában 20%-kal kisebbnek veszik fel, mint a férfié, de vannak egyes foglalkozási ágak és korosztályok, amelyeknek munkateljesítménye úgy kvalitatív, mint kvantitatív szempontból jobb a férfiénál, pl. a 14—24 év közötti korcsoportbeliek közül a kereső nő többet és jobbat produkál a fonó- és szövőiparban.

Munkanélküliség. A nő könnyebben helyezkedik el, mint a férfi, mert igénytelenebb és könnyebben megragad minden alkalmat. Az elhelyezkedés lehetőségét 1924—1928-ig vizsgálva azt találtuk, hogy a papíriparban, az élelmezési iparban könnyebb, a textiliparban nehezebb lett az elhelyezkedés a nő számára, de 1924—1928-ig pl. a vasiparban 13·6%, a faiparban 4·7%, a bőriparban 7·7%, a textiliparban 72·4%, a ruházati iparban 13·5%, a szállodai iparban 14·4%-kal csökkent a nők elhelyezkedési lehetősége.

IV. A női munka — egészségügyi hatását tekintve — önmagában véve nem abszolúte ártalmas, de az antihigiénikus munkaviszonyok a nőt anatómiai, biológiai és pszichológiai alkata folytán fokozottabb mértékben veszélyeztetik, mint a férfit. Különösen a rendellenes szülések szaporodása látszik összefüggésben levőnek a női népesség kereső munkájával és terjedésével. Az abortusok nagyobb száma bizonyos kereső kategóriákban (pl. nálunk a dohánygyári munkások és a házicselédek között, vagy Németországban az üzleti alkalmazottak között) inkább a foglalkozások szociális és egyéb miliő-viszonyaival, mint a foglalkozások sajátos ártalmaival magyarázható. (Egy német dohánygyár női alkalmazottai-

nak korelosztása *Hirsch* közlése szerint: — 20 : 53%, 20—24: 35%, 25—29: 5%, 30—34: 2·0%, 35—39: 2·0%, 40—44: 2·0%, 45—49: 1·0%, 49—: 1·0%.)

A biztosított kereső nők legfőbb betegsége még most is a tbc., annak ellenére, hogy ez 1923-tól kezdve fokozatosan csökkent. A gümőkór mint betegségi csoport az őstermelésben 9·8, a közlekedésben 14·6, a közszolgálatokban stb. 17·6, az iparban 16·9, a kereskedelemben 24·6 és a házi cselédeknel 12·0%-át képezte a női keresők összes munkaképtelenséggel járó megbetegedéseinek. Szaporodik ellenben azoknak a betegségeknek a számaránya, amelyek kóroktanában a meghülés szerepel, ellenben az idegbetegségek fokozódását — amit külföldi idevonatkozó statisztikák mutatnak — a magyar adatok nem igazolják. Legnagyobb az idegbetegségek százalékaránya a „pénz-, hitel- és biztosításiügy“ foglalkozásban alkalmazott női keresőknél, ahol az idegbajok az összes betegségek 11·8%-át teszik ki, míg a kereskedelemben ez csak 6·4%, a közlekedésben 5·1%, a közszolgálatban stb. 4·6% (az összes munkaképtelenséggel járó betegségi esetek százalékában).

V. A női munka fontosabb társadalompolitikai vonatkozásai közül említést érdemelnek a következők:

1. a nők kereső foglalkozásának része van a születések számának csökkenésében akár azért, hogy a kedvezőtlen kereseti lehetőségek és az új szexuális morál a fajfenntartási akaratot gyengítik, akár pedig a kereső foglalkozásnak a szülőképesre gyakorolt hatása által,

2. a csecsemőhalandóság magas voltában. Itt főleg a csecsemőgondozás hiánya értődik és nem a kedvezőtlen prenatalis viszonyok hatásáról van szó.

3. A kereső nő munkájának a térhódítása meglazította a családi élet erkölcsi egységét. A fiatalkorú női keresők számaránya az összes keresőkhöz viszonyítva 2-szer annyi, mint a fiatalkorú férfi keresők számaránya. Az összes férfi keresők 2·19%-a 16 éven aluli, míg a fiatalkorú nők 3·71%-át képezik a női keresőknek.

4. A kereső nők számának megnövekedése emeli az új n. „szociális terheket“. Az összes biztosításra kötelezett nőkre vonatkoztatva 1926-ban egy betegségi esetre 58·7 átlag betegségi nap jutott, míg az ugyanilyen férfi keresőknél csupán 31·9. Egy biztosított férfira 8·8 átlag betegségi nap jutott, ugyanaz a nőre 10·7.

5. A női munka nyomja a munkapiacot és a kereső nő legtöbbször a vélt jövedelemtöbbletet sem hozza be, mintha a család adminisztrálásával hasznosítaná idejét. A családfenntartó jövedelmé-

nek 70—80%-át a háztartást vezető nő költi el és a családnak nemcsak a gazdasági, hanem a társadalmi helyzete igen sok esetben függ ennek szakismeretétől és gondosságától.

6. Emelkedett a női öngyilkosságok száma. Az 1928. év második felében előfordult 1960 öngyilkosság közül 51·7% nő volt. A nők közti öngyilkosság 45%-a a 15—24 éves nők között fordul elő, ami nyilvánvalólag mutatja a nők szociális és foglalkozási viszonyaival való összefüggést.

7. A házasságkötési kor emelkedésében nagy szerepet játszik a női munka terjedése. 1906-ban a menyasszonyok 76·1%-a volt 25 éven aluli, 1925-ben már csak 68·5%. Különösen egyes és főleg szellemi foglalkozásokban emelkedett a házasságkötési kor.

VI. A kereső nő háromszoros terhe: 1. a háztartás, 2. a gyermeknevelés és 3. a keresőmunka, — a kereső nő és a társadalom konfliktusához vezetett, amely úgy a társadalom, mint a nő szempontjából sürgős megoldást kíván. A nőnek boldogsága és boldogulása a családdal és a házassághoz van kötve és minthogy a nőnek munkáját korlátozni sem elvi, sem gazdasági okokból nem lehet, a megoldásnak egyetlen lehetősége a háztartási munkák racionalizálása és egy céltudatos és pozitív családvédelmi politika.

Andor Endre r. tag az előadáshoz fűzött felszólalásában örömmel állapítja meg, hogy a tudományosan megalapozott előadás is ugyanarra a konklúzióra jutott, amire ő, aki a multban szintén foglalkozott e kérdéssel. A statisztikai adatok fényesen igazolják az östörvényt, mely a nőt a férfival való életközösségbe tereli, s a keresőpályán való elhelyezkedését mellékes jelentőségűvé teszi. A felszólaló véleménye szerint a nő a férfinak akar tetszeni azzal is, hogy keres s valószínűnek tartja, hogy a házasságkötések szaporodása s a nők keresőpályákra való tördulása közötti kapcsolat statisztikai adatok alapján is igazolható. Hangsúlyozza, hogy a nőkérdés megoldása — különösen manapság — a férfikérdés megoldásán múlik. Minél korábban alapíthat családot a férfi, annál kevésbé van szükség a nő kereső munkájára.

Máday István, egyetemi magántanár, mint pszichológus, túlzásnak tartja előadó ama megállapítását, hogy a nők magasabb rendű, elvont tudományos munkára egyáltalán alkalmatlanok.

Benisch Arthur r. tag rámutat arra, hogy a nőknek az elemi iskolai tanításban való nagy tördoglalása újabban ellenhatást váltott ki. Az oktatás és jellemképzés szempontjai teszik indokolttá, hogy a női tanerőket, akik különösen a háború idején szaporodtak el erősen az elemi iskolákban, mindinkább férfi tanszeméllyel pótolják.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

A főváros statisztikai hivatala hatvan éves.

Le soixantième anniversaire du Bureau de statistique de la ville de Budapest.

Nous avons relaté, dans le numéro de juin 1927 de la Revue Hongroise de Statistique, le soixantième anniversaire du service statistique officiel de la Hongrie. Le Bureau statistique de la ville de Budapest vient, à son tour, entrer dans sa 60e année. Il a été fondé deux ans après la Statistique officielle de la Hongrie, créée en mai 1867, mais deux ans avant l'Office général royal hongrois de statistique, appelé depuis 1897 Office central r. hongrois de statistique, et établi à la place de la section statistique du ministère de l'Agriculture, de l'Industrie et du Commerce. Fondé en 1869, le Bureau municipal de statistique de Pest prit en 1873, lors de la réunion de Buda et de Pest, le nom de Bureau de statistique de la ville de Budapest. — C'est le premier directeur de l'organisme statistique général, un homme d'une grande envergure, M. Charles Keleti, qui préconisa le premier en Hongrie, en novembre 1868, l'idée de créer des Bureaux municipaux de statistique, insistamment particulièrement, dans une proposition soumise au Conseil de statistique, sur la nécessité et sur l'importance d'instituer un tel Bureau dans les deux villes soeurs. Le conseil municipal s'étant également préoccupé, en 1868, de cette question, mise particulièrement au premier plan par le dénombrement à effectuer en 1869, la ville de Pest décida, dès la fin de cette année-là, non seulement de créer un Bureau de statistique, mais elle y élut, le 2 décembre 1869, le premier directeur, Joseph Kőrösy, et celui-ci, après avoir prêté serment le 21 décembre 1869, se mit immédiatement aux travaux d'organisation. Après la réunion de Buda et de Pest, la compétence du Bureau fut étendue sur toute la capitale, et Kőrösy devint, le 4 décembre 1873, chef du Bureau de statistique de la ville de Budapest. A Joseph Kőrösy, qui fut pendant plus de 30 ans, de 1869 à 1906, à la tête de ce Bureau, ont succédé, de 1906 à 1926, M. Gustave Thirring, sous-directeur de 1894 à 1906, et en 1926 M. Louis I. Illyefalvi, sous-directeur de 1924 à 1926.

A Magyar Statisztikai Szemle 1927. évi júniusi számában¹⁾ röviden megemlékeztünk Magyarország hivatalos statisztikai szolgálata megszervezésének hatvanéves fordulójáról. Most Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala is elérkezett ehhez az évfordulóhoz: két évvel a magyar hivatalos statisztika megalapítása (1867 május) után, de a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium kezében felállított statisztikai osztálynak az önálló Országos m. kir. (1897 óta M. kir. Központi) Statisztikai Hivatallá való átszervezését (1871) két évvel megelőzve, 1869-ben alakult meg Pest város — 1873 óta az egyesített Budapest székesfőváros — Statisztikai Hivatala. Tulajdonképpen az országos statisztikai szerv széles látókörű első vezetője, Keleti Károly pendítette meg Magyarországon először a városi statisztikai hivatalok létesítésének eszméjét 1868 novemberében és a statisztikai tanács elé terjesztett javaslatában különösen a „testvérfőváros“ Budapest szempontjából emelte ki ily hivatal szükségességét és fontosságát. Ugyancsak 1868-ban merült fel első ízben e gondolat a városi képviselőtestületben is.²⁾ A következő évben a küszöbön álló 1869. évi népszámlálás tette igazán aktuálissá a pestvárosi hivatal megalapításának kérdését s a statisztikai tanács által kidolgozott tervezet, valamint a városi képviselőtestület határozata folytán kirendelt bizottság javaslatai alapján Pest városa nemcsak a hivatal felállítását határozta el még ugyanez év végén, hanem 1869 december hó 2-án az első igazgatót is megválasztotta Kőrösy József személyében, aki a hivatalos esküt 1869 december 21-én letette s haladéktalanul hozzáfogott az első magyar városi statisztikai hivatal szervezési munkálataihoz. A pestvárosi statisztikai hivatal hatásköre a főváros egyesítése után az egész székesfővárosra kiterjesztetett és Kőrösy 1873 december 4-én az így megnagyobbított hatáskörű intézménynek: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatalának is vezetője lett. A hivatal hat évtizedes multjának több mint felén át: 1869-től 1906-ig a nagyérdemű első szervező, Kőrösy József állott a budapesti statisztikai szolgálat élén; 1906-tól 1926-ig Thirring Gusztáv — 1894-től 1906-ig a hivatal aligazgatója — 1926-tól fogva pedig Illyefalvi I. Lajos — 1924-től 1926-ig aligazgató — a következő igazgatók.

¹⁾ V. ö. — Voir — A magyar hivatalos statisztika hatvan éves. Magyar Statisztikai Szemle 1927. (V.) évf. 620. l.

²⁾ V. ö. — Voir — Bokor Gusztáv: A magyar hivatalos statisztika fejlődése és szervezete. Budapest, 1896. 34. és köv. l. és Thirring Gusztáv dr.: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatalának története 1869—1894. Budapest, 1894.

Nemzetközi

Tableau économique

Az államok legfőbb statisztikai adatairól Szemlénk 1927. évi 11. és 1928. évi 7. számában közölt jelzőtáblák után ebben az évben is összefoglaló kimutatást adunk a világstatisztika tágvonalú áttekintését nyújtó számokról.

Bár közel egy esztendő telt el az 1928. év lezárulta óta, sajnos, egyes államoknak még e legfőbb adatai sem állanak rendelkezésre; a hiányok mindazáltal aránylag elenyészőek.

Táblázatunkat ebben az évben is igyekeztünk fejleszteni, azt további 4 országgal s néhány újabb rovattal bővítettük ki.

Forrásul a leghitelesebb nemzetközi kiadványok szolgáltak, így a Nemzetközi Statisztikai Intézet, a Népszövetség és a római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet adatgyűjteményei, néhány rovatnál azonban (állampénzügyi adatok) meg kellett elégedni a Redmond-féle „World Economic

O r s z á g	Territoire	Population	Densité de la population	Vidéki népesség — Population de la province	Óstern. fogl. népesség — Population agricole	Élvezületés — Nésvivants	Halálozás — Décès	Természetes szaporodás — Accroissement naturel	Elemi iskolák száma — Nombre des écoles prim.	Munkanélküliek száma — Nombre des chômeurs	Szántóföldterület — Étendue des champs labourés	Búza-termés — Production de froment	Kő- és barnaszénttermelés ¹⁾ — Pr. de houille et de lignite ¹⁾	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations	Külforgalmi mérleg — Balance du commerce extérieur
	1000 km ²	1000 lélek âmes	lakos habit. 1 km ² -en	o/o	o/o	1000 lélekre sur 1000 âmes	o/o	1000	1000	o/o	1,000,000 q	1,000,000 t	1,000,000 P — pengős			
Amerikai Egy. Áll...	7.839	120.013	15·3	37·3	26·3	.	.	.	298	.	18·8	245·7	516·6	23.318	29.275	+5.957
Argentína	2.979	10.628	3·6	62·2	16·8	.	.	.	11	.	12·8	83·7	.	4.988	5.577	+ 589
Ausztrália	7.704	6.235	0·8	37·9	22·9	21·3	9·4	11·9	12	43	0·9	43·4	14·2	3.864	3.767	- 97
Ausztria	84	6.680	79·5	50·0	31·9	17·5	14·4	3·1	6	238	52·1	3·5	2·2	2.553	1.748	- 805
Belgium	30	7.932	265·0	21·0	19·1	18·3	12·8	5·5	8	12	60·0	4·9	27·5	5.000	4.976	- 24
Bolivia	1.333	2.975	2·2	82·0	0·6	.	1·5	.	.	131	251	+ 120
Brazília	8.511	42.637	5·0	84·4	22	.	20·6	.	.	2.523	2.711	+ 188
Brit-India	2.835	247.003	87·4	89·8	72·3	.	.	.	211	.	34·0	78·6	21·7	5.157	7.034	+1.877
Bulgária	103	5.713	54·3	80·0	82·4	.	.	.	8	.	52·0	13·8	0·5	290	258	- 32
Cseh-Szlovákia	140	14.535	102·9	40·0	40·3	23·3	15·1	8·2	21	20	48·5	14·0	27·4	3.234	3.575	+ 341
Chile	752	4.219	5·6	.	36·6	53·6	24·4	29·2	4	.	7·5	7·5	1·4	820	1.379	+ 559
Dánia	43	3.487	81·0	56·5	34·8	19·6	11·0	8·6	4	78	68·0	3·3	.	2.644	2.520	- 124
Délafrikai Unió	1.226	7.778	6·3	.	31·2	1·9	12·2	2.265	1.495	- 770
Észtország	48	1.115	23·2	59·0	65·6	17·7	15·8	1·9	8	8	36·3	0·3	.	201	194	- 7
Finnország	388	3.597	9·3	82·7	68·9	.	.	.	7	3	6·3	0·3	.	1.149	895	- 254
Franciaország	551	41.150	74·4	53·6	41·5	18·2	16·5	1·7	85	1	46·6	76·6	51·8	12.410	12.233	- 177
Görögország	127	6.205	48·8	67·0	49·6	.	.	.	9	.	11·9	3·6	0·0	929	467	- 462
Holl. Kelet-India	1.900	52.700	27·7	92·7	38	.	.	.	1·2	2.261	3.620	+1.359
Ir szabadállam	69	2.972	43·1	.	52·1	20·0	14·1	5·9	.	28	.	0·3	.	1.619	1.262	- 357
Japán	382	63.863	167·9	48·4	45	.	15·5	8·4	31·7	5.816	5.222	- 594
Kanada	9.834	9.580	1·0	50·5	35·0	23·8	11·1	12·7	31	13	6·2	145·2	13·6	6.959	7.823	+ 864
Kína	11.081	458.090	41·3	80·0	179	.	.	.	20·0	4.017	3.643	- 374
Kolumbia	1.283	3.100	6·8	80·0	7	.	10·0	.	.	684	698	+ 14
Kuba	119	3.568	30·0	73·0	48·6	.	.	.	4	.	75·0	.	.	1.479	1.855	+ 376
Lengyelország	388	30.408	77·9	62·8	75·9	32·5	16·7	15·9	27	126	58·9	16·1	40·6	2.148	1.602	- 546
Lettország	66	1.883	28·5	67·2	68·0	.	.	.	2	14	27·9	0·7	.	339	285	- 54
Litvánia	56	2.286	40·8	84·0	79·4	28·8	15·6	13·2	2	.	23·0	1·7	.	165	145	- 20
Magyarország	93	8.604	92·6	81·9	56·7	26·2	17·1	9·1	6·6	15	60·1	27·0	3·0	1.189	819	- 370
Mexikó	1.969	14.953	7·6	74·7	63·0	.	.	.	18	.	7·0	3·0	1·1	989	1.637	+ 648
Nagy-Britannia	244	45.769	187·8	22·5	6·8	17·2	11·9	5·3	26	1.334	31·0	13·5	241·5	29.857	20.063	-9.794
Németalföld	34	7.731	224·3	52·9	23·6	23·3	9·6	13·7	10	38	65·8	2·0	10·8	6.153	4.553	-1.600
Németország	469	63.440	135·3	35·6	30·5	18·6	11·6	7·0	53	747	59·0	38·5	187·8	19.033	16.727	-2.306
Norvégia	324	2.798	8·6	71·6	36·8	18·0	10·6	7·4	6	8	2·3	0·2	.	1.540	1.037	- 503
Olaszország	310	41.173	131·6	27·0	56·1	26·1	15·6	10·5	113	366	68·6	62·2	0·4	6.605	4.353	-2.252
Szovjet-Oroszország	21.343	150.500	7·1	83·5	108	1.561	10·9	213·2	34·5	2.790	2.313	- 477
Perú	1.378	6.147	4·5	3	409	716	+ 307
Románia	295	17.694	60·0	81·7	79·5	.	.	.	14	.	40·7	31·4	1·0	1.132	969	- 163
Spanyolország	505	22.444	44·4	63·0	56·3	29·6	18·4	11·2	28	.	73·0	32·6	6·1	2.866	1.019	-1.847
Svájc	41	3.987	99·7	71·5	25·9	17·5	12·0	5·5	5	.	55·1	1·2	.	2.913	2.321	- 592
Svédország	448	6.088	13·6	68·5	40·7	16·2	12·0	4·2	15	50	9·4	5·2	0·4	2.612	2.393	- 219
Sz. H. Sz. állam	249	13.290	53·4	83·0	11	.	27·4	28·1	1·6	793	646	- 147
Uj-Zéland	269	1.468	5·4	48·4	27·1	19·6	8·5	11·1	3	6	28·0	2·3	1·6	1.245	1.554	+ 309
Uruguay	187	1.762	9·4	68·0	1	.	4·7	4·1	.	553	597	+ 44
Venezuela	1.020	3.089	3·0	80·0	12·0	.	.	439	457	+ 18

¹⁾ Egységértékre átszámítva kalóriaérték szerint. (Németország 2:9, Ausztria 3:5, Spanyolország 1:2, Olaszország 1:4, Cseh-zlovákia 10:7 és a többi állam 1:3 kő- és barnaszénaránnyal.)

jelzőtábla, 1928.

international, 1928.

Chart¹⁾-tal, amely táblázat magánadatgyűjtésen alapul, de minthogy kiadója az egyes államok illetékes szerveitől szerzi be az adatokat, megbízhatóság szempontjából alig kifogásolható.

Örvendetes jelenség, hogy a különböző forrásokban fellelhető adatok évről-évre egyöntetűbbé válnak, egymásnak már nem annyira ellentmondóak, mint régebben. Nagyobb különbségek mutatkoznak még mindig az egyes államok lélekszám-

adatainál; e rovatba mi is kénytelenek voltunk kivételesen nem az 1928., hanem a korábbi évekre vonatkozóan kiszámított adatokat, illetve népszámlálási adatokat beállítani.

Az adatok kommentálására nincs terünk, de azok önmagukban is eleget beszélnek.

Vasútvonalhossz <i>Longueur de lignes de chem. de fer</i>	Távírvonalhossz — <i>Longueur des lignes télégr.</i>	Telefonkészülékek száma <i>Nombre des appareils téléphoniques</i>	Gépjárműállomány <i>Nombre des véhicules à moteur</i>	A pénzegység árfolyama pengőben <i>Cours de l'unité de monnaie, en pengő</i>		Nagykeresked. index — <i>Indice des prix de gros</i>	Megélhetési index — <i>Indice du coût de la vie</i>	Bankjegyforgalom — <i>Billets de banque en circ.</i>	Aranytartalék — <i>Réserve d'or</i>	Bankkamatláb <i>Taux en banque</i>	Nemzeti vagyon — <i>Fortune nationale</i>	Allamadósság — <i>Dette publique</i>	Állami bevétel — <i>Recettes de l'État</i>	Állami kiadás — <i>Dépenses de l'État</i>	P a y s
1000 km	1000	1000	1000	pénzegység unité monétaire	P	1913=100	1,000,000 P — pengős	%	milliárd P milliards de pengős						
402·0	3.113·4	17.746·0	24.752	Dollár	5·747	98	171	15.521	23.653·5	4·50	2.005·7	100·4	23·2	20·9	<i>Etats-Unis</i>
38·0	94·7	205·0	313	Aranypeso	5·546	130	.	7.727	3.609·4	.	86·2	6·1	1·4	2·0	<i>Argentine</i>
42·6	149·3	442·4	603	Fontsterling	27·965	165	159	1.355	1.353·1	6·7	97·9	13·8	2·1	3·2	<i>Australie</i>
6·7	12·4	165·6	65	Schilling	0·810	130	108	861	135·6	6·27	19·6	2·1	1·3	1·5	<i>Autriche</i>
9·7	9·3	177·0	148	Belga	0·799	123	208	1.960	678·9	4·25	61·9	8·6	1·6	1·5	<i>Belgique</i>
2·6	6·4	2·6	2	Boliviano	2·034	.	.	3.959	.	.	8·6	0·5	0·1	0·1	<i>Bolivie</i>
31·9	45·9	105·2	167	Milreis	0·690	.	.	2.263	642·7	.	92·0	5·7	1·3	1·5	<i>Brésil</i>
63·9	.	44·2	140	Rupia	2.098	145	147	3.959	688·7	6·20	.	20·8	2·8	2·8	<i>Inde-Brit.</i>
2·8	3·9	14·3	3	Leva	0·041	3.072	2.985	172	53·9	9·96	12·7	1·9	0·3	0·3	<i>Bulgarie</i>
13·7	20·7	128·9	72	Cseh. kor.	0·170	979	748	1.439	196·2	5·00	57·1	5·8	1·9	1·8	<i>Tchéco-Slovaquie</i>
8·6	7·8	36·9	26	Aranypeso	0·695	191	100	2·42	344·9	6·40	20·8	2·4	0·7	0·7	<i>Chili</i>
5·2	4·0	319·5	123	Dán kor.	1·540	153	176	551	264·4	5·00	30·8	1·8	0·8	0·8	<i>Danemark</i>
18·4	12·1	82·0	163	Fontsterling	27·965	121	122	211	247·2	5·51	<i>Union Sud-Afric.</i>
1·2	0·5	11·7	3	Esztmárka	1.540	121	112	36	9·5	7·50	.	0·2	0·1	0·1	<i>Estonie</i>
5·1	10·0	99·0	38	Finnmárka	0·145	145	1.233	223	43·8	6·50	17·4	0·5	0·6	0·6	<i>Finlande</i>
43·3	222·6	818·9	1.418	Francia frank	0·225	621	519	13.929	7.153·9	3·53	334·5	105·2	9·6	9·6	<i>France</i>
2·5	19·9	6·3	18	Drachma	0·075	.	150	422	40·8	9·93	15·5	2·8	0·8	2·8	<i>Grèce</i>
7·2	.	42·9	.	Holland forint	2·310	149	169	711	392·6	.	.	2·5	1·6	1·6	<i>Indes Néerland.</i>
4·3	.	.	48	Fontsterling	27·965	.	177	.	179·0	<i>Etat libre d'Irlande</i>
18·9	51·2	615·7	93	Yen	2·667	171	.	4.993	3.606·9	5·48	293·2	16·5	4·7	4·5	<i>Japon</i>
65·3	84·8	1.244	1.070	Dollár	5.741	150	99	1.098	966·0	.	147·5	13·2	2·4	2·0	<i>Canada</i>
13·2	90·1	125·3	27	Sanghai-tael	3.694	161	13·8	2·7	3·6	3·6	<i>Chine</i>
2·5	22·1	18·9	10	Aranypeso	5.615	.	118	312	370·1	.	33·6	0·4	0·3	0·3	<i>Colombie</i>
4·9	.	67·5	41	Peso	5.747	18·4	0·5	0·5	0·5	<i>Cuba</i>
19·6	26·5	210·0	34	Zloty	0·644	120	122	988	389·2	8·00	80·5	2·7	1·8	1·6	<i>Pologne</i>
2·7	2·9	25·0	3	Lat.	1.109	111	110	92	26·1	6·25	6·0	0·1	0·2	0·2	<i>Lettonie</i>
1·5	.	10·9	2	Lita	0·575	134	137	48	19·6	.	5·0	0·1	0·2	0·1	<i>Lituanie</i>
8·6	9·1	93·2	24	Pengő	1·000	135	128	511	201·1	6·25	24·9	1·1	1·0	0·9	<i>Hongrie</i>
20·6	26·6	65·0	73	Aranypeso	2·764	38·8	4·5	0·8	0·9	<i>Mexique</i>
32·8	191·8	1.631·2	2.043	Fontsterling	27·965	140	166	10.537	4.281·4	4·50	699·2	212·9	23·6	23·5	<i>Gr.-Bretagne</i>
3·7	8·8	225·0	119	Holl. for.	2.310	149	169	1.994	997·3	4·50	47·5	7·1	1·5	1·9	<i>Pays-Bas</i>
58·1	216·8	2.815·0	996	Márka	1.374	140	152	7.680	3.801·5	7·00	433·9	6·0	12·5	12·1	<i>Allemagne</i>
3·6	16·7	172·3	43	Norvég kor.	1.534	161	190	484	224·8	5·53	19·3	2·5	0·5	0·6	<i>Norvège</i>
21·5	64·6	272·4	250	Lira	0·302	462	485	5.247	1.518·0	5·96	122·1	55·5	7·3	6·8	<i>Italie</i>
75·7	.	225·4	29	Cservonec	29·597	173	209	5.354	523·5	8·00	183·7	3·3	18·0	17·5	<i>Russie</i>
3·5	14·8	12·0	11	Perui font	22·816	192	181	170	150·0	6·33	11·8	0·7	0·2	0·3	<i>Pérou</i>
11·1	14·9	53·3	31	Leu	0·035	.	.	731	172·4	6·00	65·2	5·5	1·3	1·3	<i>Roumanie</i>
16·1	.	125·4	155	Peseta	0·954	167	.	4.461	2.819·0	5·02	242·0	20·0	3·1	3·1	<i>Espagne</i>
5·3	0·8	219·7	106	Svájci frank	1·109	145	161	1.054	530·0	3·50	72·1	2·4	0·4	0·4	<i>Suisse</i>
16·3	23·8	466·8	177	Svéd korona	1·540	148	172	839	360·9	4·01	21·9	2·8	1·1	1·1	<i>Suède</i>
9·8	.	35·0	15	Dinár	0·101	104	.	554	100·2	6·00	50·6	3·2	1·1	1·1	<i>Royaume S. H. S.</i>
5·1	.	139·7	187	Fontsterling	27·965	147	162	203	202·8	.	25·3	7·0	0·7	0·7	<i>Nouvelle-Zélande</i>
2·8	.	28·6	41	Aranypeso	5.902	104	.	426	333·5	.	15·0	1·3	0·3	0·3	<i>Uruguay</i>
0·9	.	12·7	16	Bolivar	1·109	7·2	0·1	0·1	0·1	<i>Venezuela</i>

¹⁾ Convertie en valeur d'unité suivant la valeur de calorie. (Proportion de houille et de lignite : Allemagne 2 : 9, Autriche 3 : 5, Espagne 1 : 2, Italie 1 : 4, Tchéco-Slovaquie 10 : 7 ; les autres pays 1 : 3).

Összefoglaló helyzetjelentés. Résumé de la situation en Hongrie.

Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzügyi betétek. — A részvények értéke. — Fizetési képtelenségek. — Váltóvások.
Gazdasági jelzőtábla.
Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions
— Insolvabilités. — Lettres de change protestées.
Tableau économique.

Chômage. Le nombre des chômeurs inscrits en novembre 1929 par les Syndicats socialistes chrétiens et social-démocrates (16.943) dépassait de 28·8% celui du mois correspondant de 1928 et de 11·6% celui d'octobre 1929. Parmi les chômeurs il y avait 88·1% d'hommes et 11·9% de femmes. Comparativement au mois d'octobre, le nombre des hommes s'accrut de 10·9% et celui des femmes diminua de 7·3%. 54·8% des sans-travail habitaient Budapest; le nombre des chômeurs s'y est élevé de 9·2%; en province, de 14·7%. Au point de vue de la profession, le chômage augmentait le plus dans les industries du cuir (+ 30·6%), du bâtiment (+ 26·1%), du bois (+ 14·1%) et de l'habillement (+ 11·2%); il diminuait parmi les employés d'hôtels et de restaurants (— 17·5%), dans l'alimentation (— 7·6%) et dans l'industrie de la reproduction (— 6·7%).

D'après les chiffres des Offices de placement, on a placé en novembre dernier 22·1% des chômeurs (à Budapest 16·0%; en province 33·9%). Sur 100 offres d'emploi, il y avait 428 demandes à Budapest, 233 en province et 332 dans l'ensemble du pays.

L'effectif des véhicules à moteur montait à la fin de novembre 1929 à 29.514, dépassant de 0·5% celui du mois précédent. C'est le nombre des autos de louage qui augmenta le plus (+ 2·6%). Aux automobiles de tourisme et autres autos à personnes, l'accroissement a été de 0·2%; aux autobus, 1·3%; aux camions, 1·1%; aux motocyclettes, 0·3%.

A Budapest, on comptait 15.426 unités, soit 52·3% de l'effectif total.

Formation des prix. En raison de l'effritement des prix de produits agricoles, l'indice moyen des prix de gros a baissé de 111 à 107. Tandis que l'indice agraire descendait de 103 à 97, celui des produits de l'industrie (132) restait stationnaire.

L'indice du coût de la vie a peu changé en novembre. En y comprenant le loyer, il a baissé de 112·5 à 112·1 et sans le loyer, de 120·7 à 120·2.

Dépôts en banque. En novembre 1929, aux 13 principaux établissements de crédit budapestois et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés de 577·7 millions de pengős à 584·8 millions, représentant à la fin du mois 58·4% de l'effectif de 1913. Les dépôts en comptes courants sont tombés de 869·7 millions de pengős à 838·8 millions, représentant à la fin du mois 98% de l'effectif de 1913.

Aux monts de piété (centre et intermédiaires) de la Caisse d'épargne postale, les prêts sur gages ayant été de près de 5 millions de pengős et les dégagements (y compris les sommes provenant des enchères) 4·6 millions, l'effectif des prêts montait à la fin de novembre à 24·8 millions de pengős.

L'indice des actions, qui montre la formation du cours des actions cotées à la Bourse de Budapest, a baissé, légèrement, de 15·6 à 15·5. Dans les catégories d'actions, aucune variation notable.

Insolvabilités. En novembre 1929, le nombre des nouvelles insolvabilités s'est élevé à 218 contre 204 au mois précédent. Le montant des actifs s'élevait à 6,717.991 pengős; celui des passifs, à 11,073.545 p. Le nombre des insolvabilités terminées monta de 129 à 146; les actifs s'y élevaient à 3,495.565 pengős; les passifs, à 6,622.199 p. Tant les actifs que les passifs présentaient une diminution considérable sur le mois précédent.

De toutes les nouvelles insolvabilités, on comptait 37 (17·0%) à Budapest, avec 1,830.802 pengős d'actifs et 3,046.048 p. de passifs; des insolvabilités terminées, 37 (25·3%) à Budapest, avec 1,221.073 pengős d'actifs et 2,015.204 p. de passifs.

Les lettres de change protestées en novembre 1929 présentent, tant pour le nombre (16.471) que pour la valeur (11,926.269 pengős), une diminution considérable sur le mois précédent.

A Budapest, on en a protesté 5.643 (34·3%), d'une valeur totale de 4,730.381 pengős.

★

Munkanélküliség. Magyarországon november havában a keresztényszocialista és szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma 16.943 volt, 28·8%-kal több, mint az 1928. év ugyanezen hónapjában és 11·6%-kal több, mint 1929 október havában. A munkanélküliek 88·1%-a férfi volt, és 11·9%-a nő. A férfi munkanélküliek száma 10·9%-kal több, a nőké 7·3%-kal kevesebb, mint október havában. A munkanélküliek közül 54·8% Budapesten tartózkodott. A budapesti munkanélküliek száma 9·2%-kal, a vidékieké 14·7%-kal emelkedett. Foglalkozás szerint legjobban emelkedett a munkanélküliség a bőriparban (30·6%), az építőiparban (26·1%), a faiparban (14·1%) és a ruházati iparban (11·2%). Csökkent a munkanélküliség a szállodai és éttermi alkalmazottaknál (17·5%),

az élelmezési iparnál (7·6%) és a sokszorosító iparnál (6·7%).

A Hatósági munkaközvetítők adatai szerint november havában a munkakeresők 22·1%-a volt elhelyezhető, Budapesten 16·0%, vidéken 33·9%. Budapesten 100 munkahelyre 428, vidéken 233, általában 332 munkakereső jutott.

Gépjárműállomány. Magyarországon 1929 november havában a gépjárműállomány az előző hónaphoz képest 0·5%-kal emelkedett s ezzel a géperejű járművek száma 29.514 lett. Legjobban szaporodott a bérautók száma 2·6%-kal. A személykocsik 0·2%-kal, az autóbuszok 1·3%-kal, a teherkocsik 1·1%-kal és a motorkerékpárok 0·3%-kal növekedtek.

A gépjárműállomány összes számából Budapestre esett 15.426 (52·3%).

Gépjárműállomány.

Effectif des véhicules à moteur.

Megnevezés <i>Désignation</i>	1929		Ebből Dont à Buda- pest
	X. 31.	XI. 30.	
Személykocsik — <i>Aut. à personnes</i>	11.653	11.672	6.075
Bérautók — <i>Aut. de louage</i>	1.680	1.724	1.257
Autóbuszok — <i>Autobus</i>	678	687	307
Teherkocsik — <i>Autocamions</i>	4.332	4.380	2.268
Egyéb gépkocsik — <i>Autres automob.</i>	659	662	467
Gépkocsik összesen — <i>Automobiles au total</i>	19.002	19.125	10.374
Motorkerékpárok — <i>Motocyclettes</i>	10.358	10.389	5.052
Géperejű járművek össz. <i>Automob. et motocycl. au total</i>	29.360	29.514	15.426

Áralakulás. A nagykereskedelmi árák átlagos indexszáma az agrártermékek további árlemorzso-

A nagykereskedelmi árák indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1929							
	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
	hó végén — <i>fin du mois</i>							
Mezőgazdaság és állattenyésztés — <i>Agriculture et élevage</i>	134	120	119	114	106	100	108	97
Gyarmatárúk — <i>Denrées coloniales</i>	150	147	144	144	144	144	138	138
Malomipar és cukoripar — <i>Minoteries et industrie du sucre</i>	109	104	102	111	106	103	101	104
Egyéb ipar — <i>Autres industries</i>	135	134	133	133	133	133	132	132
Átlag — <i>Moyenne</i>	135	123	122	119	114	109	111	107

lódása következtében 111-ről 107-re esett. Az agrárindex 103-ról 97-re csökkent, míg az ipari termékek indexe változatlanul 132 marad.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100.)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1924	1925	1926	1927	1928	1929			
	XII.					VIII.	IX.	X.	XI.
	hó végén — <i>fin du mois</i>								
Élelmezés — <i>Alimentation</i>	145	115	115	123·2	125·5	123·5	115·6	114·1	113·7
Ruházat — <i>Habillement</i>	166	131	124	129·2	134·3	130·9	130·9	130·9	130·9
Fűtés és világítás — <i>Chauffage, éclair.</i>	123	125	134	128·0	129·4	136·0	139·5	139·5	138·1
Lakás — <i>Logement</i>	25	46	60	75·0	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Összes hetiköltség — <i>Frais hebdomadaires totaux</i>	116	102	105	113·0	117·6	116·9	113·2	112·5	112·1
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül — <i>Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer</i>	149	119	119	124·9	127·5	126·6	121·7	120·7	120·2

A létfenntartási költségek indexe lakbérrel együtt számítva 112·5-ről 112·1-re esett, lakbér nélkül pedig 120·2 volt az előző havi 120·7-tel szemben. A létfenntartási költségek tehát csak kevésbé változtak.

Pénzintézeti betétek. A budapesti 13 legnagyobb pénzintézetnél és postatakarékpénztárnál elhelyezett *takarékbetétek* álladéka 577·7 millió P-ről 584·8 millió P-re növekedett, elérve az 1913. évi álladék 58·4%-át. Ugyanezeknél a pénzintézetknél a folyószámlabetétek álladéka 869·7 millió pengőről 838·8 millió pengőre csökkent, s így 98%-át tette ki az 1913. évi álladéknak.

A postatakarékpénztár központja és közvetítői novemberben mintegy 5 millió pengő *zálogkölcson*t folyósítottak. A kiváltások összege az elárverezéssel együtt 4·6 millió pengő volt. A zálogkölcsonök álladéka november hó végén 24·8 millió pengőre emelkedett.

A betétek alakulása.¹⁾

Formation des dépôts.¹⁾

Betétek <i>Dépôts</i>	1924	1925	1926	1927	1928	1929			
	XII.					VIII.	IX.	X.	XI.
	1,000.000 P — pengős								
Takarékbetétek — <i>Dépôts d'épargne</i>	30·6	143·0	231·9	364·8	495·9	575·8	573·5	577·7	584·8
Folyószámlabetétek — <i>Dépôts en comptes courants</i>	237·5	378·2	502·3	682·2	892·4	883·0	868·3	869·7	838·8

¹⁾ A budapesti 13 legnagyobb pénzintézetnél és a postatakarékpénztárnál. — *Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.*

A részvények értéke. A tőzsdeindex, mely a budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamalakulását mutatja, csak egészen jelentéktelen változást mutatott, amennyiben 15·6-ról 15·5-re csökkent. Az egyes részvénycsoportoknál sem igen voltak nagyobb árfolyamváltozások.

Részvényindex. — Indice d'actions.
(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1924	1925	1926	1927	1928	1929				
	XII.					VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
Részvényes-index — <i>Indice d'actions mairés</i>	13·3	10·2	15·6	20·8	19·3	16·9	17·0	16·0	15·6	15·5
Vállalat-index — <i>Indice d'entreprises</i>	18·0	14·0	22·4	30·5	29·8	26·7	26·9	25·6	25·0	25·0

Fizetésektelenségek. Magyarországon az új fizetésektelenségek száma 1929 november havában

Fizetésektelenségek. — Insolubilités.

Év, hó Année, mois	Az új fizetésektelenségek <i>Nouv. insolub.</i>			A bef. fizetésektelenségek — <i>Insolv. termin.</i>		
	száma nombre	aktívák <i>actifs</i>	passzívák <i>passifs</i>	száma nombre	aktívák <i>actifs</i>	passzívák <i>passifs</i>
		összege P-ben <i>en pengős</i>			összege P-ben <i>en pengős</i>	
1928. XI.	114	5,657.069	8,897.314	95	1,940.700	3,604.810
XII.	120	4,061.180	7,066.628	159	4,312.613	7,695.158
1929. I.	164	4,499.221	7,431.819	116	5,720.098	9,494.265
II.	160	4,922.272	7,792.880	96	3,354.937	6,560.526
III.	164	5,483.868	8,381.813	174	4,438.359	7,644.244
IV.	175	6,760.107	10,453.079	122	4,592.932	6,968.668
V.	191	7,464.991	11,153.244	134	3,488.198	5,907.034
VI.	204	6,501.087	10,135.807	163	6,283.165	10,238.735
VII.	149	8,905.114	13,121.860	153	5,701.321	9,310.441
VIII.	143	5,575.703	8,979.582	136	3,723.082	6,801.311
IX.	158	4,337.436	6,805.531	105	7,336.588	11,072.894
X.	204	6,718.902	10,948.078	129	4,826.697	8,754.999
XI.	218	6,717.991	11,073.545	146	3,495.565	6,622.199

204-ről 218-ra emelkedett. Az aktívák összege 6,717.991, a passzívák összege 11,073.545 pengő. A befejezett fizetésektelenségek száma 129-ről 146-ra emelkedett, az aktívák összege 3,495.565, a passzíváké 6,622.199 pengő. Úgy az aktívák, mint a passzívák összege jelentékenyen esett az előző hónappal szemben.

Az összes magyarországi új fizetésektelenségek közül 37 (17·0%) Budapestre esett, 1,830.802 pengő aktívával és 3,046.048 pengő passzívával. A befejezett fizetésektelenségek közül 37 (25·3%) esett Budapestre, 1,221.073 pengő aktívával és 2,015.204 pengő passzívával.

Váltóóvások. Magyarországon 1929 november havában bemutatott váltók úgy darabszámra, mint értéket tekintve, jelentékenyen kevesebb, mint az előző hónapban. A bemutatott váltók darabszáma 16.471, értéke 11,926.269 pengő volt.

Az összes magyarországi váltók közül 5.643 darab (34·3%) 4,730.381 pengő értékkel Budapesten került bemutatásra.

Óvatolt váltók. — Lettres de change protestées.

Év, hó — <i>Année, mois</i>	Száma <i>Nombre</i>	Értéke P <i>Valeur, pengős</i>
1628. XI.	9.870	6,827.261
XII.	10.283	6,657.317
1929. I.	10.312	7,863.123
II.	9.911	7,556.525
III.	10.990	7,237.645
IV.	11.788	7,857.584
V.	12.909	8,542.890
VI.	12.995	9,588.691
VII.	14.686	11,673.348
VIII.	15.728	11,328.279
IX.	17.196	12,108.815
X.	18.667	14,485.840
XI.	16.471	11,926.269

Gazdasági jelzőtábla.
Tableau économique.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	1927.	1928		1929										
		évhavi átlaga <i>Moyen. mens. de 1927</i>	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.															
	szám <i>nombre</i>														
Házasságkötés — <i>Mariages..</i>		6.419	13.486	5.960	7.926	7.237	3.631	6.047	8.389	5.031	3.236	4.357	5.216	7.909	12.701
1000 lélekre — <i>Pour 1000</i>															
âmes		9·1	19·2	8·2	10·8	10·9	5·0	8·6	11·5	7·1	4·4	6·0	7·4	10·8	18·0
Élvezülött — <i>Nés-vivants</i>		18.212	16.640	15.985	17.857	17.384	18.890	16.811	18.087	16.250	18.284	19.882	19.505	17.570	14.282
1000 lélekre — <i>Pour 1000</i>															
âmes		25·7	23·7	22·0	24·4	26·2	25·9	23·8	24·8	23·0	25·0	27·2	27·6	24·0	20·0
Halálozás — <i>Décès ..</i>		12.556	11.123	12.669	13.567	14.707	15.258	14.015	13.207	11.065	11.445	12.153	12.082	12.095	10.510
1000 lélekre — <i>Pour 1000</i>															
âmes		17·7	15·8	17·4	18·6	22·2	20·9	19·8	18·1	15·7	15·6	16·6	17·1	16·5	14·9
Egy éven aluli elhalt — <i>Décès</i>		3.366	2.941	3.189	3.433	3.179	3.343	2.953	3.269	2.629	3.137	4.266	3.960	3.182	2.379
au-dessous d'un an ..															
100 élvezülöttre — <i>Pour 100</i>															
nés-vivants		18·5	17·7	19·9	19·2	18·3	17·7	17·6	18·2	16·2	17·2	21·5	20·3	18·1	16·7
Gümőkórban elhalt — <i>Décès</i>		1.693	1.137	1.300	1.445	1.687	1.961	2.146	2.142	1.722	1.466	1.282	1.106	1.108	1.028
par tuberculose															
1000 lélekre — <i>Pour 1000</i>															
âmes		2·39	1·62	1·79	1·98	2·54	2·68	3·03	2·93	2·44	2·00	1·75	1·57	1·52	1·46
Természetes szaporodás — <i>Accroissement naturel</i>		5.656	5.517	3.316	4.290	2.677	3.632	2.796	4.880	5.185	6.839	7.729	7.423	5.475	3.772
1000 lélekre — <i>Pour 1000</i>															
âmes		8·0	7·9	4·6	5·8	4·0	5·0	4·0	6·7	7·3	9·4	10·6	10·5	7·5	5·3
Kivándorolt — <i>Émigrés ..</i>		293	254	191	159	267	1.187	1.015	985	1.294	800	589	869	663	690
Visszavándorolt — <i>Emigrés</i>		78	81	102	29	28	36	26	29	65	50	78	49	52	69
revenus dans le pays															
2. Munkapiac. — Marché du travail.															
<i>Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement</i>															
Munkahelyek — <i>Offres d'emploi</i>		7.266	6.182	4.627	5.285	5.923	6.857	7.011	8.163	8.213	8.157	8.238	9.196	7.718	4.926
Munkakeresők — <i>Demandes</i>		13.881	14.927	13.074	13.819	13.100	13.897	15.201	15.701	14.801	15.035	14.507	15.818	16.786	16.376
100 munkahelyre esett munka- kereső — <i>Proportion des de-</i> <i>mandes d'emploi pour 100</i> <i>offres d'emploi</i>		191	241	282	261	221	202	217	192	180	184	176	172	217	332
Munkaközvetítés — <i>Placements</i>		4.200	4.343	3.237	3.744	3.886	4.735	4.570	5.324	5.447	5.251	5.300	5.927	5.348	3.619
100 munkahelyre esett közve- títés — <i>Proportion des place-</i> <i>ments pour 100 offres</i> <i>d'emploi</i>		57·8	70·2	69·9	70·8	65·6	69·0	65·2	65·2	66·3	64·4	64·3	64·4	69·3	73·5
<i>Munkanélküliek — Chômeurs¹⁾</i>															
Keresztényszocialista szakszer- vezetek — <i>Syndicats soci-</i> <i>alistes chrétiens</i>		1.326	841	825	691	825	838	768	787	787	801	833	783	967	1.033
Szociáldemokrata szakszer- vezetek — <i>Syndicats social-</i> <i>démocrates</i>		13.983	12.313	14.362	16.421	18.165	16.330	14.565	13.266	13.921	13.964	14.007	13.922	14.215	15.910
<i>Munkabérek — Salaires²⁾</i>															
Bádogos — <i>Ferblantiers ..</i>	órabér P salaire à l'heure, p.	0·76	0·82	0·83	0·78	0·89	0·75	0·86	0·83	0·80	0·75	0·81	0·77	0·80	0·80
Asztalos — <i>Menuisiers ..</i>		0·67	0·67	0·65	0·76	0·79	0·61	0·73	0·66	0·64	0·64	0·66	0·64	0·62	0·60
Szabó — <i>Tailleurs</i>		0·65	0·67	0·51	0·48	0·51	0·55	0·55	0·61	0·59	0·50	0·56	0·56	0·54	0·55
Kőműves — <i>Maçons</i>		0·81	0·89	0·77	1·03	—	0·92	0·91	0·90	0·83	0·80	0·83	0·82	0·85	0·83
Napszámos — <i>Journaliers ..</i>		0·47	0·49	0·48	0·54	0·51	0·47	0·48	0·55	0·49	0·44	0·52	0·46	0·54	0·51
Gyári munkásnő — <i>Ouvrières</i>		0·30	0·30	0·32	0·54	0·33	0·29	0·28	0·28	0·28	0·25	0·34	0·25	0·25	0·27
de fabr.															
Napszamosnő — <i>Journalières</i>		0·43	0·50	0·43	0·38	0·45	0·40	0·43	0·50	0·38	0·37	0·43	0·49	0·46	0·38
<i>Társadalmi biztosítás — Assurance sociale</i>															
Kötelezőleg biztosított tagok száma — <i>Nombre des mem-</i> <i>bres assurés obligatoirement</i>	havi átl. moy. mens. 1000	1.030·1	1.091·5	1.056·7	988·8	996·0	1003·6								

¹⁾ A hó végén. — *A la fin du mois.* — ²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — *Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données pour Budapest.*

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1927. évhavi átlaga Moyen. mens. de 1927	1928		1929										
			XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
3. Termelés — Production															
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	655	647	672	773	687	717	710	705	652	725	663	677	559	730
Barnaszén — Lignite ¹⁾	"	5.204	6.327	6.342	6.714	6.071	6.240	5.275	4.768	4.788	5.208	5.157	5.915	7.017	6.619
Szesz — Alcool	1000 hl	34.0	66.7	60.3	46.6	31.5	39.2	21.2	15.5	6.2	4.1	8.7	34.7		
Cukor — Sucre	1000 q	152.7	822.3	535.6	87.8	1.0	0.0	5.5	0.0	0.0	5.8	2.4	136.3	11.2	858.0
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.															
Behozatal — Importations	1,000,000 P pengős	98.5	112.0	104.0	83.2	70.4	93.7	106.5	99.2	91.0	85.6	86.9	89.6	90.8	—
Kivitel — Exportations	"	67.3	82.5	83.4	53.4	52.7	77.3	74.5	69.4	70.4	82.2	87.3	111.3	119.3	—
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám nombre	5) 17.906	24.088	24.250	24.457	24.643	25.055	25.658	26.532	27.352	28.104	28.678	29.010	29.360	29.514
Rádióengedélyesek — Abonnés au Radio	1000	5) 83.3	148.8	168.6	190.5	205.7	219.7	229.2	234.7	237.8	240.4	242.8	245.6	250.5	257.5
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s.fr.-fr.s. 100 s.fr. fr.s. = P	90.57	90.53	90.45	90.65	90.66	90.60	90.52	90.57	90.68	90.68	90.68	90.47	90.28	90.22
Részvényindex — Indice d'actions	1913 = 100	20.4	19.1	19.3	19.4	19.1	18.6	17.3	17.1	16.6	16.9	17.0	16.0	15.6	15.5
Nagyker. index — Indice de prix de gros ³⁾	"	132	137	135	132	136	136	135	123	122	119	114	109	111	107
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	110.9	118.3	117.6	117.6	120.6	121.4	120.8	122.4	119.7	118.7	116.9	113.2	112.5	112.1
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000,000 P	129.4	177.2	161.8	170.6	161.6	161.4	141.4	160.4	137.4	157.8	137.7	140.4	162.1	144.8
13 legnagyobb pénzügyi betétáll. — Dépôts des 13 établis. de crédit les plus importants	"	779.6	1.184.7	1.226.5	1.276.7	1.281.3	1.279.4	1.302.9	1.293.9	1.315.1	1.305.7	1.321.1	1.301.4	1.285.2	1.278.8
Az új fizetéseptelenségek — Nouvelles insolvabilités	szám nombre	91	114	120	164	160	164	175	191	204	149	143	158	204	218
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	5) 7.166	6.827	6.657	7.863	7.557	7.238	7.858	8.543	9.589	11.673	11.328	12.109	14.486	11.926
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'Etat, résultat brut ⁴⁾	1,000,000 P	74.6	103.7	91.9	75.3	82.6	64.1	62.4	89.0	70.6	56.7	89.1	75.1	.	.
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues par l'Etat	"	79.2	91.8	83.2	74.6	85.9	73.6	69.0	93.1	84.2	72.6	95.4	79.0	77.9	92.0
Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták) — devises et monnaies)	"	284.4	266.7	263.6	260.3	257.7	236.2	219.8	205.1	203.6	208.6	210.6	213.5	208.8	212.2
Leszámitolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	270.0	383.9	417.4	357.8	313.8	345.4	370.3	380.8	381.5	326.3	293.4	315.5	345.0	321.8
Jegyforgalom — Billets de banque en circ.	"	452.9	475.6	513.5	484.6	450.6	458.3	485.5	446.4	463.0	490.6	479.8	478.0	525.5	472.7
Kamatláb — Taux en banque	%	6	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8	7 1/2

¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'Etat. ³⁾ 1929 jan.1-től új sorozat. — A partir du 1er janv. 1929, nouvelle série. ⁴⁾ A sójödédnek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux. ⁵⁾ 1927. XII.